

Komplexní demografická charakteristika města Břeclav

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Dana Hübelová, Ph.D.

Bc. Lucie Ralenovská

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci s názvem **Komplexní demografická charakteristika města Břeclav** **Komplexní demografická charakteristika města Břeclav** vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Dany Hübelové, Ph.D. a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. prosince 2016

Bc. Lucie Ralenovská

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní PhDr. Daně Hübelové Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování mé diplomové práce.

Velké poděkování patří Ing. Vladimíru Horkému za rady a připomínky při typografické úpravě práce.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým rodičům Janě a Milanovi Ralenovským za veškerou podporu během magisterského studia.

Abstract

Ralenovská, L.: „Complex demographical characteristic of Břeclav”. Brno 2016. Diploma thesis. Mendel university in Brno, Faculty of Regional Development and International Studies.

The subject of this master's thesis „Complex demographical characteristic of Břeclav“ is to transcribe the demographic development of Břeclav, because this knowledge is undoubtedly important socioeconomic base that can help in deciding about the development of the given region. Demographic characteristics of towns and villages is a part of strategic and development documents, which are regularly compiled by territorial independent units in the Czech Republic. A prediction of selected demographic indicators of population status and dynamics of inhabitants of Břeclav till 2019 was done after creating demographic analysis of Břeclav, using the method of extrapolation of the trend and cohort-component method.

The main discovery of this thesis was that in the observed period of time there was a loss of the population by the natural development and the negative migration of the people aged 30-34 and 35-39. The population of the city also was grew older and in the future this trend will be continued. The negative aging process in the demographic development can be positively influenced by immigrating of the people in productive age in the town of Břeclav.

Keywords

Břeclav, ORP Břeclav, age structure, natural addition, migration, trendline, cohort component method.

Abstrakt

Ralenovská, L.: „Komplexní demografická charakteristika města Břeclav“. Brno 2016. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií.

Předmětem diplomové práce „Komplexní demografická charakteristika města Břeclav“ je zachytit demografický vývoj města Břeclav, neboť tato znalost je bezpochyby důležitým socioekonomickým podkladem, který může napomoci při rozhodování o rozvoji území daného regionu. Demografická charakteristika měst a obcí je součástí strategických a rozvojových dokumentů, jež pravidelně zpracovávají územní samostatné celky v rámci celé České republiky. Po provedení demografické analýzy města Břeclav byla provedena predikce vybraných demografických ukazatelů stavu a dynamiky obyvatelstva

města Břeclav do roku 2019 pomocí metody extrapolace trendu a kohortně komponentní metody.

Práce přinesla hlavní zjištění, že ve zkoumaném období došlo ke ztrátě obyvatelstvo přirozenou měnou a k negativní migraci obyvatelstva ve věkové skupině 30-34 a 35-39 let. Obyvatelstvo města také stárlo a v budoucnu bude tento trend i nadále pokračovat. Negativní proces stárnutí v demografickém vývoji lze pozitivně ovlivnit migrací obyvatelstva v produktivním věku do města Břeclav.

Klíčová slova

Město Břeclav, ORP Břeclav, věková struktura, migrace, extrapolace trendů, kohortně komponentní metoda.

Obsah

1	Úvod	4
2	Cíl práce	5
3	Teoretická východiska	6
3.1	Demografické změny v ČR po roce 1989.....	6
3.1.1	Problém demografického stárnutí	6
3.1.2	Vzdělanostní struktura obyvatelstva	9
3.1.3	Míra úmrtnosti.....	9
3.1.4	Změny úrovně plodnosti a porodnosti.....	10
3.1.5	Úroveň potratovosti.....	11
3.1.6	Změny ve vztahu manželství, rodičovství a vzdělání	12
3.1.7	Změny v úrovni sňatečnosti a rozvodovosti.....	15
3.1.8	Migrace	17
3.1.9	Rodinná politika a její pronatalitní význam	18
4	Metodika	20
4.1	Stav obyvatelstva	21
4.1.1	Počet obyvatel	21
4.1.2	Věková struktura obyvatelstva	22
4.1.3	Struktura obyvatelstva podle pohlaví.....	24
4.1.4	Struktura obyvatelstva podle vzdělání	25
4.1.5	Struktura podle rodinného stavu	25
4.1.6	Rozmístění obyvatelstva	26

4.2	Ukazatele pohybu obyvatelstva	26
4.2.1	Zpracování demografických ukazatelů pomocí bazického a řetězového indexu	29
4.3	Předpověď demografického vývoje.....	30
4.3.1	Extrapolace.....	30
4.3.2	Kohortně komponentní metoda.....	33
4.4	Metody prostorového rozmístění obyvatelstva.....	35
5	Vlastní práce	37
5.1	Obecná charakteristika města Břeclav	37
5.2	Vymezení města Břeclav ve SO ORP Břeclav	38
5.2.1	Počet a struktura obyvatelstva podle věku	39
5.2.2	Dynamika obyvatelstva	43
5.2.3	Rozmístění obyvatelstva	47
5.3	Demografická analýza města Břeclav	48
5.3.1	Počet obyvatel	48
5.3.2	Věková struktura obyvatelstva města Břeclav	50
5.3.3	Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví	56
5.3.4	Vzdělanostní struktura obyvatelstva	58
5.3.5	Struktura obyvatelstva podle rodinného stavu	59
5.4	Dynamika obyvatelstva města Břeclav.....	60
5.4.1	Míra úmrtnosti.....	60
5.4.2	Porodnost a plodnost.....	62
5.4.3	Potratovost.....	65
5.4.4	Přirozený přírůstek.....	65
5.4.5	Sňatečnost a rozvodovost.....	67

5.4.6	Migrace	68
5.4.7	Vyjížd'ka do zaměstnání a škol	70
5.5	Vybrané ukazatele ovlivňující demografický vývoj města Břeclav	73
5.5.1	Dopravní dostupnost	73
5.5.2	Nezaměstnanost.....	75
5.6	Predikce populačního vývoje města Břeclav	76
5.6.1	Extrapolace.....	77
5.6.2	Kohortně komponentní metoda bez migrace	78
5.6.3	Výsledky predikce kohortně komponentní metody	80
5.6.4	Srovnání výsledků metod demografického vývoje	81
6	Diskuze	82
7	Závěr	86
8	Literatura	90
Příloha 1.	Stav obyvatelstva ORP Břeclav podle středního stavu a jeho vývoj mezi roky 2005 a 2014, index maskulinity a index stáří (%) v roce 2014	97
Příloha 2.	Hrubé míry ukazatelů dynamiky obyvatelstva (‰) v ORP Břeclav za období 2005–2014	98
Příloha 3.	Hustota zalidnění v ORP Břeclav k 31. 12. 2014	99

1 Úvod

Diplomová práce byla zaměřena na komplexní demografickou analýzu města Břeclav a predikci demografického vývoje obyvatelstva města do roku 2019 pomocí metody extrapolace trendu a kohortně komponentní metody.

Znalost demografického vývoje města je vhodným nástrojem ke stanovení strategických rozhodnutí, která ovlivní budoucí rozvoj nejen města, ale i regionu samotného. Komplexní demografická analýza města analyzuje procesy demografického chování obyvatelstva, kterými jsou narození, úmrtí, uzavírání i rozpady manželství, formy mimomanželského soužití párů a další ukazatele stavu a dynamiky obyvatelstva, jež se navzájem ovlivňují.

Informace získané rozbořením jednotlivých demografických procesů současně umožňují predikovat jejich budoucí vývoj a napomáhají orgánům samosprávných celků rozhodovat o lidských i finančních zdrojích efektivně. Data o stavu a dynamice obyvatelstva města jsou součástí socioekonomických výzkumů, strategických rozvojových plánů a ostatních územně analytických dokumentů, které jsou podstatné pro rozvoj území samosprávných celků v ČR. Výše zmíněné strategické a rozvojové podklady obsahují i cíle daného města. Bezesporu jedním z nejdůležitějších je dlouhodobý a udržitelný rozvoj města, který zahrnuje i rozvoj lidského kapitálu, jež je nerovnoměrně rozmístěn. Jeho dislokace je do značné míry ovlivněna širokou nabídkou pracovních možností. Lidské zdroje jsou natolik podstatné z pohledu rozvoje a udržitelnosti regionu, že jsou považovány za faktory rozhodujícími v regionální konkurenceschopnosti, o které pojednává Strategie regionálního rozvoje ČR.

Na základě demografické analýzy obyvatelstva města je možné predikovat jeho budoucí vývoj. Přestože statistické metody predikce nedokáží zcela optimálně ve svém budoucím vývoji zahrnout i politické, ekonomické, environmentální a sociokulturní faktory, přesto poskytují vhodný podklad pro objektivní zachycení změn v demografickém chování. Právě znalost budoucích demografických změn může být nástrojem určující priority, opatření a cíle k rozvojovým aktivitám města Břeclav.

2 Cíl práce

Obecně formulovaným cílem diplomové práce bude zachytit demografický vývoj města Břeclavi v období let 2005–2014. Pro dosažení tohoto cíle bude provedena analýza stavu a dynamiky obyvatelstva, což následně umožní predikovat budoucí demografický vývoj města v rámci ORP Břeclav do roku 2019. Interpretace demografického vývoje umožní identifikovat socioekonomické, společenské a kulturní faktory, které tento vývoj ovlivňují.

Pro dosažení hlavního cíle byly stanoveny tyto dílčí cíle:

1. Popsat a komparovat postavení města Břeclav kontextu demografických ukazatelů v rámci SO ORP Břeclav, Jihomoravského kraje (JMK) a České republiky (ČR).
2. Provést demografickou analýzu města Břeclavi za období 2005–2014 (stav obyvatelstva, věková struktura, struktura obyvatelstva podle pohlaví, vzdělání, rodinného stavu, analýza úmrtnosti, porodnosti, plodnosti, potratovosti, sňatečnosti, rozvodovost, migrace a přirozeného, celkového přírůstku obyvatelstva).
3. Identifikovat socioekonomické, společenské a kulturní faktory, které ovlivňují demografický vývoj města Břeclav.
4. Predikovat demografický vývoj města Břeclav do roku 2019.
5. Navrhnout opatření, která povedou k vhodným rozvojovým a regionálním strategiím sledovaného území.

Výsledky práce mohou být vhodným podkladem socioekonomické analýzy, jenž je součástí Strategického plánu rozvoje města Břeclav.

3 Teoretická východiska

V následující kapitole byla vymezena teoretická východiska demografického vývoje v České republice (ČR), včetně zachycení dílčích změn vybraných demografických ukazatelů. Daný přehled bude sloužit jako podklad pro interpretace demografického vývoje vybraného města v analytické části práce.

3.1 Demografické změny v ČR po roce 1989

Datum 17. 11. 1989 bylo významným politickým milníkem Československého státu. V tehdejším Československu došlo po listopadu roku 1989 k rychlé přeměně totalitního politického státu na stát demokratický. Dalším logickým krokem byla transformace ekonomiky na tržní hospodářství. Tyto podstatné změny směřovaly k určité sociální odlišnosti. V rámci sociálních diferenciací bylo obtížné prognózovat demografický vývoj, protože změny politické, ekonomické a sociální byly náhlé a rychlé. Obyvatelstvo zastihly a postupně měnily demografické vzorce reprodukce (Rychtaříková, 2010). V podkapitolách byly jednotlivé nové trendy ve změně dynamiky obyvatelstva představeny.

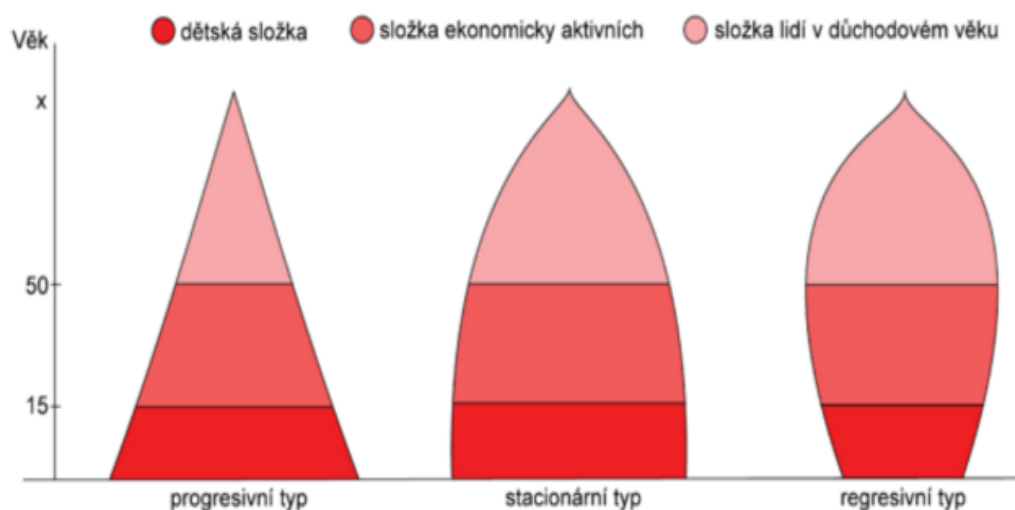
3.1.1 Problém demografického stárnutí

Za jeden z největších budoucích problémů Evropské unie i ČR jsou považovány demografické změny zejména ve smyslu stárnutí populace. Pokles počtu obyvatel Evropy v minulosti byl dán především velkou kojeneckou úmrtností a hladomory, v současné době je pokles způsoben zejména úbytkem manželských svazků, měnící se formou rodinného soužití, rostoucím blahobytem, vyšším věkem rodičů, ale i problémy spojené s nezaměstnaností (Kraftová, 2016).

V poválečných letech silné ročníky narozených přispívaly ke zpomalení rozvoje procesu demografického stárnutí. Avšak díky dlouhodobému charakteru populačního vývoje to bude přesun těchto početně silných generací z kategorie produktivního věku do kate-

gorie obyvatelstva v poproduktivním věku, který bude naopak podstatně podmiňovat vývoj počtu a podílu seniorů (65 a více let) na úkor ostatní části populace v následujících dekádách a demografické stárnutí se tím značně zintenzivní (Kalibová, 2009).

Od vývoje střední délky života, průměrného věku, úrovně porodnosti a migrace je odvislý rozsah a tempo stárnutí obyvatelstva. Jasně zřetelný postup demografického stárnutí je znát na obrázku (Obr. 1), který ukazuje mizící i dosud tradiční tvar vizualizace struktury populace – věková pyramida. K rapidnímu zužování základny, kterou představuje předproduktivní generace (do 15 let), dochází díky klesající porodnosti, ale na druhou stranu jde jasně vidět prodlužující se délka života a s ní spojený nárůst obyvatel vyššího věku – postproduktivní generace (Kraftová, 2016).

Obr. 1 Typy věkových pyramid
Zdroj: Dvořáček, 2012

Růst podílu staršího obyvatelstva může být výsledkem zpomalení růstu počtu obyvatel mladších věkových kategorií vlivem klesající plodnosti a porodnosti; proto tuto formu populačního stárnutí nazývají demografové „stárnutí ze spodu věkové pyramidy“. Druhou možností je zrychlení početního růstu kategorií lidí staršího věku v důsledku poklesu úmrtnosti koncentrovaného zejména do staršího věku. Takové stárnutí je nazýváno jako „stárnutí na vrcholu věkové pyramidy“. Obě tyto formy se neobjevují v historickém vývoji jednotlivých populací současně, většinou stárnutí ze spodu pyramidy probíhá dříve než stárnutí na vrcholu (Kalibová, 2009).

Stejně jako v Evropské unii i v České republice nastane skutečnost, že v příštích desetiletích dojde k prudkému nárůstu podílu starších osob a s tím spojenému výraznému poklesu podílu mladých lidí a osob v produktivním věku. Sice je prodlužující se střední délka života považována za úspěch, ale stárnutí obyvatelstva představuje značnou zátěž pro ekonomiku a systémy sociální péče.

S rostoucím počtem starších lidí v populaci, rostou nejen jejich požadavky jako spotřebitelů, ale i očekávání jako občanů. Je proto vhodné, aby se soukromý i veřejný sektor zaměřil na zjišťování spotřebního chování starších občanů, protože jsou významnou početně rostoucí skupinou spotřebitelů. Vhodné je začlenit starší obyvatele tak, aby nebyli sociálně vyloučeni a netrpěli chudobou (Kraftová, 2016).

Demografické struktury a časová období, kdy dojde k demografickým změnám, jsou odlišné v jednotlivých zemích Evropské unie, proto je třeba dbát na rozhodování na regionální úrovni. Pro regionální rozvoj je nezbytné reagovat na faktory vyvolané stárnutím populace a začlenit jejich řešení do regionálních a strategických plánů v oblastech jako jsou například doprava, bydlení, sociální začlenění a územní plánování (Kraftová, 2016).

Populační stárnutí je z dlouhodobého hlediska nezvratný trend vývoje věkové struktury a postupně se stává nejvíce sledovaným demografickým procesem. Na jedné straně je na trend nahlíženo jako na jeden z největších úspěchů lidstva, na druhou stranu změny ve věkové struktuře obyvatelstva nemají v historii lidstva analogii a přináší celou řadu problémů, které dříve neexistovaly, nebo jen v omezené míře. Důsledky stárnutí se dotýkají nejrůznějších sfér ekonomického a sociálního vývoje. Zároveň je nutné brát v kontextu, že ekonomicky aktivní obyvatelstvo stárne a bude stárnout. Jediným zdrojem ekonomického růstu zůstane růst produktivity práce a s tím související požadavky na úroveň vzdělávání nově vstupujících na trh práce jakož i rekvalifikace a celoživotní vzdělávání osob na pracovním trhu již působících (Kalibová, 2009).

Imigrace ze zahraničí jako faktor, který může postup stárnutí zastavit nebo alespoň zbrzdit, a tudíž i zmírnit jeho sociálně ekonomické dopady. V dlouhodobé perspektivě by, ale muselo jít o značné téměř nepředstavitelné počty imigrantů, kteří by museli přijít v případě, že bychom chtěli zachovat současné poměry mezi aktivními a závislými

osobami. Imigrace, ale proces stárnutí nezastaví. Spíše lze uplatňovat krátkodobě a střednědobě jako faktor nahrazující úbytky pracovních sil (Kalibová, 2009).

3.1.2 Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Vzdělání se po roce 1989 stává důležitým faktorem v dosahování sociálního postavení. Tento skutečnost dokládá i SLDB z roku 1991, 2001, 2011, které potvrzuje trend zvyšování vzdělanostní struktury v ČR (Simonová, 2009).

Zvyšuje se počet osob s odborným vzděláním bez maturity, s úplným středním ale i vysokoškolským vzděláním a naopak klesající trend je možné spatřit u osob se základním vzděláním.

Vzdělanostní strukturu ovlivňuje i demografické chování obyvatelstva. Především se zvyšujícím se počtem vysokoškolsky vzdělaných osob roste počet sňatků mezi vysokoškoláky. Zaznamenán byl i nárůst počtu narozených dětí vysokoškolsky vzdělaných žen. A růst vzdělanostní struktury se může také projevit ve struktuře a úrovni úmrtnosti, protože vzdělanější obyvatelstvo žije déle a lépe se stará o své zdraví (Hübelová, 2014).

3.1.3 Míra úmrtnosti

Od konce 70. let minulého století se jako první začala snižovat kojenecká úmrtnost, mimo jiné i v souvislosti s importem nových neonatologických technologií a péčí zaměřenou na rizikové těhotenství a novorozence. Pod pojmem kojenecká úmrtnost se rozumí úmrtnost dítěte do jednoho roku života (Yusuf, 2013).

Později koncem 80. let začala narůstat i celková naděje dožití (střední délka života při narození) a tento trend trvá dodnes. V roce 2006 střední délka života při narození byla v ČR u mužů 73,4 let a u žen 79,7 let. V roce 2015 přitom naděje dožití meziročně vzrostla u obou pohlaví o 0,6 roku na 75,8 let pro muže a 81,7 let pro ženy. Míra kojenecké úmrtnosti byla v roce 2006 3,3 ‰ a v roce 2015 dokonce 2,5 ‰ (ČSÚ, 2016a). Nový trend snižující se úmrtnosti, zaznamenaný s dvacetiletým zpožděním v ČR, je nazýván jako kardiiovaskulární revoluce, jež souvisí s aplikací nových druhů léků na terapii i prevenci nemocí oběhového systému, s novými typy operací. Také i pravidelným monitorováním zdravotního stavu obyvatelstva a zlepšením jeho zdravotního stylu. Kvalitativně nové

trendy pak vedou i ke snižování rozdílu v úrovni úmrtnosti u mužů a žen a k poklesu úmrtnosti ve vyšším věku (Rychtaříková, 2008).

3.1.4 Změny úrovně plodnosti a porodnosti

Změna úrovně plodnosti má co do rozsahu a významu největší dopad na budoucí vývoj počtu obyvatel. Nové trendy v plodnosti jsou tak zásadní, protože mění tradiční reprodukční strategie, které poté utvářejí společnost a hlavně tvoří její budoucí vývoj (Možný, 2008). V 90. letech minulého století i počátkem 21. století hodnoty plodnosti překonaly doposud známá maxima i minima. Se vznikem samostatné ČR v roce 1993 se úhrnná plodnost propadla na úroveň 1,67 živě narozeného dítěte na jednu ženu, což bylo historické minimum od roku 1936.

Tato skutečnost byla dána tím, že na začátku 90. let 20. stol. sice byl zaznamenán posun natalitní vlny narozených osob v 70. letech do reprodukčního věku, přesto očekávaný baby-boom spojený s nástupem těchto silných ročníků tzv. Husákových dětí nebyl uskutečněn (Rychtaříková, 2010).

V 70. letech minulého století došlo v Československé socialistické republice (ČSSR) ke značnému zvýšení porodnosti. Česká rodina, která byla otřesená invazí tanků ze zemí Varšavské smlouvy v roce 1968 a změnou politického režimu, paradoxně silila. Především se projevil vliv pronatalitních opatření, jež vstoupily v platnost na počátku sedmdesátých let za vlády Gustava Husáka. A odtud vznikl používaný pojem pro silné ročníky narozených dětí v 70. letech Husákovy děti. Prorodinná opatření byla použita záměrně k oživení populace ovlivněné cizí okupací. Vlna porodnosti se za rok zvýšila asi o 190 tisíc narozených dětí z tehdejších obvyklých 140 tisíc narozených dětí (Možný, 2008).

Na počátku 80. let minulého století vysoká porodnost skončila. Stotisícové hranice narozených dětí nebyla překročena ani v devadesátých letech se změnou politického režimu (Možný, 2008). Jsou to právě jednotlivci, kteří provádí reprodukční rozhodnutí, váží výhody a nevýhody rodičovství. V období rostoucího blahobytu je plození a výchova dětí v přímém konfliktu s jinými volbami, jak lze trávit volný čas a utrácet peníze. Preferována je spíše spotřeba a zábava u mladých lidí než zodpovědnost a vlastní rodina (Loužek, 2004). Pokles úrovně plodnosti i nadále pokračoval až do roku 1999, kdy úhrnná plodnost

dosahovala hodnoty 1,13. Jednalo se o další historické minimum, jež nebylo dosud nepřekonáno. Extrémně nízká hodnota 1,13 narozeného dítěte na jednu ženu v roce 1999 byla zapříčiněna hlavně posouváním mateřství do vyššího věku ženy. V roce 2005 tyto odložené porody naopak napomohly ke zvýšení hodnoty úrovně plodnosti na hodnotu 1,5 (Rychtaříková, 2010). V dalších letech úroveň plodnosti nezaznamenávala žádné výrazné změny. V roce 2015 na jednu ženu připadalo 1,57 narozeného dítěte (ČSÚ, 2016a).

I přes mírné zvýšení úhrnné plodnosti v čase ukazatel nedosahuje hodnoty 2,1, tedy úroveň pro zachování prosté reprodukce. Této hodnoty nebylo dlouhodobě dosaženo v ČR, proto se dostavuje úbytek obyvatelstva přirozenou měnou (Šubrtová, 2006).

Přestože od počátku 90. let 20. století probíhá ekonomická transformace přibližující ČR vyspělým západním ekonomikám, jsou zde demografické ukazatele, které se dnes spíše blíží hodnotám pozorovaným v postkomunistických zemích. Např. extrémně nízká hodnota plodnosti, většinou pod hranici prosté reprodukce, vyšší úmrtnost ve středním a pokročilém věku a na nemoci oběhového systému, úbytek obyvatelstva přirozenou měnou (Rychtaříková, 2008).

Je upřednostňována reprodukční strategie jednoho dítěte než rodina s dvěma dětmi. Také ubývá rodin, kde je více dětí, i když si v ČR 3/4 mužů a žen přejí mít nejméně dvě děti (Možný, 2008). I přes tato přání úroveň fertility nepřesáhla v roce 2015 hodnotu ani 1,6.

3.1.5 Úroveň potratovosti

Je třeba v úvodu podkapitoly rozlišit potratovost samovolnou anebo umělou. Samovolná potratovost je ovlivněna biologickými předpoklady organismu, její úroveň je dána zdravotním stavem ženy v reprodukčním věku. Umělá potratovost záleží na právních podmínkách daného státu. Od roku 1950 jsou data o potratech zjišťována i v ČR. Jedná se o rok, od kterého je povoleno ukončení těhotenství ze zdravotních důvodů. Legalizace interrupce na žádost ženy byla sledována od roku 1958, upravoval ji zákon č. 68/1957. Vyšší nárůst počtu interrupcí ovlivnil úroveň realizované plodnosti žen (Kocourková, 2010).

Protože možnosti používání moderních antikoncepčních prostředků byly v 60. letech 20. stol. velmi omezené a ženy v reprodukčním věku se spoléhali na tradiční, málo spolehlivé metody před početím, byla interrupce brána jako dobrý prostředek ze situace, kdy používané zábrany před početím naprosto selhaly. Tuto metodu lze označovat jako metodu ex-post antikoncepce (Kocourková, 2010).

Nařízení z roku 1962 a 1973 vyžadovala vznik tzv. interrupční komise, ta schvalovala možnost umělého přerušení těhotenství většinou ze sociálních důvodů. Na základě zákon č. 66/1989 Sb. byly interrupční komise zrušeny a tím bylo ženám umožněno rozhodovat se o vlastním těhotenství zcela svobodně.

V České republice po roce 1989 díky rozšíření nabídky antikoncepce se zvýšila informovanost o metodách k plánování rodičovství a ochraně proti přenosu pohlavních chorob. A obyvatelstvo bylo tedy vedeno k odpovědnějšímu sexuálnímu a reprodukčnímu chování.

V první polovině 90. let 20. stol. klesala nejen úroveň plodnosti, ale i umělá potratovost. Pokles počtu interrupcí byl zaznamenán i s nárůstem poplatku za tento výkon z jiných než zdravotních důvodů. Od roku 1993 úhrnná potratovost každoročně klesala a od roku 2006 stagnuje na hodnotě 0,53 interrupcí na jednu ženu (ČSÚ, 2016a). S odkladem mateřství do vyššího věku ženy se počty samovolných potratů mírně zvyšují, protože těhotenství pro ženu ve vyšším věku bývá více rizikové. Pokles intenzity interrupce do 30 let věku ženy je především výsledkem vědomého plánování rodičovství do vyššího věku. Ženy díky široké nabídce prostředků a metod zabraňující nechtěnému početí. Ze struktury umělé potratovosti podle věku a rodinného stavu lze říci, že mírně převažuje interrupce u žen, které mají počet chtěných dětí, před interrupcemi mladých žen, jež otěhotněly neplánovaně (Kocourková, 2010).

3.1.6 Změny ve vztahu manželství, rodičovství a vzdělání

Mezi nové trendy 90. let minulého století lze zařadit i rozvolňování vztahu manželství a rodičovství. Výrazně totiž narůstá počet narozených dětí mimo manželství, a to především matkám samoživitelkám. Zatímco v roce 1991 se narodilo pouze 10 % dětí mimo

manželství, tak od roku 1993 se začal tento počet rychle zvyšovat, až v roce 2008 dosáhl 36 %. V roce 2015 není sociálním stigmatem narození dítěte mimo manželství, proto dosahuje 48 % (ČSÚ, 2016a). Tato vysoká hodnota počtu narozených dětí mimo manželství je dána také otevřeností společnosti a změnou k tržnímu hospodářství. Prudce se totiž zvýšila hodnota ztracených příležitostí, které v sobě nese rané rodičovství. Lidé mohli nově více cestovat, zvýšila se dostupnost univerzitního vzdělávání a vznikla možnost podnikat. Především tyto společenské změny a nové příležitosti zapříčinily odkládání rodičovství a manželství do vyššího věku, než tomu bylo do 90. let minulého století (Možný, 2008). Reakcí na tyto změny byla z roku na rok snížení počtu sňatků o 21 %. V roce 1990 bylo ještě sezdáno 90 953 manželství, ale v roce 1991 pouze 71 973 (Klufová, 2008).

Nárůst počtu dětí narozených mimo manželství jako by v České republice napovídá o novém trendu nejistoty a destabilizaci manželství. Možným faktorem této změny je i systém státní sociální podpory (zejména výpočet životního minima), která je výhodnější pro svobodnou matku. Mimo manželství se rodí v České republice děti v prvním pořadí mladším matkám a ženám s nižším vzděláním (Rychtaříková, 2007). S nejnižšími hodnotami ilegality se lze setkat tam, kde není sociální systém tak „štedrý“. To znamená tam, kde sociální dávky pro svobodné matky nejsou vyšší než ty, se kterými mohou počítat jako vdané (Šubrtová, 2006).

Pro budoucí vývoj české populace je významná i skutečnost, že na fertilitu českých žen má velký vliv jejich vzdělání. Čím vzdělanější žena, tím později se stává matkou a má méně dětí. V dobách, kdy vyšší počet žen s vysokoškolským vzděláním byl spíše výjimkou, a maturita u většiny žen převládala, tak vzdělání žen neovlivňovalo natolik celkovou porodnost, jako tomu je dnes. Ovšem s tím, jak úroveň vzdělání žen celkově stoupá, je zřejmá vyšší míra negativní závislosti mezi vzděláním a plodností (Možný, 2008). S prodlužováním studentských let přichází po roce 1989 i nový trend, rostoucí věk prvorodiček. V roce 1990 byl průměrný věk matek prvorodiček 22,5 let, za patnáct let se tento věk zvýšit o 5,7 let na hodnotu 28,2 roků (ČSÚ, 2016a).

Změnou posledních dvaceti let je i fakt, že podíl osamělých matek trvale narůstá a tedy se rodí podstatná část narozených dětí mimo manželství. Tato skutečnost závisí

velmi výrazně na vzdělání matky. S nižším stupněm vzdělání nejenže klesá pravděpodobnost, že se dítě narodí do manželství, ale zvyšuje se i pravděpodobnost, že se dítě narodí matce samoživitelce (Možný, 2008). Naopak matky s vysokoškolským vzděláním preferují tradiční vzorec rodiny, tudíž se ženy vysokoškolačky nejméně podílí na nárůstu počtu narozených dětí svobodným matkám (Rychtaříková, 2010).

Existují také některé obory studia a typy výdělečné činnosti, které se s rodičovstvím slučují lépe než ostatní. Nejméně bezdětných lze najít mezi dělnicemi, úřednicemi, pracujícími ve službách a ženy zaměstnané ve zdravotnictví s výjimkou lékařek. Jsou ale i profese vykazující dlouhodobě nejvyšší míru bezdětnosti jako jsou vědkyně, výzkumnice, umělkyně a ženy přednášející na vysokých školách. Odkládání mateřství u nich může být způsobeno naplněním svou prací a určitá nejistota a nestabilita práce na začátku své pracovní kariéry (Hašková, 2009).

Svobodné mateřství a mimomanželská plodnost sebou přináší řadu nepříjemných skutečností. Děti, které se rodí neprovdaným matkám, mají nižší průměrnou porodní hmotnost a také větší míru mrtvorozenosti než děti, jež se rodí vdaným matkám. Manželství žen, kdy se první dítě narodí v mimomanželském svazku a až poté se žena vdala, jsou zpravidla nestabilní a vykazují vyšší rozvodovost než manželské svazky těch žen, které byly v době porodu vdané (Polášek, 2006). Obecně méně stabilní rodiny jsou především nesezdané páry, které dětem plně nenahrazují pevné zázemí a emocionální jistotu (Možný, 2008).

Demografická literatura představuje dvě základní vysvětlení výše uvedených demografických změn: normativní přístup a teorie racionální volby. „*Zatímco normativní přístup poukazuje posun v hodnotách a preferencích, teorie racionální volby zdůrazňuje změnu objektivních (převážně ekonomických) podmínek a nárůst hodnoty manželství a rodičovství*“. Laicky lze tedy říci, že jde o rozdíl „lidé nemůžou a lidé nechtějí“ (Kocourková, 2006, s. 16).

Na druhou stranu ženy a muži jsou v 21. století vystaveni novému sociálnímu tlaku k mateřství, hlavně ze strany médií, kde lze najít články o jedinečných hodnotách mateřství a především poznatky, že i nejúspěšnější podnikatelky dokážou skloubit mateřství a svou kariéru. Otvírá se tedy nový pohled, jak změnit a upravit pravidla zaměstnání

např. zkrácených úvazků, tak aby se úspěšně profesní muži a ženy mohli věnovat nejen kariérnímu růstu a uplatnění, ale i rodičovství (Možný, 2008).

3.1.7 Změny v úrovni sňatečnosti a rozvodovosti

Sňatečnost a stejně tak i rozvodovost mění reprodukci jen nepřímo - ovlivňují sice plodnost, v současné době ale čím dál tím méně. Rozvodovost v České republice patří k těm nejvyšším v Evropě, vyšších hodnot dosahují už jen postsovětské republiky. Pro představu o úrovni rozvodovosti stejně jako u úrovně sňatečnosti lze použít výpočet obecné (hrubé) míry sňatečnosti a rozvodovosti (Koschin, 2005).

Sňatek je právní akt a realizuje se v okamžiku, kdy oddávající prohlásí snoubence za manžele. V ČR od roku 1950 existoval pouze civilní sňatek. Od roku 1992 je právně uznatelný i sňatek církevní. Sňatek mohou zavřít dvě osoby opačného pohlaví, které jsou plnoleté (ve zvláštních případech může být soudem uznán plnoletým už od 16 let), jsou svobodné, rozvedené nebo ovdovělé, svéprávné a nejsou příbuzné v první linii (Klufová, 2008).

Snížení intenzity sňatečnosti byly jedním z nejviditelnějších změn demografického chování tohoto období. Úhrnná prvosňatečnost svobodných poklesla z dřívějších vysokých hodnot 97 % u žen a 90 % u mužů do roku 1995 na 80 %, resp. 73 % a v letech 2003–2007 stagnovala na úrovni 69 %, resp. 63 %. Průměrný sňatkový věk svobodných se postupně zvyšoval až na 31 roků u mužů a u žen nad 28 let. Podle tabulek sňatečnosti ve věku 30 let zůstalo svobodných ještě 49 % žen a 66 % mužů (kdysi kolem 30 %, resp. 40 %). Zhruba pro třetinu svobodných mužů a žen se stal život v jednom manželství jakýmsi přežitkem, omezením osobních svobod, zájmů, kariéry a možností seberealizace: k sexuálnímu životu není manželství potřeba, jsou k dispozici dokonalejší antikoncepce i trvalá možnost ukončení případného nechtěného těhotenství. Je jasné, jaký vliv má redukce úrovně sňatečnosti i posun sňatků do vyššího věku na následnou intenzitu reprodukce. Značně se snížila i úroveň sňatečnosti rozvedených (Klufová, 2008).

Rozvod znamená „*právní úkon, kterým je ukončeno manželství. Manželům zanikají práva a povinnosti, které vůči sobě měli navzájem. Nezanikají však povinnosti, které mají*

viči svým dětem“ (Matoušek, 2016, s. 182). Míru sňatečnosti, která ovlivňuje i míru rozvodovosti lze měnit i politickými rozhodnutími. V komunistickém Československu byla zavedena bytová politika zvýhodňující manžele. Při neexistenci hypoték mladé páry volily sňatek a možnost zvýhodněného bydlení například díky manželským půjčkám.

Naopak jsou situace, kdy sociální politika daňově podporuje neprovdané matky, tím pádem je volena spíše protipopulační a prorozvodová strategie. Nachází-li se ve společnosti více svobodných mužů a neprovdaných žen, zmenšuje se riziko osamělosti po rozvodu. Ulehčuje ho vysoký životní standard, aby osamělost nevedla k hmotné tísní ani v případech, kdy jsou matky samoživitelkami (Možný, 2008).

Tolerantnější rozvodové klima, včetně rostoucí ekonomické aktivitě žen pak vedlo k nárůstu intenzity rozvodovosti. Na rozdíl od většiny západoevropských zemích byla v ČR vysoká ekonomická aktivita žen, která jim umožňovala ekonomickou nezávislost. Konfliktu uvnitř rodiny byly patrně prohloubeny problematickým bydlením i obtížemi při péči o děti v rodině, kde byla žena zaměstnána na plný úvazek a to vše bez odpovídajícího rozvoje služeb, předškolního zařízení pro děti i bez dostatečně zásobeného trhu. Rodinný rozpočet býval často napjatý a bez výdělků ženy se neobešel. Postupný plynulý vzestup intenzity rozvodovosti pokračoval v ČR i v devadesátých letech (Rychtaříková, 2008).

Rozvodovost byla jedním z mála demografických procesů, jehož trend byl minimálně ovlivněn probíhající ekonomickou a společenskou transformací. Nejvíce rozvodů bylo zaznamenáno v roce 1996, celkem 33 113 (Klufová, 2008). Jednorázové snížení úhrnné rozvodovosti v ČR v roce 1999 souviselo se změnou rozvodové legislativy přijaté ve druhé polovině roku 1998. Počet rozvedených svazků byl 23 657 a jedná se o nejnižší hodnotu od roku 1990 do roku 2015, kdy počet rozvodů byl 26 083 (ČSÚ, 2016a). Do roku 1998 byla nejvíce rozváděna manželství s jedním dítětem, jednalo se pravděpodobně o svazky, které již při svém vzniku byly nestabilní a byly uzavírány, protože nevěsta byla těhotná (Rychtaříková, 2008).

V roce 2005 docházelo k rozvodům po delším trvání manželství více než v roce 1985. Do jisté míry může být dána tato skutečnost úbytkem počtu méně stabilních sňatků uzavřených mezi partnery ve velmi mladém věku (Rychtaříková, 2008).

Vývoj rozvodovosti v dalších letech se vrátil k původně definovaným růstovým trendům. V ČR v roce 2006 skončilo 48,7 % manželství rozvodem, v roce 2015 došlo k mírnému poklesu na hodnotu 46,7 % (ČSÚ, 20016a).

V roce 2006 se také rozevřely nůžky mezi sňatky a rozvody (meziročně stoupl počet sňatků a počet rozvodů stagnoval). Z dlouhodobého hlediska však dochází k jasnému poklesu sňatků při pozvolném růstu rozvodů (Klufová, 2008).

Možnost snadného rozvodu a jeho vysoká pravděpodobnost odrazuje páry uzavírat manželství. Postupně dochází i ke snižování úrovně rozvodovosti, protože páry, co se rozpadly, již nebyly sezdány, často žijí bez svazku manželského v nesezdaných soužitích (Možný, 2008). Rozvodovost je ovlivněnou celou řadou faktorů, mezi ně patří i úroveň dosaženého vzdělání. Od roku 1989 byl zaznamenán podíl rozvedených vysokoškoláků nejnižší, naopak u mužů se základním vzděláním byl podíl rozvedených nejvyšší (Rychtaříková, 2008). Co vývoj posledních let nezměnil, je skutečnost, že navrhovatelkami rozvodu jsou hlavně (ze 2/3) ženy a také to, že pětina lidí se rozvádí více než jedenkrát. Snížil se podíl rozvodů, u kterých soud nezjistil příčinu rozpadu manželství. Nejčastější příčinou byly „*rozdíly povah, názorů a zájmů*“ (Klufová, 2008, s. 147).

3.1.8 Migrace

„Hlavní formou mechanického pohybu (měny) obyvatelstva je migrace (stěhování obyvatelstva). Tato forma prostorové mobility mezi dvěma územními jednotkami znamená obvykle trvalou změnou pobytu, tj. změnu (stálého, obvyklého) bydliště. Jen taková změna je skutečnou migrací, a je třeba ji proto odlišovat od ostatních forem prostorového pohybu, jež nevedou k trvalé změně bydliště, ale jen k dočasně: dojíždka i vyjíždka a cestování“ (Roubíček, 1997, s. 257).

Vývoj migrace na území ČR byl ovlivněn politickými a ekonomickými změnami po druhé světové válce. Poválečný vývoj migrace změnil odsun Němců z příhraničí a poté následné dosídlování těchto periferních oblastí (Hübelová, 2014).

Na území ČSSR v rámci centrálního socialistického územního plánování bylo nástrojem tzv. střediskové osídlování, kdy právě malá a střední města vykazovaly největší

intenzitu migračního přírůstku. Na konci 90. let 20 století došlo k masovým dekoncentračním (suburbanizačním) změnám, jež vedly k stěhování obyvatelstva do zázemí velkých měst, protože zde byla vyšší nabídka bytů. Naopak k migračním úbytkům docházelo v pohraničních oblastech a u obcí, které měli více jak 10 tisíc obyvatel. V průběhu let 2001-2011 se mezi obcemi přestěhovalo na území ČR přes 2,4 milionů obyvatel. Tato intenzivní migrace měla za následek změny ve věkových strukturách a struktuře podle pohlaví v nižších úrovních územních celků. Emigrující oblast většinou ztrácí nejproduktivnější obyvatelstva do věku 45 let, oproti imigrační oblasti získávající toto produktivní obyvatelstvo, často v počtu, který převažuje přirozený přírůstek. Faktory, jež ovlivňují mobilitu, jsou i ekonomické podmínky obyvatelstva. Migrující nejčastěji manželé od 30 do 45 let věku s nižším počtem dětí a vyšší úrovní dosažené vzdělání (Hübelová, 2014).

3.1.9 Rodinná politika a její pronatalitní význam

Před rokem 1989 byla podporována v rámci pronatalitní a populační politiky celá řada finančních dávek jako podpora pro rodiny s dětmi, také vznikaly sociální zařízení určená k rozvoji a péči o děti. Hlavním cílem bylo navýšení porodnosti a zajištění budoucího růstu české populace. Nelze, ale opomenout touto podporou také snahy o zpomalování procesu stárnutí obyvatelstva (Kocourková, 2008).

S politickými, ekonomickými a společenskými změnami po roce 1989 nebyl již kladen důraz na prosazování populační politiky ani bytové politiky v České republice. Do popředí zájmu politického systému se dostala spíše důchodová reforma, která ale nebyla natolik propracovaná, aby zmírnila dopady demografického stárnutí na zatížení státního rozpočtu (Kocourková, 2010).

Cílem liberálně-konzervativní vlády bylo hlavně snížit závislost rodin na sociálních dávkách a finanční podpora měla být poskytována pouze těm, jež ji potřebují. Tento systém tedy vedl jen k podpoře nízkopříjmových rodin, na základě toto systému byly znevýhodněny rodiny se středními příjmy. Rovněž bylo umožněno ženám starajícím se o malé dítě prodloužení rodičovské dovolené na čtyři roky. Opatření bylo hlavně odrazem na snižující se počet zařízení o péče o děti do věku tří let (Kocourková, 2008).

V polovině 90. let 20. stol. začali demografové upozorňovat na nízkou hodnotu úhrnné plodnosti a s tím související důsledky pro ekonomický systém. Hospodářský růst státu totiž úzce souvisí s počtem ekonomicky aktivních obyvatel. Proto také politici více směřovali úvahy ke konceptu rodinné politiky, která by podporovala nejen funkci reprodukční, ale všechny rodinné funkce (Kocourková, 2010).

I když již od roku 2001 byla přijímána řada opatření na podporu rodin, nová národní koncepce se podařila schválit až v roce 2005. Vstup do EU 1. 5. 2004 podnítil k modernizaci rodinné politiky také tím, že bylo více podporováno zvyšování zaměstnanosti žen. Snahou rodinné politiky je zavádění takových nástrojů, které zohledňují rovný přístup k mužům a ženám. Od 1. 1. 2007 byl zdvojnásoben rodičovský příspěvek. Nárok na tento příspěvek měli všichni rodiče po skončení mateřské dovolené do čtyř let od narození dítěte. Dalším opatřením bylo, že dítě starší tří let může docházet do mateřské školy na čtyři hodiny denně. Od roku 2008 má rodič možnost volby v délce čerpání rodičovské dovolené. Tato reforma umožňuje si zvolit na model dlouhé rodičovské dovolené na tři roky nebo tzv. rychlejší čerpání rodičovské dovolené po dobu dvou let. Jedná se o model více propojený se zaměstnáním ženy (Kocourková, 2008). V ČR není doposud příznivá soulad mezi poptávkou a nabídkou služeb mateřských škol, umístění dětí výrazně přesahuje možnosti těchto zařízení. I proto vznikají soukromé a firemní školky, které pomáhají rodičům sladit práci a rodinný život (Kocourková, 2010).

Vedle podpory porodnosti lze příznivě ovlivňovat populační vývoj i vhodně nastavenou migrační politikou. Migrační politika byla aktivně formována až od roku 2003, kdy vznikl základ pro komplexní migrační strategii ČR. V současné době se v rámci migrační politiky řeší především prevence před nelegální migrací a integrační možnosti české společnosti (Kocourková, 2010).

4 Metodika

Hlavní datovou základnou pro tuto práci byla databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ), především Databáze demografických údajů obcí v ČR (ČSÚ, 2016c) a Veřejná databáze (ČSÚ, 2016d). Při porovnávání demografických ukazatelů byly využity i Demografické ročenky těchto územních celků: ČR, JMK, SO ORP Břeclav, okresu Břeclav a měst v ORP Břeclav za období 2005–2014. Vybraná data byla zpracována v programu Microsoft Excel a ArcGis.

Základní metody využité v diplomové práci:

- Analýza

„Metody analýzy myšlenkové členění předmětu jako celku na jeho části, elementy, vlastnosti, relace a procesy. Postup umožňuje poznat jednotlivé stránky zkoumaného jevu“ (Kolibová, 2011, s. 13).

„Analýza umožňuje oddělit podstatné od nepodstatného, odlišit trvalé vztahy od nahodilých. Při analýze postupujeme logicky systémem „shora dolů“. Problémem je do jaké úrovně podrobnosti (granularity) analýzu provést, abychom si již byli jisti, že jsme dostatečně poznali chování a charakteristiky prvků a jevů v systému“ (Molnár, 2012, s. 42).

- Syntéza

„Metoda syntézy je myšlenkový postup, ve kterém na základě určitého, vědecky stanoveného kritéria vytváříme celistvou představu zkoumaného jevu. Syntéza umožňuje odhalit strukturu, vzájemné procesy a vztahy a tím celkovou povahu jevu. Syntéza je opakem analýzy“ (Kolibová, 2011, s. 14).

„Syntéza znamená postupovat od části k celku. Dovoluje poznávat objekt jako jediný celek. Je to spojování poznatků získaných analytickým přístupem. Syntéza tvoří základ pro správná rozhodnutí. Oba myšlenkové pochody (analýzu a syntézu), nelze chápat odděleně, izolovaně. Je důležité důmyslně rozebírat jev na menší složky a z nich potom sestavit celek. Syntéza logicky probíhá zdola nahoru, není to však

pouhé skládání jednotlivých částí, ale je to činnost odhalování nových vztahů a zákonitostí“ (Molnár, 2012, s. 42).

- Komparace

„Metoda komparace je srovnáváním jevů. Je nejjednodušší metodou, která umožňuje poznat, v čem se zkoumaný jev liší od jiných, nebo v čem se shoduje. Umožňuje stanovit shody a rozdíly předmětů a jevů. Srovnání nebývá považováno za vědecké vysvětlení jevů, ani za vědecký důkaz“ (Kolibová, 2011, s. 14).

- Predikce pomocí extrapolace trendu.
- Predikce pomocí kohortně komponentní metody.

4.1 Stav obyvatelstva

4.1.1 Počet obyvatel

„Počet obyvatel k určitému okamžiku, tedy stav obyvatelstva, je jednou ze základních charakteristik, kterou sleduje demografická statistika. Všechny údaje se přitom týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to i bez ohledu na státní občanství. Od roku 2001 zahrnuje SLDB data také cizince s vízy nad 90 dnů a cizince s přiznaným azylem.

Stav obyvatelstva je specifikován určením rozhodného časového okamžiku, území, případně dalšími charakteristikami podle pohlaví, věk, rodinný stav“ (ČSÚb, 2016).

Z hlediska časového okamžiku, ke kterému je počet obyvatel určován, jej lze rozdělit:

- Počáteční stav obyvatelstva

„počet obyvatel určitého území k počátku sledovaného období, nejčastěji kalendářního roku. Například u kalendářního roku počáteční stav obyvatelstva udává počet obyvatel k 1. lednu, přesněji o půlnoci mezi 31. prosincem předchozího roku a 1. lednem sledovaného roku“ (ČSÚb, 2016).

- Střední stav obyvatelstva

„počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období. Za střední stav obyvatelstva v kalendářním roce je v ČR považován počet

obyvatel území o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku. Střední stav obyvatelstva je používán nejen pro výpočet ukazatelů demografické, ale např. i ekonomické statistiky. Míra sňatečnosti, porodnosti, rozvodovosti jsou udávány v přepočtu na 1 000 obyvatel (resp. 1 obyvatele) a při jejich výpočtu se vychází ze středního stavu“ (ČSÚb, 2016).

- Koncový stav obyvatelstva

„počet obyvatel daného území v okamžiku, kterým končí stanovené období. U kalendářního roku koncový stav obyvatelstva vyjadřuje počet obyvatel ve 24:00 hodin 31. prosince stanoveného roku. Koncový stav obyvatelstva je zpravidla shodný s počátečním stavem obyvatelstva následujícího období“ (ČSÚb, 2016).

4.1.2 Věková struktura obyvatelstva

Struktura podle věku vyjadřuje rozdělení obyvatelstva do jednoletých, resp. pětiletých věkových skupin. Pro grafické zobrazení věkové struktury se používá věková pyramida, která kromě věku zaznamenává i obě pohlaví. Věková pyramida je dvojitý histogram, jenž má na levé straně osy x znázorněné absolutní, resp. relativní počty mužů a na pravé straně osy x znázorněné počty žen. Na ose y jsou vyobrazeny věkové skupiny (Klufová, 2010).

Podle schopnosti reprodukce lze populaci rozdělit do tří základních skupin (generací):

- předreprodukční (dětské),
- reprodukční (rodičovské),
- poreprodukční (prarodičovské).

Jednotlivé generace můžeme rozdělit podle věku takto:

- 0–14letí   I. biologická generace
- 15–49letí   II. biologická generace
- 50 a víceletí   III. biologická generace

Švédský demograf Axel Gustaf Sundärg si na počátku století všiml, že II. biologická generace tvoří v každé populaci zhruba 50 % a podle toho rozdělil populaci do tří typů (Koschin, 2005).

První typ představuje populaci, kde výrazně převyšuje dětská složka nad postreprodukční. Populace je charakterizována vysokou úrovní plodnosti, která je ale kompenzována i vyšší intenzitou úmrtnosti. Dnes je tento progresivní typ obvyklý v rozvojových zemích, v České republice se doposud takto vyvíjela romská populace.

Druhým typem je stacionární typ populace, kdy dětská a postreprodukční složka jsou přibližně v rovnováze. Jedná se o stagnující populaci. Tento typ věkové struktury měla ČR v 70. letech minulého století.

Posledním typem je regresivní. Dětská složka početně nenahrazuje zastoupení složky postreprodukční a v dlouhodobém horizontu dochází ke snižování početního stavu populace. Tento typ převažuje ve vyspělých zemích a v ČR k němu dochází přibližně od 70 let. 20. století (Čeledová, 2016).

V diplomové práci byly použity tyto ukazatele pro analýzu města Břeclav:

- Průměrný věk

$$\bar{x} = \frac{\sum(x + 0,5 * h_x) * S_x}{\sum S_x}$$

- Index stáří (Sauvyho index)

vyjadřuje počet osob poproduktivního věku připadající na 100 lidí v předproduktivním věku.

$$is = \frac{S(65+)}{S(0-14)} * 100$$

kde S (65+) je populace ve věkové skupině 65 a více roků a S (0–14) je populace ve věkové skupině 0–14 roků.

Ukazatel se uvádí v procentním vyjádření (Klufová, 2010).

- Index ekonomického zatížení

informuje o tom, jak je zatížena produktivní generace generacemi předproduktivními, produktivními a poproduktivními.

$$ixkz = \frac{I_{eg} + II_{eg} + III_{eg}}{II_{eg}}$$

kde I_{eg} (I ekonomická generace) je populace 0–14 let věku, II_{eg} (II ekonomická generace) je populace 15–64 let věku a III_{eg} (III ekonomická generace) je populace 65 a více věku

- Index ekonomické závislosti I

vyjadřuje počet osob ve věku 0–14 let na 100 osob věku 15–64let.

$$IZm = \frac{I_{eg}}{II_{eg}} * 100$$

Tento index je také nazýván index ekonomické závislosti mladých anebo zelené zatížení.

- Index ekonomické závislosti II

vypovídá o počtu osob ve věku 65 a více let na 100 osob věku 15–64 let.

$$izs = \frac{III_{eg}}{II_{eg}} * 100$$

Výpočtem dostaneme index závislosti starých, kterému se říká šedé zatížení (Koschin, 2005). Oba indexy ekonomické závislosti jsou v diplomové práci vyjádřeny v procentech.

Mimo tyto ukazatele byly vypočítány i podíly (%) jednotlivých ekonomických generací (0–14, 15–64, 65 a více) na celkové populaci

4.1.3 Struktura obyvatelstva podle pohlaví

V praktické části diplomové práce jsem použila následující ukazatele pro strukturu obyvatelstva podle pohlaví dle (Klufová, 2008):

- Koeficient maskulinity

vyjadřuje podíl mužů v populaci, vyjadřuje se v %:

$$\delta = \frac{\bar{S}^{muži}}{\bar{S}} \times 100,$$

kde $\bar{S}^{muži}$ znázorňuje počet mužů v populaci, $\bar{S}$ je celkový počet lidí v populaci (střední stav obyvatel k 1.7.).

- Index maskulinity

vyjadřuje počet mužů připadajících na 100, resp. 1000 žen v populaci:

$$ima = \frac{\bar{S}^{muži}}{\bar{S}^{ženy}} \times 100,$$

kde $\bar{S}^{ženy}$ vyjadřuje počet žen v populaci (střední stav):

- Index feminity

vyjadřuje počet žen připadajících na 100, resp. 1000 mužů v populaci:

$$ifa = \frac{\bar{S}^{ženy}}{\bar{S}^{muži}} \times 100.$$

4.1.4 Struktura obyvatelstva podle vzdělání

V praktické části byly porovnávány podíly (%) obyvatelstva města Břeclav podle nejvyššího dosaženého vzdělání na celkovém obyvatelstvu města ve věku 15 a více let. Pro období 2005–2014 data nebyly k dispozici, proto byly použity údaje za SLDB v roce 2001 a 2011 (ČSÚ, 2016e,f).

4.1.5 Struktura podle rodinného stavu

Rodinný stav znamená to, že osoba uzavřela manželství či nikoliv.

Podle stavu můžeme rozdělit osoby:

- svobodné – ještě manželství neuzavřeli nebo jejich manželství bylo anulováno,
- ženatí, vdané – tyto osoby žijí v manželství,
- rozvedení – osoby, jejichž manželství skončilo rozvodem,

- ovdovělí – jejich manželství skončilo smrtí jednoho z manželů.

V diplomové práci byl zhodnocen rodinný stav žijících osob v městě Břeclav pomocí podílů (%) osob na celkovém počtu obyvatelstva.

4.1.6 Rozmístění obyvatelstva

Koncentrace a rozmanitost rozmístění obyvatelstva jsou úzce propojeny s hustotou zalidnění nejen světa, jednotlivých zemí, ale také měst. Nejpoužívanějším ukazatelem hustoty zalidnění je bezesporu obecná hustota zalidnění. Definujeme ji jako poměr počtu obyvatel s plochy území. Jedná se o strukturální charakteristiku každého osídleného prostoru, který může být prostorově a časově srovnán. Ukazatel velmi obecně charakterizuje určité „populační zatížení“ na jednotku plochy – bez vyjádření ekonomické úrovně obyvatelstva a území.

Vzorec obecné hustoty zalidnění:

$$h = \frac{S}{P}$$

kde S je počet obyvatel, P je jednotka plochy – počet obyvatel na 1 km² (Toušek, 2008).

4.2 Ukazatele pohybu obyvatelstva

Ukazatele pohybu obyvatelstva města Břeclav byly zvoleny tyto ukazatele (Klufová, 2008):

- Hrubá míra sňatečnosti udává Sn_t (počet sňatků) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ středního stavu (v ‰):

$$sn_t = \frac{Sn_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

- Hrubá míra rozvodovosti udává Ro_t (počet rozvodů) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ středního stavu (v ‰):

$$ro_t = \frac{Ro_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

- Obecná míra plodnosti vyjadřuje $N_t^{\text{živě}}$ (počet živě narozených) v roce t na 1000 žen $\bar{F}_t$ (rodivý kontingent, tzv. ženy v plodivém věku 15–49 let (v ‰)):

$$f_t = \frac{N_t^{\text{živě}}}{\bar{F}_t} \times 1000.$$

- Hrubá míra porodnosti vyjadřuje N_t (počet narozených) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ středního stavu (v ‰):

$$hmp_t = \frac{N_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

- Index potratovosti udává Po_t^{typ} (počet potratů) v roce t na 100 (živě narozených) N_t za kalendářní rok (v ‰):

$$ixpo_t = \frac{Po_t^{\text{typ}}}{N_t} \times 100.$$

- *Hrubá míra úmrtnosti* vyjadřuje M_t (celkový počet zemřelých) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ (střední stav obyvatel) ve sledovaném kalendářním roce (v ‰):

$$hmu_t = \frac{M_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

- *Přirozený přírůstek* vyjadřuje rozdíl mezi počtem N_t (živě narozených) a M_t (počtem zemřelých):

$$PP_t = N_t - M_t.$$

- *Hrubá míra přirozeného přírůstku* udává PP_t (přirozený přírůstek) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ středního stavu (v ‰):

$$hmpp_t = \frac{PP_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

- *Celkový přírůstek* je složen z přirozeného přírůstku a migračního salda:

$$CP_t = N_t - M_t + I_t - E_t$$

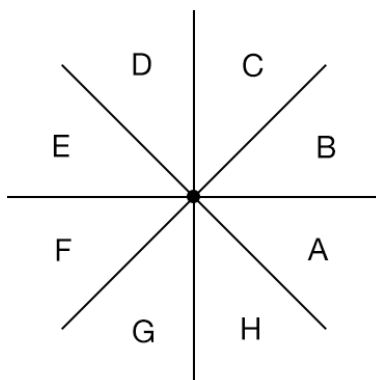
- *Hrubá míra celkového přírůstku* vyjadřuje N_t (počet narozených) - M_t (úmrtnost) + I_t (přistěhovalé) - E_t (vystěhovalé) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ středního stavu (v ‰):

$$hmcpt = \frac{N_t - M_t + I_t - E_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

- *Hrubá míra migrace* vyjadřuje v čitateli $I_t - E_t$ (saldo migrace – počet přistěhovalých I_t a vystěhovalých E_t) v roce t na 1000 obyvatel $\bar{S}_t$ středního stavu (v ‰):

$$mi_t = \frac{I_t - E_t}{\bar{S}_t} \times 1000.$$

Pro prezentaci přirozeného a migračního přírůstku (resp. pro prezentaci populace s těmi charakteristikami) je tzv. Webbův diagram. Jedná se o bodový XY graf, ve kterém osa x nese přirozený přírůstek dále je označován jako PP), osa y pak migrační přírůstek (dále označován jako migrační saldo, MS). Graf je osami kvadrantů rozdělen do osmi sektorů (A, B, C, ..., H). (Palát, 2013). Označení sektorů písmeny nebo čísly není striktně rozvrženo, v diplomové práci dáno rozdělení tohoto modelu (Obr. 2)

Obr. 2 Sektory Webbova diagramu
Zdroj: Palát a kol, 2013 (vlastní zpracování)

Pak platí následující vlastnosti (Palát, 2013):

- V sektorech A, B dominuje přirozený přírůstek, navíc:

A: $PP > 0$, $MS < 0$; $PP > -MS$

B: $PP > 0$, $MS > 0$; $PP > MS$

- V sektorech C, D dominuje migrační přírůstek, navíc:

C: $PP > 0$, $MS > 0$; $PP < MS$,

D: $PP < 0$, $MS > 0$; $-PP < -MS$,

- V sektorech E, F dominuje přirozený úbytek, navíc:

E: $PP < 0$, $MS > 0$; $-PP > MS$,

F: $PP < 0$, $MS < 0$; $-PP > -MS$,

- V sektorech G, H dominuje migrační úbytek, navíc:

G: $PP < 0$, $MS < 0$; $-PP < MS$,

H: $PP > 0$, $MS < 0$; $PP < -MS$.

4.2.1 Zpracování demografických ukazatelů pomocí bazického a řetězového indexu

Bazický index byl použit při komparaci středních stavů v roce 2005 a 2014 obcí v ORP Břeclav. „*Bazický index je index, kdy v celé časové řadě zůstává ve jmenovateli indexu hodnota téhož základního období*“ (Minařík, 2006, s. 42).

$$b_1 = \frac{x_i}{x_z}$$

kde x_i je i -tá hodnota znaku a x_z je předem zvolený základ. Bazický index je obvykle vyjádřen procentuálně.

Řetězový index vyjádřil procentní nárůst nebo pokles počtu obyvatel v určitém roce proti předchozímu roku města Břeclav. „*U řetězových indexů se základní období mění, což znamená podíl běžné a bezprostředně předcházející hodnoty*“ (Minařík, 2006, s. 42).

$$r_i = \frac{x_i}{x_{i-1}},$$

kde x_i je i -tá hodnota znaku a x_{i-1} je předem zvolený základ. Pro procentuální vyjádření řetězového indexu je třeba výsledek vynásobit stem.

4.3 Předpověď demografického vývoje

4.3.1 Extrapolace

K zachycení vývoje vybraných demografických ukazatelů byla využita „Metoda extrapolace trendů vychází z předpokladu, že dosavadní vývojové trendy se budou v zásadě pro-
sazovat i v budoucnu, což ale nemusí vždy platit. Lze říci, že umění tvorby scénářů spo-
čívá právě v tom, zda se podaří správně odhadnout, které dosavadní trendy se budou pro-
sazovat i nadále, které svoje působení ukončí a které nové se v uvažovaném časovém
horizontu objeví“ (Keřkovský, 2006, s. 63).

Nejdůležitějším úkolem analýzy časových řad je popis tendence vývoje analyzované řady. Z velkého okruhu trendových funkcí pro účely praktické části diplomové práce postačí popsat lineární a parabolický trend. Uvedené trendové funkce lze označit za jedno-
duché funkce, jak z hlediska jejich průběhu, tak z hlediska odhadu parametrů. Tyto funkce
většinou nemají asymptotu a jejich růst tedy není ničím omezen (Hindls, 2004).

Lineární trend je nejpoužívanějším typem trendové funkce, protože lze použít vždy, pokud chceme určit základní směr vývoje analyzované časové řady a také v případě, že v určitém omezeném časovém intervalu může posloužit jako vhodná aproximace dalších trendových funkcí.

Trendovou přímkou neboli lineární trend vyjádříme ve tvaru (Hindls, 2000):

$$T_t = a_0 + a_1 t,$$

Kde a_0, a_1 jsou neznámé parametry a $t=1, 2, \dots, n$ nečasová proměnná. K odhadu parametrů a_0, a_1 (označíme je symboly ...) použijeme – vzhledem k tomu, že funkce je lineární z hlediska parametrů – metodu nejmenších čtverců, která dává nejlepší nevyčý-
lené odhady. Znamená to vyřešit dvě normální rovnice:

$$\sum y_t = n\hat{a}_0 + \hat{a}_1 \sum t,$$

$$\sum ty_t = \hat{a}_0 \sum t + \hat{a}_1 \sum t^2.$$

K odhadu parametrů a_0, a_1 dochází jejich vyřešením ve tvaru:

$$\hat{a}_0 = \bar{y} - \hat{a}_1 * \bar{t},$$

$$\hat{a}_1 = \frac{\sum t * y_t - \bar{t} * \sum y_t}{\sum t^2 - n * \bar{t}^2},$$

Kde symbol $\sum$ je vždy součet přes t od 1 do n .

Parabolický trend má podobu (Hindls, 2000):

$$T_{t=a_0} + a_1 t + a_2 t^2,$$

Kde a_0, a_1, a_2 jsou neznámé parametry a $t = 1, 2, \dots, n$ je časová proměnná. Protože tato trendová funkce je rovněž lineární z hlediska parametrů, lze použít k odhadu parametrů opět metodu nejmenších čtverců. Za podmínky, že suma časové proměnné t' (transformované časová proměnná t) je rovna nule.

Výsledkem metody nejmenších čtverců je úloha řešit soustavu tří normálních rovnic ve tvaru:

$$\sum y_t = n\hat{a}_0 + \hat{a}_1 \sum t' + \hat{a}_2 \sum t'^2,$$

$$\sum y_t t' = \hat{a}_0 \sum t' + \hat{a}_1 \sum t'^2 + \hat{a}_2 \sum t'^3,$$

$$\sum y_t t'^2 = \hat{a}_0 \sum t'^2 + \hat{a}_1 \sum t'^3 + \hat{a}_2 \sum t'^4,$$

Kde symbolem $\sum$ se rozumí součet přes časovou proměnnou t' zavedenou ve smyslu podmínky $\sum (t')^k = 0$, přičemž $k=1, \text{ rep. } 3$, nalezneme z druhé rovnice ihned parametr a_1 jako

$$\hat{a}_1 = \frac{\sum y_t t'}{\sum t'^2}.$$

Ostatní parametry získáme řešením dvou zbývajících normálních rovnic:

$$\begin{aligned}\sum y_t &= n\hat{a}_0 + \hat{a}_2 \sum t'^2, \\ \sum y_t t'^2 &= \hat{a}_0 \sum t'^2 + \hat{a}_2 \sum t'^4,\end{aligned}$$

odkud

$$\begin{aligned}\hat{a}_0 &= \frac{\sum y_t \sum t'^4 - \sum t'^2 \sum y_t t'^2}{n \sum t'^4 - (\sum t'^2)^2}, \\ \hat{a}_2 &= \frac{n \sum y_t t'^2 - \sum y_t \sum t'^2}{n \sum t'^4 - (\sum t'^2)^2}.\end{aligned}$$

Je nutné stanovit na základě, jakých kritérií se lze rozhodnout pro určitý konkrétní typ trendové funkce.

Jednoduchou možností volby je analýza grafu zobrazené časové řady. Hrozbou volby vizuálního výběru je především jeho subjektivita. Na základě grafického rozboru mohou různí lidé při analýze stejné řady přijít k různým závěrům o volbě typu trendové křivky. Tvar grafu je totiž do značné míry závislý na volbě měřítka, které použijeme. Proto se při výběru vhodného modelu trendové funkce opíráme hlavně o rozbor empirických údajů (Hindls, 2004).

„Do této skupiny metod patří např. metody používané často v regresní analýze, kdy volíme nejvhodnější typ křivky na základě minimalizace hodnot přijatého kritéria. Nejčastěji se za toto kritérium bere součet čtverců odchylek empirických hodnot od hodnot vyrovnaných (reziduální součet čtverců)“ (Hindls, 2004, s. 287).

$$Q_e = \sum_{t=1}^n (y_t - {}^{(o)}T_t)^2$$

v němž y_t jsou empirické hodnoty a ${}^{(o)}T_t$ vyrovnané hodnoty (hodnoty odhadnutého trendu) analyzované časové řady. Z řady možných trendových funkcí se pak vybírá jako

nejvhodnější varianta, jež dává nejmenší reziduální součet čtverců. Dalším často používaným kritériem tohoto typu je z korelační analýzy index korelace, který lze zapsat ve tvaru jako

$$I = \sqrt{1 - \frac{Q_e}{Q}} = \sqrt{1 - \frac{\sum(y_t - {}^{(o)}T_t)^2}{\sum(y_t - \bar{y})^2}}$$

Varianta, která vede k největší hodnotě indexu korelace je považována za nejvhodnější trendovou funkci (Hindls, 2004).

4.3.2 Kohortně komponentní metoda

Predikce demografického vývoje města Břeclav byla provedena na pět let, tedy do roku 2019. Pro dosažení predikce byla použita metoda extrapolace a kohortně komponentní metoda bez migrace. V podkapitole 5.6 Predikce populačního vývoje města Břeclav byla použita data, která byla spočítána v předchozí podkapitole analýzy města Břeclav. Data k metodě kohortně komponentní bez migrace byla využita z Úmrtnostních tabulek za okres Břeclav pro roky 2011-2015.

Kohortně komponentní metoda s migrací nebyla v diplomové práci použita, protože v městě Břeclav ve sledovaném období 2005–2014 bylo zaznamenáno záporné migrační saldo v každém roce. Proto predikovat nárůst migrace metodou kohortně komponentní s migrací v daném městě nelze.

„Prognóza je sestavena na základě klasické kohortně komponentní metody populačního vývoje, která je považována za metodologicky nejspolehlivější predikci budoucího vývoje. Při její aplikaci se jednoleté věkové skupiny populace posouvají v čase tak, že se po stanovení koeficientů dožití zjistí počet mužů a žen v každé věkové skupině přeživších do dalšího roku. Metoda její tvorby vychází ze skutečnosti, že různé věkové skupiny se vyvíjejí odlišným způsobem a budoucí celkový počet obyvatelstva závisí jednak na jejich řádu vymírání, a jednak na podílu generací, které jsou ve věku nízké nebo naopak vysoké plodnosti. Věková struktura výchozího období je pak generaci po generaci promítána na řadu let dopředu, postupem času je redukována o počty zemřelých a rozšiřovaná o počty narozených“ (Lorenc, 2014, s. 3).

„Kohortně-komponentní metoda je založena právě na postupném posunování kohort v čase a působení vlivu úmrtnosti, plodnosti a migrace na jejich strukturu. Prognózu je nutné konstruovat pro obě pohlaví zvlášť (z důvodu rozdílné úmrtnosti a také, aby byl znám počet žen v plodivém věku, protože plodnost se v tomto případě týká pouze žen). Základem kohortně-komponentní metody je výpočet projekčního koeficientu P_x , které jsou odvozeny z hodnot tabulkových počtů žijících z úmrtnostních tabulek. Konstrukci projekce můžeme rozdělit do dvou následujících kroků“ (Štědroň, 2012, s. 97):

1. projekce žijících

Většina dat o struktuře populace jsou evidované v pětiletých věkových skupinách. I data města Břeclav byla poskytnuta z interní databáze ČSÚ v pětiletých věkových skupinách. Proto je nutné uvést i vztahy na výpočet pro pětileté věkové skupiny (Klufová, 2010):

$${}_5S_{t+5,x+5} = {}_5S_{t,x} + {}_5P_{t,x}$$

$${}_5,5P_t = \frac{{}_5L_{t,x+5}}{{}_5L_{t,x}}$$

Pro věk 0 má projekční koeficient tvar:

$${}_5,5P_{t,0} = \frac{{}_5L_{t,5}}{L_{t,0} + {}_4L_{t,1}}$$

2. projekce počtu narozených

Počet narozených vypočítáme jako aritmetický průměr živě narozených x -ročním ženám za všechny roky jejich reprodukčního období (všeobecně to je od 15-49 let) v čase t a živě narozeným ženám za všechny roky jejich reprodukčního období v čase $t + 1$ vynásobený specifickými měrami plodnosti $f_{t,x}$ (Klufová, 2010).

$${}_5N_t = 5 * \sum_{x=15}^{49} \frac{{}_5S_{t,x}^{\check{z}} + {}_5S_{t+5,x}^{\check{z}}}{2} * {}_5f_{t,x}$$

Projekce počtu narozených a zvlášť provádí pro děvčata a chlapce.

Výsledek počtu narozených dětí je proto nutné vynásobit koeficientem 0,485 díky němu je následně zjištěn počet dívek a pro chlapce je tento koeficient 0,515.

4.4 Metody prostorového rozmístění obyvatelstva

Mezi kartografické metody patří také kartogram a kartodiagram, jenž v diplomové práci sloužily pro názorné prostorové rozmístění obyvatelstva v rámci ORP Břeclav.

1. Kartogramy

„Metoda kartogramy patří mezi nejpoužívanější metody kartografického znázorňování tematického obsahu. Kartogram je definován jako mapa s dílčími územními celky, do kterých jsou plošným způsobem znázorněna statistická data (relativní hodnoty) většinou geografického charakteru. Data tedy musí být přepočtena na jednotku plochy územního celku (např. počet obyvatel na 1 km², hustota silniční sítě na 1 km² aj.). Kromě této interpretace jsou většinou k územním celkům vztahovány údaje přepočtené například na 1000 obyvatel (např. přirozený přírůstek)“ (Ruda, 2013, s. 131).

„Jejich kartografické znázornění formou kartogramu však za pravý kartogram považovat nelze, protože plocha územního celku v tomto případě nehraje hlavní roli. Pro tyto případy se používá termín pseudokartogram“ (Ruda, 2013, s. 131).

2. Kartodiagramy

„Kartogramy jsou mapová díla pro znázorňování kvantity, především pro znázorňování absolutních hodnot jevu. Mají široké uplatnění ve všech oborech, jež pracují s prostorovými daty, jako je ekonomie, demografie, humánní i fyzická geografie a dalších obory. Jsou vhodné hlavně pro srovnání konkrétních hodnot v dílčích územních jednotkách na mapě, např. počet obyvatel, objem výroby, poměr vývozu a dovozu apod. Metoda kartogramu se používá pro znázornění absolutních hodnot jevu tak, že vypočítaná velikost diagramu přiřadí v mapě k bodu, linii nebo k areálu. Základní podmínkou metody kartodiagramu je znázorňování absolutních dat. K tomu se používají výhradně proporcionálně a gradované (vzestupně) sestavené

---

stupnice diagramů. Zpracování dat se provádí komplexně a jednotně pro celou zkoumanou plochu mapy, nikoli pro jednotlivé diagramy” (Voženílek, 2011, s. 125-126).

5 Vlastní práce

Kapitola je aplikační částí diplomové práce a skládá se z 6 na sebe logicky navazujících podkapitol. Ty se zaměřují na obecnou charakteristiku města Břeclav, postavení města Břeclav v rámci správního obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP) Břeclav, demografickou analýzu města, faktory ovlivňující demografické ukazatele a predikci zvolených ukazatelů.

5.1 Obecná charakteristika města Břeclav

Město Břeclav je se svými 24 941 obyvateli k 1. 1. 2016 (ČSÚ, 2016) třetím největším městem nacházejícím v Jihomoravském kraji (JMK). Jeho rozloha činí 7 711 ha a můžeme ho najít v těsné blízkosti hranic Slovenské a Rakouské republiky (Regionální informační systém, 2016). Město se nachází v jižní části JMK, který společně s krajem Vysočina spadá pod NUTS II.

Břeclav představuje významné regionální centrum především pro svou polohu a dopravní infrastrukturu, která je strategickým důvodem dnešního dominujícího postavení města v mezinárodním významu. Leží na řece Dyje v povodí řeky Moravy, jenž měla nezastupitelnou roli během osídlování Moravy. Město Břeclav je ORP a do jejího správního obvodu spadá 18 obcí, rozdělených na 23 katastrů s celkovou plochou 43 881 ha (tab. 1). Samotné město se skládá ze tří dalších místních částí – Poštorné, Charvátské Nové Vsi a Staré Břeclavi. Do roku 2006 patřila i obec Ladrná do ORP Břeclav, poté se oddělila a je samostatnou obcí. Břeclav je součástí činného polyfunkčního dobrovolného sdružení Lednicko-Valtického areálu (LVA), jehož aktivitami jsou turismus, propagace regionu a všeobecná ochrana životního prostředí v LVA. Jedná se o dominantní svazek deseti obcí v rámci celého ORP Břeclav (Regionální informační systém, 2016).

Město Břeclav má také status okresního města a je také ORP, kterou vykonává pro SO ORP Břeclav. ORP Břeclav sousedí s ORP Mikulov, Hodonín a ORP Hustopeče.

Z posledních veřejně dostupných dat (rok 2015) v době vzniku diplomové práce bylo registrováno na území celkem 5538 ekonomických subjektů, což bylo o 659 ekonomických subjektů více než v roce 2001. Nejvyšší podíl ekonomických subjektů tvořily fyzické osoby (4011), z nichž většina (85 %) byli živnostníci. V roce 2001 byl také nejvyšším podílem ekonomických subjektů fyzické osoby (4253), z nichž většina (80 %) byli živnostníci. Právníké osoby byly zastoupeny na celkovém počtu ekonomických subjektů 15 %, v roce 2001 20 %. V roce 2001 a 2015 více než polovina z nich byly obchodní společnosti (Profil města Břeclav, 2016).

Nejvýznamnějším zaměstnavatelem v městě Břeclav je společnost Gumotex, a.s., která zaměstnává více než 1400 osob. Jedná se o největší průmyslový podnik města i celého regionu, je důležitým postavením v oblasti gumotextilních materiálů. Do kategorie zaměstnavatelů s více než 500 zaměstnanci ze sektoru průmyslu spadá ještě společnost OTIS, a.s., která působí ve strojírenském průmyslu a BORS Břeclav a.s., jež zajišťuje silniční nákladní dopravu. Dalším z nejvýznamnějších zaměstnavatelů ve městě i regionu v terciárním sektoru, je Nemocnice Břeclav, p.o., která zaměstnává zhruba 800 zdravotnických i administrativních pracovníků (Profil města Břeclav, 2016).

Přes katastrální území Břeclavi prochází dálnice D2 a železniční tratě č. 330 Břeclav – Přerov a č. 246 Břeclav – Znojmo a č. 247 Břeclav – Lednice.

Ve městě se nachází 13 mateřských škol, 6 základních škol, 5 středních škol včetně jednoho gymnázia. V městě Břeclavi se také nachází pobočka soukromé vysoké školy Bankovního institutu, majícího hlavní sídli v Praze 5. Zdravotní péče je poskytována v Břeclav především v nemocnici Břeclav a v 97 samostatných ambulantních zařízeních, kde převažují ordinace praktických lékařů pro dospělé. Volnočasové aktivity jsou realizovány v klubech, spolcích a oddílech pro volnočasové aktivity, kterých je v městě dvacet (Profil města Břeclav, 2016).

5.2 Vymezení města Břeclav ve SO ORP Břeclav

Podkapitola obsahuje komparaci demografických ukazatelů města Břeclav s ostatními obcemi ve SO ORP Břeclav. K porovnání byly vybrány ukazatele struktury podle věku,

ukazatele reprodukce (přirozený přírůstek, migrační a celkový přírůstek) a hustoty obyvatelstva. Pro výpočet ukazatelů struktury a rozmístění obyvatelstva byla využita aktuálně dostupná data z veřejné databáze ČSÚ za rok 2014 (bazický index počtu obyvatel byl počítán jako vývoj mezi lety 2005 a 2014). Ukazatel dynamiky byl vyjádřen průměrnými hrubými měrami za období 2005 až 2014. Jednotlivé charakteristiky byly doplněny i údaji za SO ORP celkem, JMK a celou ČR.

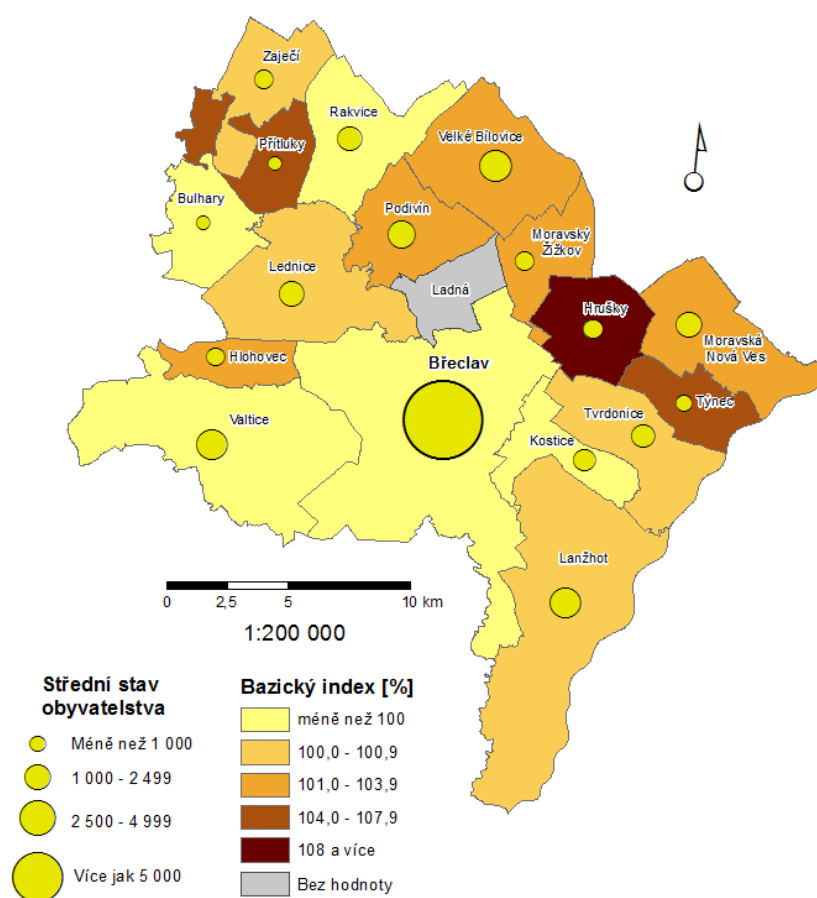
5.2.1 Počet a struktura obyvatelstva podle věku

V následující podkapitole je město Břeclav komparováno s ostatními obcemi, které se nacházejí v SO ORP Břeclav. Pro názorné srovnání byl vytvořen kartodiagram, kde jsou zaneseny střední stav obyvatelstva a bazický index a poté dva kartogramy s indexem maskulinity a indexem stáří.

SO ORP Břeclav vznikl dne 1. 1. 2003, což je také datum zrušení okresních úřadů. Ve SO ORP Břeclav se nachází pět měst a 13 obcí. „*Městem může být druh obce, který získal statut města v minulosti a od roku 2001 s účinností zákona o obcích města s počtem obyvatel nad 3 300*“ (Peková, 2005, s. 107).

Mezi města SO ORP Břeclav patří Břeclav, Lanžhot, Podivín, Velké Bílovice a Valdice. Dle počtu obyvatel zásadně dominuje město Břeclav. Druhou největší obcí v roce 2014 byly Velké Bílovice, ve kterých žilo 3 863 obyvatel. Počet obyvatel města Velké Bílovice v témže roce byl o 21 086 než nižší než u města Břeclav. Třetí největší obcí byl Lanžhot s 3 731 obyvateli k 1. 7. 2014. Naopak nejmenšími obcemi byly Bulhary a Přítluky, jejichž střední stavy obyvatelstva nedosáhly ani hodnoty 800 osob (Obr. 3). Celkem žilo k 31. 12. 2014 v SO ORP Břeclav 59 668 obyvatel.

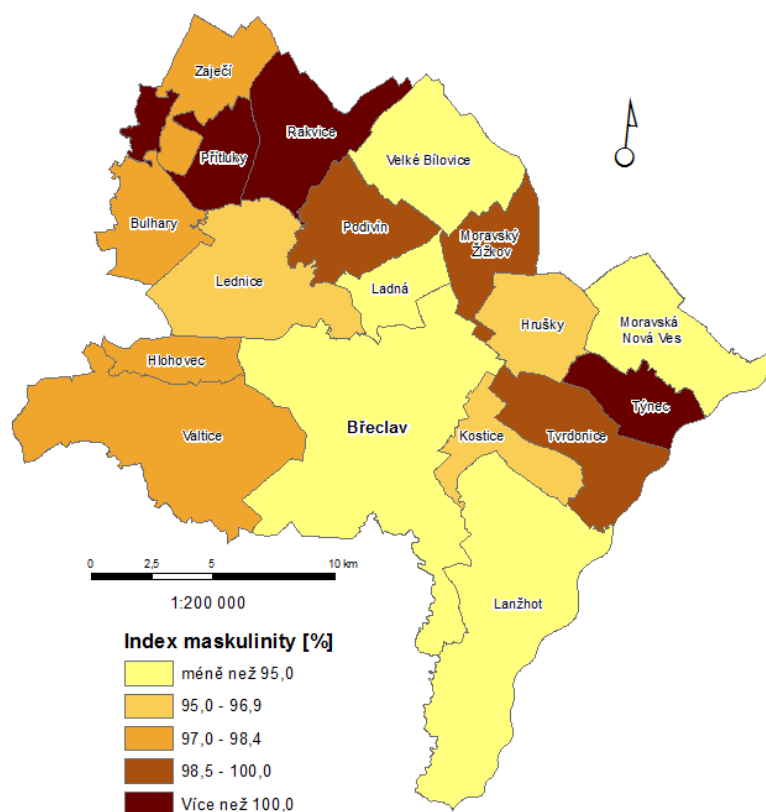
Střední stav u obyvatel obcí ORP mírně vzrostl. Výjimku tvořili obce Břeclav, Valdice, Kostice, Bulhary a Rakvice. Nejvyšší procentní nárůst byl zaznamenán v obci Přítluky (o 5,3 %) a Hrušky (11 %). Střední stav obyvatel u většiny obcí ORP měl stejný procentní nárůst, jako tomu bylo u celé ČR. V JMK došlo dokonce k mírně vyšší procentnímu nárůstu než ČR a to o 0,8 %.

Obr. 3 Střední stav počtu obyvatelstva v ORP Břeclav v roce 2014 a jeho vývoj v letech 2005–2014 v (%)

Zdroj: ČSÚ, 20016, ArcČR 500 (vlastní zpracování)

U 14 obcí z celkového počtu obcí v ORP byla hodnota indexu maskulinity pod 100 %. Tedy v populaci obyvatel ORP Břeclav na 100 žen připadá méně než 100 mužů. Nejméně mužů na 100 žen bylo v roce 2014 v městě Břeclav. Jednalo se o 93 mužů na 100 žen. Nejvyšší procentní hodnota byla dosažena u obce Týnec. Na 100 žen zde připadalo téměř 103 mužů. Což je přesně o deset mužů více než u města Břeclav. Celkový index za ORP Břeclav koresponduje i s indexem maskulinity JMK. Index maskulinity ČR je o pouhé procento vyšší než za ORP Břeclav a JMK. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že v populaci převládá počet žen nad počtem mužů nejen v ORP Břeclav, JMK, ale i ČR.

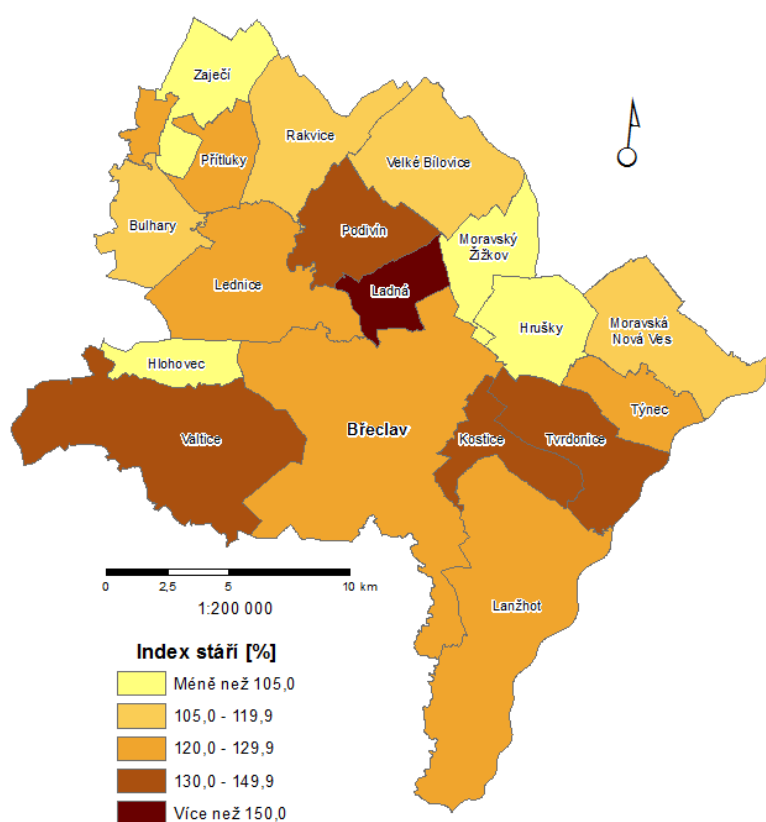

Obr. 4 Index maskulinity v ORP Břeclav v roce 2014
Zdroj: ČSÚ, 2016, ArcČR 500 (vlastní zpracování)

Rozmezí indexu stáří (Obr. 5) bylo u obcí ORP velmi široké, od hodnoty 95–143 %. Nejnižší index stáří byl zaznamenán u obce Hlohovec 95,5 % a obce Zaječí 96,8 %. U těchto dvou obcí byl vývoj středního stavu obyvatelstva rovnoměrný, od roku 2005 až 2014 nedošlo k výraznému přirozenému ani migračnímu přírůstku nebo úbytku.

U obcí, jejichž střední stav poklesl do roku 2014, vykazovaly všechny vyšší index stáří. Byly to především obce Břeclav, Bulhary, Kostice, Valtice. Nejvyšším index stáří byl vypočítán u obce Valtice, zde na 100 dětí do 14 let připadá 143 osob ve věku 65 let a více. Vývoj indexu stáří v obce Valtice se postupně zvyšoval již od roku 2005, kdy měl ještě hodnotu 90 %, v roce 2010 se index zvýšil natolik, že na 100 dětí bylo 117 osob ve

věku 65 let a více. Tento stav byl podmíněn jednak klesajícím počtem dětí ve věku 0–14 let, záporným migračním saldem a jednak také vyšším počtem žen a mužů ve věku od 65 a více. (ČSÚ, 2016c). Možným důvodem je i skutečnost, že některé menší obce slouží jako rekreační oblasti, kam se mohou v postproduktivním věku obyvatelé přestěhovat a využívat ho jako obydli trvalé (Podklady pro udržitelný rozbor udržitelného rozvoje území pro SO ORP Břeclav, 2016).

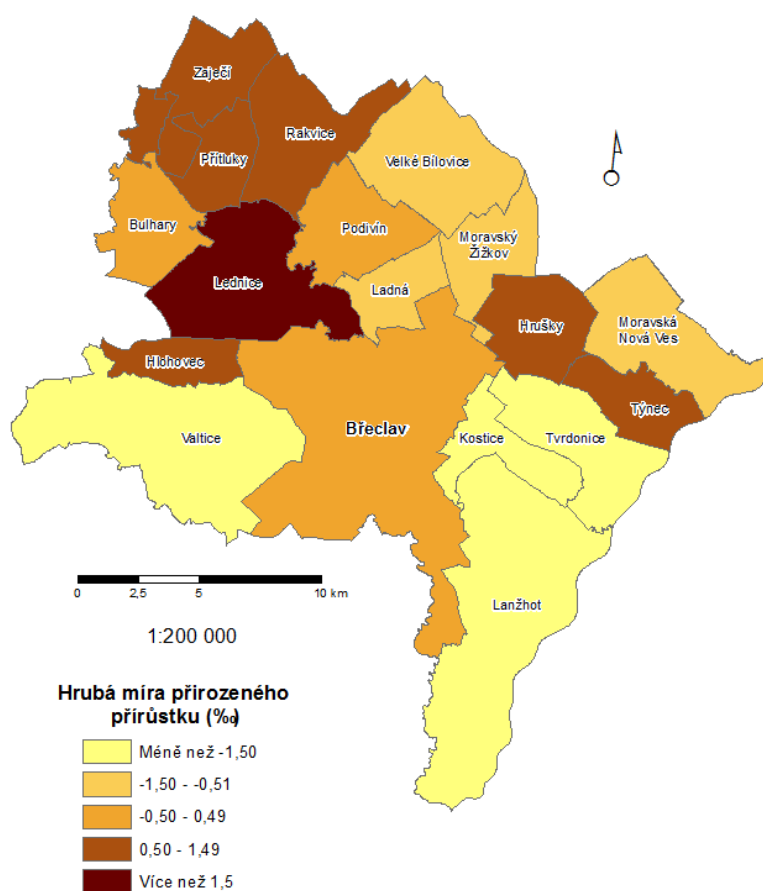
Obr. 5 Index stáří v ORP Břeclav v roce 2014
Zdroj: ČSÚ, 2016, ArcČR 500, (vlastní zpracování)

Druhý nejvyšší index stáří byl v obci Podivín a to 135 %. Celkově v ORP Břeclav na 100 dětí připadlo 122 osob ve věku 65 a více, což byla o 4,6 % vyšší hodnota než tomu bylo u indexu stáří za ČR. I kraj Jihomoravský připadlo na 100 dětí 121 osob ve věku 65

a více (Příloha 1). Při srovnání vyšel nejlépe ukazatel za celou republiku. Index stáří poukazuje na stárnoucí trend české populace.

5.2.2 Dynamika obyvatelstva

Ukazatele hrubé míry přirozeného přírůstku v obcích za ORP Břeclav byly za období 2005–2014 většinou záporné, pochybovaly se v intervalu 2,79 ‰ až -2,82‰.

Obr. 6 Hrubá míra přirozeného přírůstku (%) v ORP Břeclav za období 2005–2014
Zdroj: ČSÚ, 2016, ArcČR 500 (vlastní zpracování)

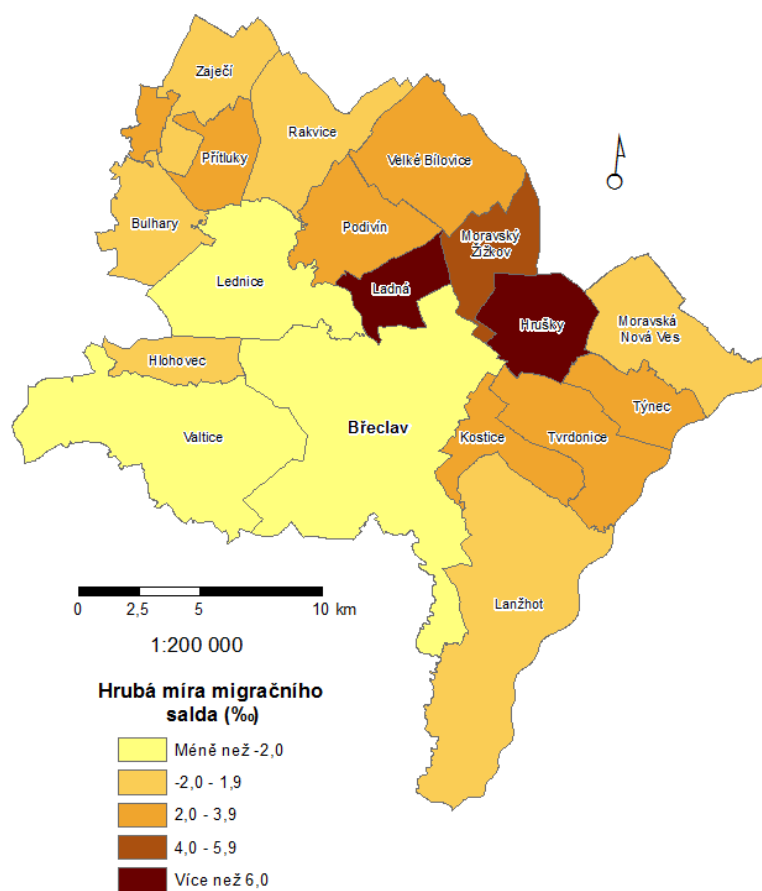
Hrubá míra přirozeného přírůstku za ORP Břeclav v letech 2005–2014 byl zaznamenán pokles až na hodnotu -3,86 ‰, který se výrazně lišil od hodnoty 6 ‰ za JMK a od hodnoty

4,3 % za ČR ve stejném sledovaném období. Tato skutečnost znamená, že v ORP Břeclav docházelo ke ztrátě obyvatelstva přirozenou měnou.

Nejvyšší hodnota ukazatele hrubé míry přirozeného přírůstku byla u obce Lednice 2,79 % a také u obce Hrušky 1,47 % (Obr. 6). Kladná hrubá míra je dána hlavně vyšší koncentrací mladých rodin s dětmi (Podklady pro udržitelný rozbor udržitelného rozvoje území pro SO ORP Břeclav, 2016). Opak nastal u 11 obcí, u kterých byl vypočítán ukazatel záporný. U obce Tvrdonice byla ztráta obyvatel přirozenou měnou nejvýraznější (-2,82 %). Další obcí se ztrátou obyvatelstva přirozenou měnou se potýkala obec Kostice (-2,32 %). Tento jev byl dán vysokým podílem staršího obyvatelstva v obcích, který vede k vyšší úmrtnosti občanů a také byl v obcích nízký podíl mladých rodin, jež by zvyšovaly míru porodnosti (Podklady pro udržitelný rozbor udržitelného rozvoje území pro SO ORP Břeclav, 2016).

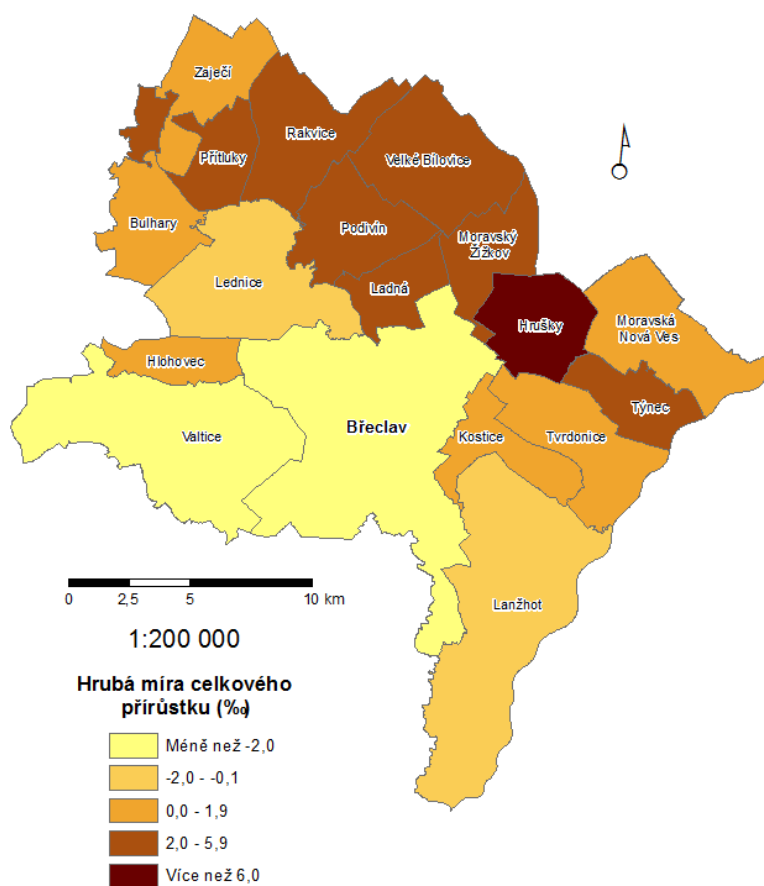
Hodnota hrubého migračního salda za celé ORP lze označit za velmi pozitivní, protože do obcí se za desetileté období více obyvatel nastěhovalo, než vystěhovalo. Hodnota dosahuje 39,22 %. Výrazně nejvyšší hodnota byla zaznamenána u obce Hrušky (8,8 %), Ladná (6,88 %) a Moravský Žižkov (5,53 %). Vysvětlením nárůstu hrubé míry migračního salda v obce Ladná byl především fakt, že obec vznikla odtržením městské části Břeclavi. Obce s nejvyšší migrační ztrátou jsou obce, jež mají více jako 3000 obyvatel, tedy města Břeclav (-2,07 %), Valtice (-2,11 %) a město Lednice, kde byla hrubá míra migračního salda za desetileté období nejvyšší, a to hodnota -3,26 % (Obr. 7). Tento jev lze vyhodnotit jako stěhování obyvatelstva spíše do suburbii, nejen v rámci ORP Břeclav, ale i ORP Znojmo, se kterým sousedí. Díky velmi pozitivní hrubé míře migračního salda lze konstatovat, že v 15 obcích ORP Břeclav dochází k ovlivňování ukazatele přirozeného přírůstku a ke změnám ve věkových strukturách obyvatelstva jednotlivých obcí ORP Břeclav.

Obr. 7 Hrubá míra migračního salda (%) v ORP Břeclav za období 2005–2014
Zdroj: ČSÚ, 2016, ArcČR 500 (vlastní zpracování)

Celková výsledná hodnota za ORP Břeclav za období 2005–2014 byla silně ovlivněna především hodnotou hrubé míry migračního salda. Vzájemná provázanost lze vidět na Obr. 7 a Obr. 8, jsou si podobné. Hrubá míra ocelkového přírůstku za ORP dosahovala 33,11 %. Obce, které měly nejvyšší hrubou míru celkového přírůstku, byly Hrušky (10,27 %), Ladná (5,36 %) a Moravský Žižkov (4,53 %). Zároveň jsou to obce s nejvyšší hodnotou migračního salda. Zde je patrný jev, že ORP Břeclav bylo hlavně ovlivněno migraci, nikoliv pozitivní změnou v růstu počtu obyvatelstva přirozenou měnou. Výjimku tvořila v desetiletém období obec Hrušky, která měla jak kladnou hodnotu hrubé míry migračního salda, tak kladnou hodnotu hrubé míry migračního salda (Příloha 2).

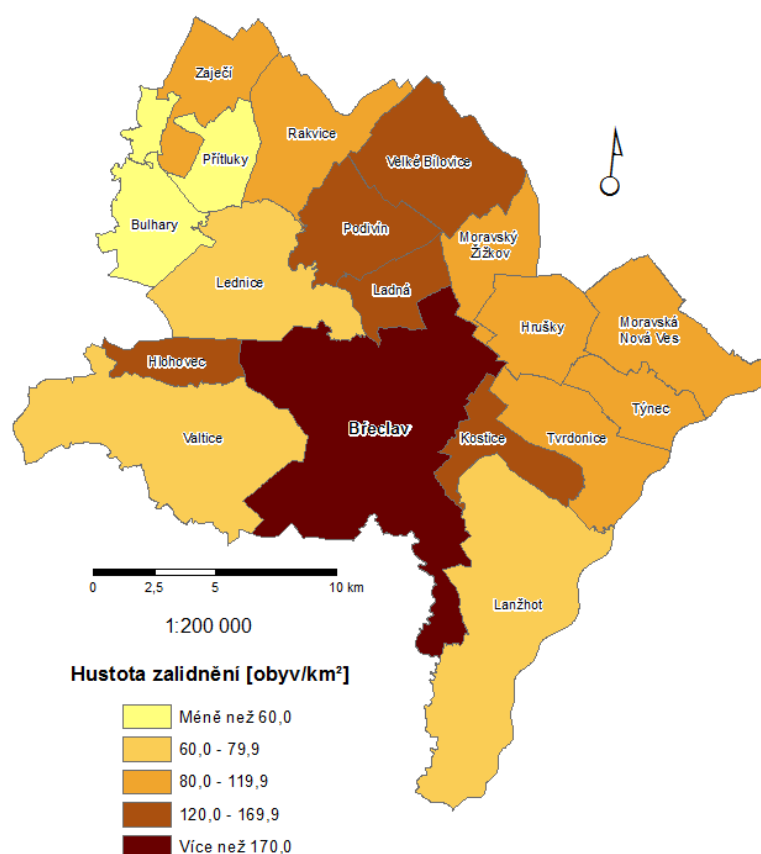
Naopak mezi obce se zápornou hrubou mírou celkového přírůstku patřily města Valtice (-4,31 ‰), Břeclav (-2,25 ‰) a Lednice (-0,47 ‰). U Břeclavi a Valtic byly obě hrubé míry jak přírůstku, tak migračního salda po deset let záporné, v Lednici byla hodnota hrubého přirozeného přírůstku sice kladná, ale nakonec hrubá míra migračního salda byla vyšší a záporná (Příloha 2).

Obr. 8 Hrubá míra celkového přírůstku (‰) v ORP Břeclav za období 2005–2014
Zdroj: ČSÚ, 2016, ArcČR 500 (vlastní zpracování)

5.2.3 Rozmístění obyvatelstva

Hustota zalidnění obcí v ORP Břeclav se v roce 2014 pohybovala v intervalu 51,7 až 323,2 obyvatel na km². Mezi největší obce, co do počtu obyvatel, jsou obce Břeclav (24 949), Valtice (3534), Lanžhot (3750).

Obr. 9 Hustota zalidnění (počet obyvatel na km²) v ORP Břeclav k 31. 12. 2014
Zdroj: ČSÚ, 2016, ArcČR 500, (vlastní zpracování)

Město Břeclav dosahovala největší hustoty zalidnění (323 obyv./km²) v celém ORP (Obr. 9). Obec Podivín s hustotou zalidnění 165,4 obyv./km² a město Velké Bílovice s 149,7 obyv./km² byly dalšími výraznými obcemi co do hustoty zalidnění v ORP Břeclav. Tyto

územní celky plnily funkci jednak obytnou (rezidenční), jednak také komerční funkci (pracovní i obslužnou).

Nejnižší hodnota ukazatele byla u obce Bulhary, pouze 51,7 obyv./km². Jedná se také obec s nejnižším počtem obyvatel (784) v ORP. Mezi další obce ORP Břeclav, jež měli v roce 2014 méně než 100 obyv./km² byly Lanžhot, Lednice, Přítluky, Valtice, Tvrdonice, Týnec.

Tento stav byl dán vyšším podílem lesních pozemků (Bulhary 30 %, Lanžhot 57 %, Lednice 22 %, Přítluky 13 %, Valtice 28 %, Tvrdonice 34 %, Týnec 48 %) v katastrálním území obcí. Hustota zalidnění ORP Břeclav v roce 2014 (136 obyv./km²) byla o 2 obyv./km² vyšší než hodnotě ukazatele za celou ČR. V porovnání s JMK, který výrazně převyšoval hustotu zalidnění v roce 2014, jak ORP Břeclav o zhruba 27 obyv./km², ale i hustotu zalidnění ČR o 29 obyv./km² (Příloha C).

5.3 Demografická analýza města Břeclav

Podkapitola obsahuje analýzu struktury obyvatelstva vybraných ukazatelů mezi lety 2005–2014. Byla provedena i analýza dynamiky obyvatelstva za shodné časové období. Data k výpočtu vzdělanostní struktury, struktury podle rodinného stavu a příčiny úmrtí byla čerpána z databáze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 a 2011.

5.3.1 Počet obyvatel

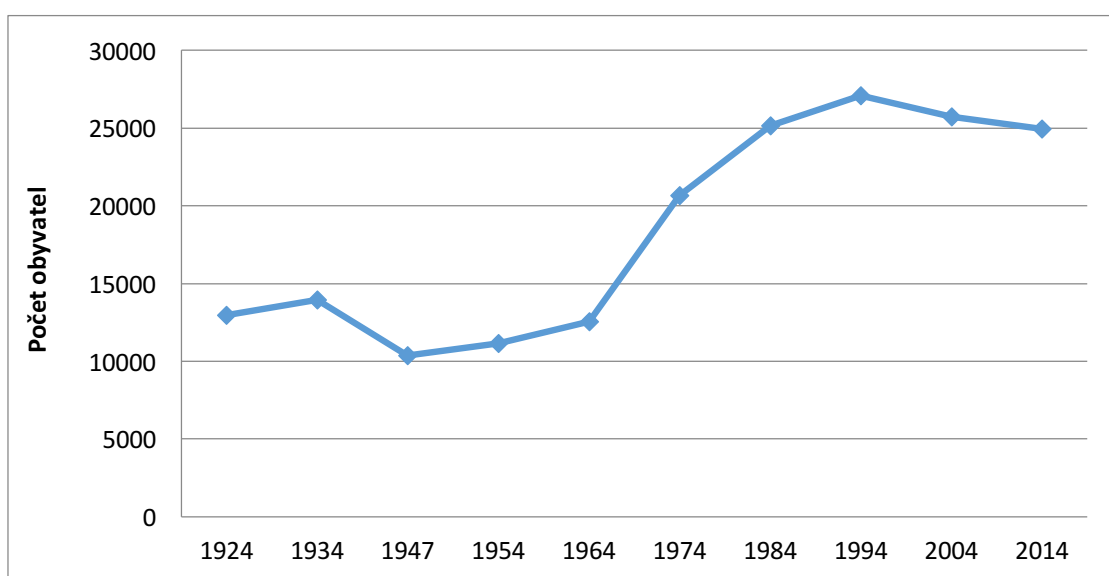
Tab. 1 Vývoj počtu obyvatel města Břeclav v období 1924–2014

Roky	1924	1934	1947	1954	1964	1974	1984	1994	2004	2014
Počet obyvatel	12 958	13 941	10 384	11 138	12 543	20 680	25 136	27 112	25 749	24 949
Řetězový index (%)	100	107,6	74,5	107,3	112,6	164,9	121,5	107,9	95,0	96,9

Pozn. Rok 1944 – data se nevyskytovala

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

V grafu 1 byl zobrazen vývoj počtu obyvatelstva města Břeclav od do 1924–2014. Od roku 1924 byl zaznamenán mírný nárůst obyvatelstva až do hospodářské krize 30. let 20. století. Poté došlo k úbytku obyvatelstva jednak odsunem Němců z pohraničí (město Břeclav se nachází v bývalých Sudetech) a jednak v důsledku ztrát na životech během druhé světové války. K vyšším procentuálním nárůstům došlo v období let 1964 až 1984, a to v roce 1964 o 13 %, 1974 o 65 %, 1984 o 22 %. Za prudkým zvýšením obyvatel v roce 1974 ve městě mohou pronatalitní opatření zavedená v ČSSR Gustavem Husákem, proto se i narozeným dětem říkalo Husákovy děti.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel města Břeclav mezi lety 1924–2014
Zdroj: ČSÚ, 2016 (zpracování vlastní)

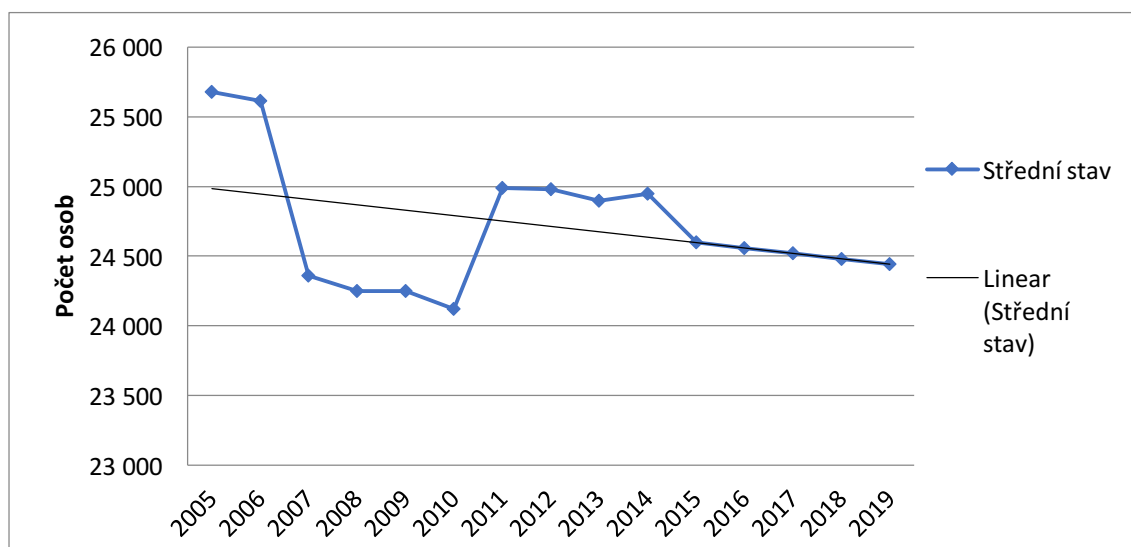
V období 2005–2014, které bylo předmětem diplomové práce, byl počet obyvatel 3 % pod hranicích řetězového indexu z roku 1924. Příčiny tohoto poklesu jsou řešeny v podkapitole 5.4 Dynamika obyvatelstva města Břeclav.

Tab. 2 Vývoj počtu obyvatel města Břeclav mezi lety 2005–2014

Roky	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Střední stav	25 679	25 615	24 359	24 248	24 249	24 123	24 987	24 982	24 899	24 949
Řetězový index (%)	100,00	99,8	95,1	99,5	100,0	99,5	103,6	100,0	99,7	100,2

Zdroj: ČSÚ, 2016, (vlastní zpracování)

Ve sledovaném období počet obyvatel města Břeclav klesl o 730 osob. Mírný pokles byl zaznamenán v roce 2006 a 2008, v roce 2007 byl pokles středního stavu již 5 % pod řetězový index z roku 2005.

Graf 2 Vývoj středního stavu obyvatel města Břeclav mezi lety 2005–2014, predikce extrapolací – lineární trend

Zdroj: ČSÚ, 2016 (zpracování vlastní)

Příčiny tohoto vývoje jsou velmi ovlivněny migračním saldem a přirozeným přírůstkem. K nárůstu 3,6 % střední stavu obyvatel došlo jen v roce 2011.

5.3.2 Věková struktura obyvatelstva města Břeclav

Ve věkové pyramidě města Břeclav pro rok 2005 lze pozorovat vyšší převahu osob ve věku 25–29 let a 30–34 let. Tyto osoby se narodily v 70. a 80. letech 20. století. Tedy

v období, kdy míra plodnosti a porodnosti byla zvýšená v důsledku pronatalitních opatření, které zavedla tehdejší vláda. Ročníky, jež rodily v období prorodinné politiky v ČSSR, byly početně silné, protože se narodily v průběhu populačního boomu, který vznikl po konci druhé světové války.

Druhou nejpočetnější skupinou ve věkové pyramidě v roce 2005 byly osoby ve věku 50–54 a 55–59 let. Jedná se o výše zmiňované děti narozené v důsledku vyšší míry plodnosti a sňatečnosti po druhé světové válce. Poslední početnou skupinou ve věkové pyramidě v roce 2005 byly věkové skupiny 15–19 a 20–24 let (Graf 3). Tyto osoby se narodily ještě v doznívající vlně pronatalitních opatření, především možnosti manželských půjček, které zvyšovaly úroveň míry sňatečnosti a také porodnosti koncem 90. let 20. století.

Při komparaci roku 2005 a 2014 je zřejmý odsun osob hlavně v produktivním věku. Silné ročníky narozených osob ve věkové skupině 50–54 let a 54–59 let v roce 2005 se přesunuly v roce 2014 do věkových skupin 60–64 let a 65–69 let s početním poklesem v důsledku vyšší míry úmrtnosti v těchto věkových skupinách. Věkové skupiny 24–29 let a 30–34 let v roce 2005 se přesunuly do věkových skupin 35–39 let a 40–44 let s mírným poklesem v jejich počtu. Věková skupiny 10–14 let a 15–19 let se přesunuly z roku 2005 do roku 2014 ve stejném počtu, došlo u nich ke stagnaci počtu obyvatel. Tento jev je dán zápornou migrací v letech 2005–2014.

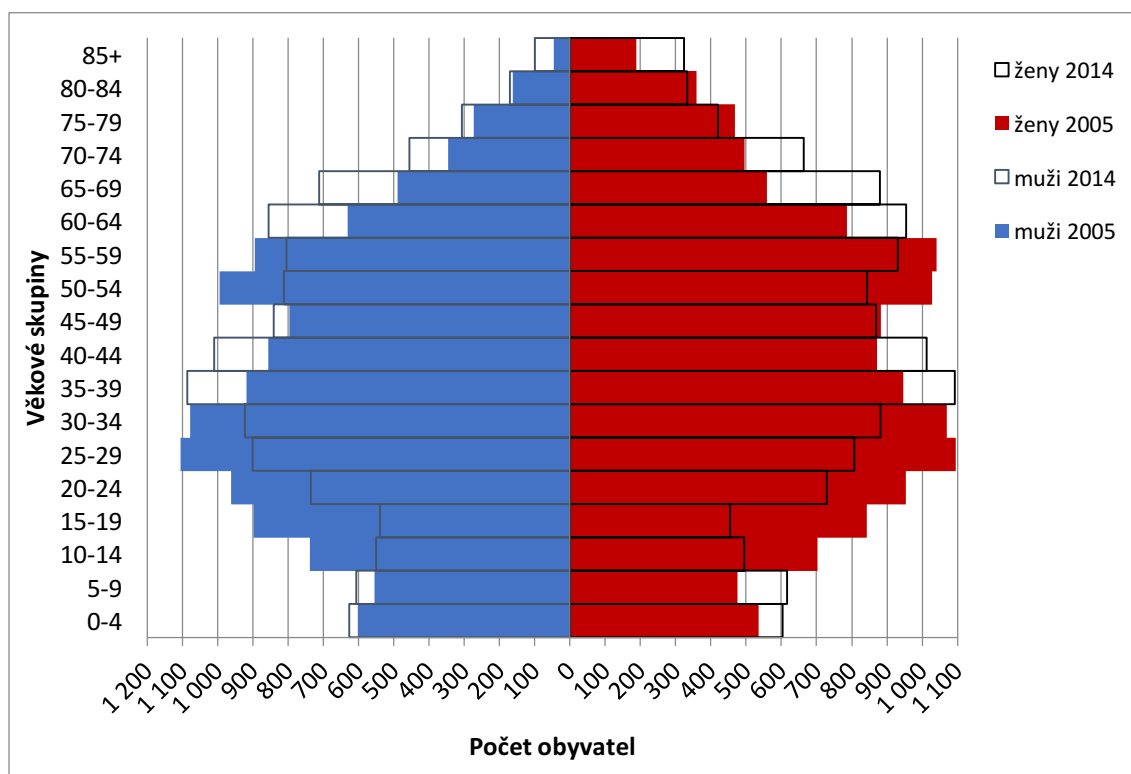
Tab. 3 byla dále doplněna o hodnoty za biologické generace. Hodnoty pro rok 2005 i 2014 dokládají, že předreprodukční část populace nedosahuje ani polovinu hodnoty reprodukční části populace za oba výše zmiňované roky. Tato skutečnost potvrzuje demografické stárnutí města Břeclav. Tento trend je patrný nejen v Břeclavi, ale i celé ČR již několik let.

Tab. 3 Věkové složení obyvatelstva města Břeclav k 31. 12. podle pětiletých věkových skupin v letech 2005–2014

Věkové skupiny	Počet osob v roce 2005			Počet osob v roce 2014		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
0–4	602	536	1 138	627	604	1 231
5–9	555	476	1 031	607	616	1 223
10–14	738	703	1 441	551	495	1 046
15–19	898	843	1 741	540	454	994
20–24	962	954	1 916	735	730	1 465
25–29	1 105	1 096	2 201	902	807	1 709
30–34	1 079	1 069	2 148	923	881	1 804
35–39	919	946	1 865	1 087	1 092	2 179
40–44	857	872	1 729	1 011	1 012	2 023
45–49	796	882	1 678	842	869	1 711
50–54	994	1 028	2 022	813	843	1 656
55–59	894	1 041	1 935	804	930	1 734
60–64	632	787	1 419	855	955	1 810
65–69	489	560	1 049	712	880	1 592
70–74	346	495	841	456	663	1 119
75–79	273	468	741	307	421	728
80–84	163	360	523	170	333	503
85+	46	188	234	99	323	422
0–14	1 895	1 715	3 610	1 785	1 715	3 500
15–49	6 616	6 662	13 278	6 040	5 845	11 885
50+	3 837	4 927	8 764	4 216	5 348	9 564
Celkem	12 348	13 304	25 652	12 041	12 908	24 949

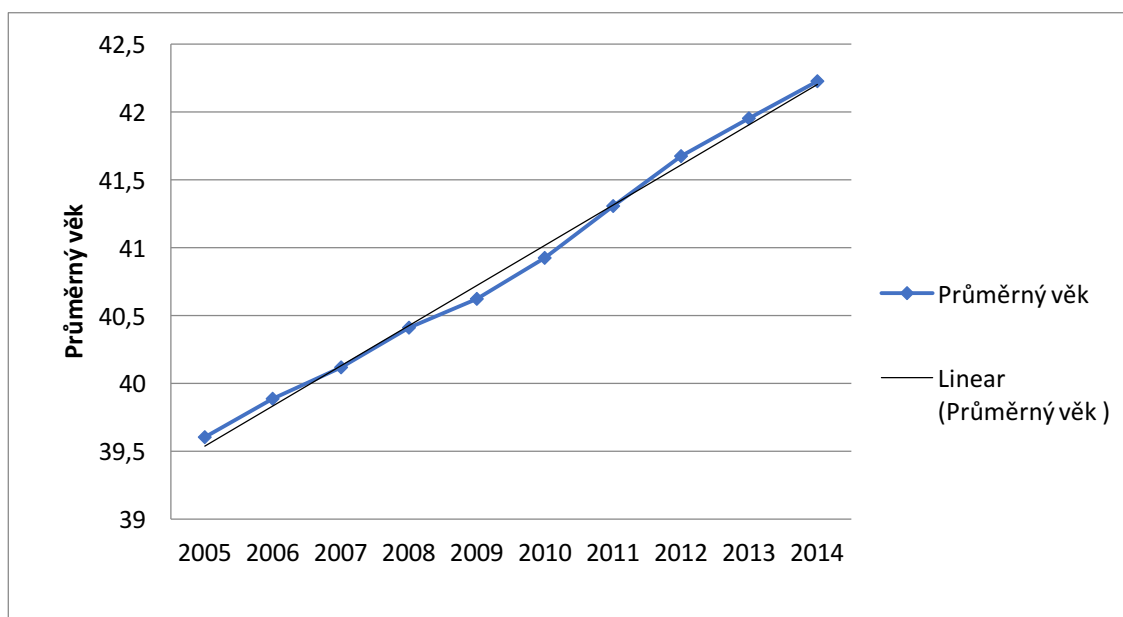
Zdroj: interní databáze ČSÚ, 2016, (vlastní zpracování)

Graf 3 Věková pyramida města Břeclav
Zdroj: interní databáze ČSÚ, 2016, (vlastní zpracování)

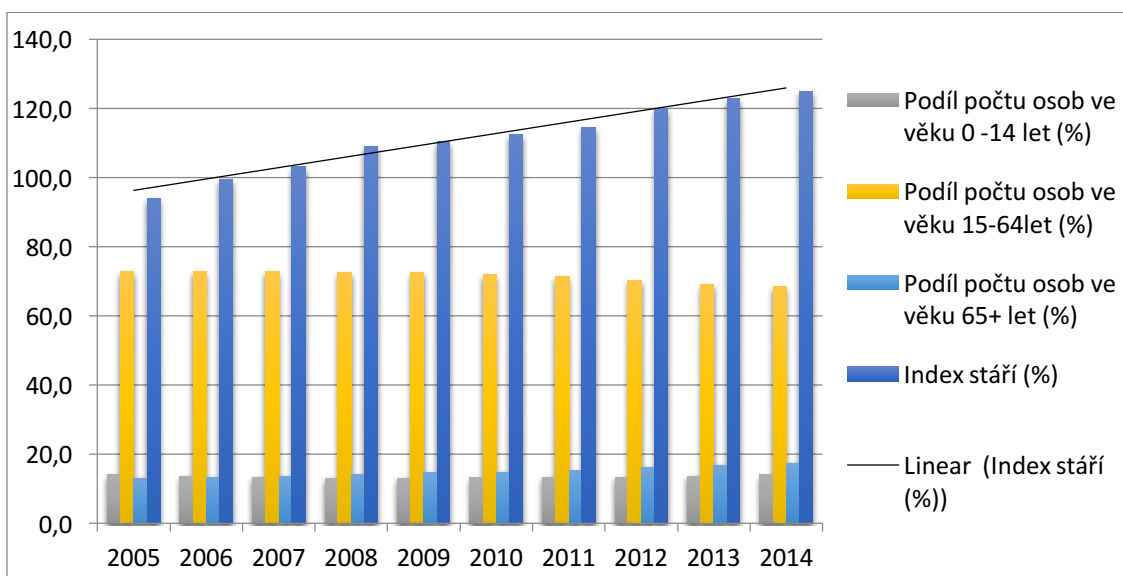
Vývoj průměrného věku (Graf 4) obyvatelstva Břeclavi mezi roky 2005–2014 je rostoucí. Ukazatel průměrného věku vzrostl o celé tři roky z hodnoty 39,6 let na hodnotu 42,2 let. Každoroční nárůst je přibližně o 0,2–0,4 roků. Analýzou tohoto ukazatele lze říci, že dochází ke stárnutí populace ve městě Břeclavi, což je v souladu s celkovým trendem v celé ČR. Příčinami populačního stárnutí ve městě Břeclav jsou bezesporu vývoj přirozeného přírůstku, který byl za vymezené roky záporný, ale i záporný vývoj migračního salda.

Na celkové populaci města Břeclav se podíly ekonomických generací nezměnily nijak výrazně. Podíl osob ve věku 0–14 let stagnoval na hodnotě 14 %. Podíl počtu osob v produktivní generaci klesl o hodnotu 4,2 %.

Graf 4 Vývoj průměrného věku obyvatel města Břeclav mezi lety 2005–2014, predikce extrapolací – lineární trend

Zdroj: ČSÚ, 2016, (zpracování vlastní)

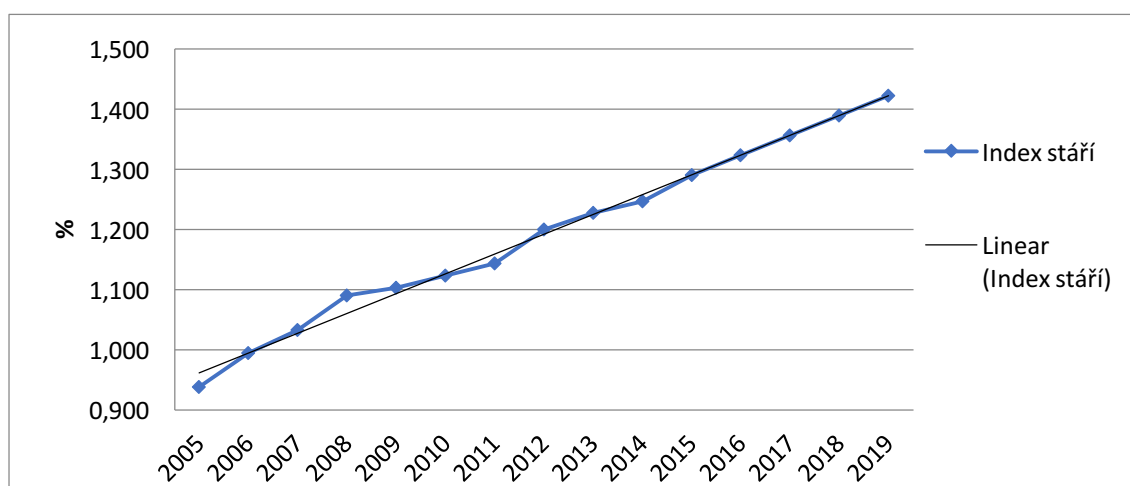
Graf 5 Podíl ekonomických generací na celkové populaci Břeclavi v letech 2005–2014 doplněný o index stáří

Zdroj: ČSÚ, 2016 (zpracování vlastní)

Při komparaci podílu předproduktivní generace a generace produktivních lze říci, že do poproduktivní generace osoby odcházejí rychleji než osoby v předproduktivní generaci do produktivní (Graf 5). Z této skutečnosti lze sledovat jak postupné stárnutí populace

města, ale i pokles osob, jež jsou ekonomicky aktivní. Tyto trendy ovlivní nejen populační vývoj, nýbrž i trh práce v regionu.

Index stáří města Břeclav byl vypočítán v letech 2005–2014 a vykazoval negativní vývoj stárnutí populace města. V roce 2005 a 2006 dosahovaly ještě indexy stáří hodnoty pod hranici 100 %. Mezi lety 2007 a 2008 byl zaznamenán nejvyšší nárůst ukazatele za desetileté období, a to 5,7 % (Graf 6). Takto vysoký index je dán záporným migračním saldem. Ve výše uvedených odstavcích byly rozebrány jednotlivě věkové skupiny v roce 2005 a 2014. V roce 2014 došlo k vyššímu poklesu obyvatel ve věku 0–14 let než v roce 2005 a k ještě vyššímu nárůstu počtu obyvatel ve věku 65 a více let než tomu bylo v roce 2005. Což znamená, že stále více přibývá osob v poproduktivním věku na 100 osob předproduktivního věku.

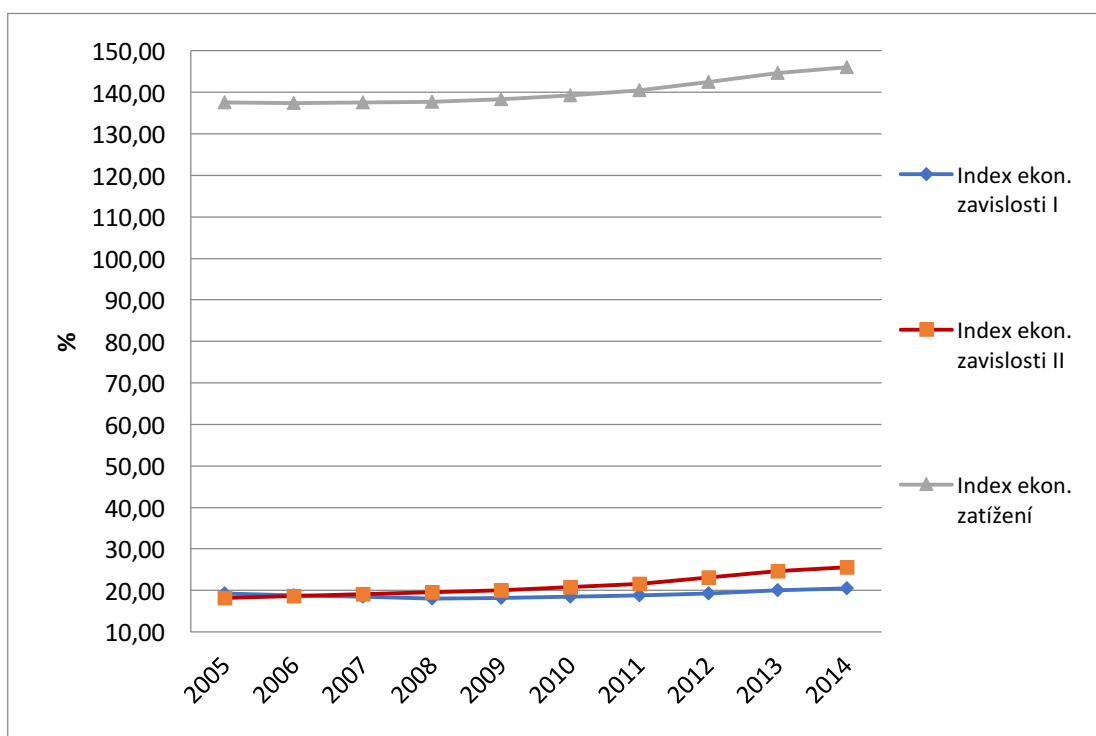

Graf 6 Index stáří (%) města Břeclav v letech 2005–2014, predikce extrapolací – lineární trend
Zdroj: ČSÚ, 2016, (zpracování vlastní)

Index ekonomického zatížení poukazuje na rostoucí trend počtu osob v poproduktivní generaci, který zatěžuje I ekonomickou generaci, II ekonomickou generaci a i III ekonomickou generaci (Graf 7).

Index ekonomické závislosti mladých byl v letech 2005–2014 mírně rostoucí. V roce 2005 pouze 19 osob ve věku 0–14 let věku připadalo na 100 osob ve věku 15–64 let věku. V roce 2008 dokonce tento index klesl na hodnotu 18 osob I ekonomické generace na 100 osob II ekonomické generace. Až roce 2013 byla převýšena hodnota dvaceti osob předproduktivní generace na 100 osob produktivní generace.

Index ekonomické závislosti starých vykazoval rychleji rostoucí trend v letech 2005–2014 než tomu bylo u indexu zeleného zatížení. Již v roce 2009 byl index šedého zatížení na hodnotě 20 osob ve věku 65 a více let na 100 osob věku 15–64 let. A v roce 2014 na hodnotě 25 osob v III ekonomické generaci na 100 osob II ekonomické generaci. Nejen index stárí, ale i indexy ekonomických závislostí I a II potvrdily trend zvyšujícího se podílu osob ve věku 65 a více na I a II ekonomické generaci ve městě Břeclav.

Graf 7 Indexy ekonomického závislosti I a II
Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

5.3.3 Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví

Počet obyvatel města Břeclav se vyvíjel během desetiletého období podobným způsobem pro muže i ženy. Od roku 2006 klesal počet mužů i žen, změna nastala až v roce 2011, kdy došlo u obou pohlaví k nárůstu počtu osob. Tento nárůst počtu obyvatel byl zaznamenán pouze jeden rok, v roce 2012 opět došlo k poklesu. Počet obyvatel žijících k 31. 12. 2014 byl nižší než tento počet v roce 2005 u obou pohlaví.

V letech 2005–2014 převyšoval počet žen počet mužů o 8973 osob. V roce 2010 byl počet mužů o 990 osob menší než počet žen za stejný rok. Na celkové populaci se muži

podíleli v intervalu od 47,9 % do 48,4 % a ženy v intervalu od 51,6 % do 52,1 % (tab. 4). Podíl počtu žen na celkové populaci potvrzuje fakt, že jsou to právě ženy, které díky nižší úmrtnosti, jsou více v populaci zastoupeny než muži.

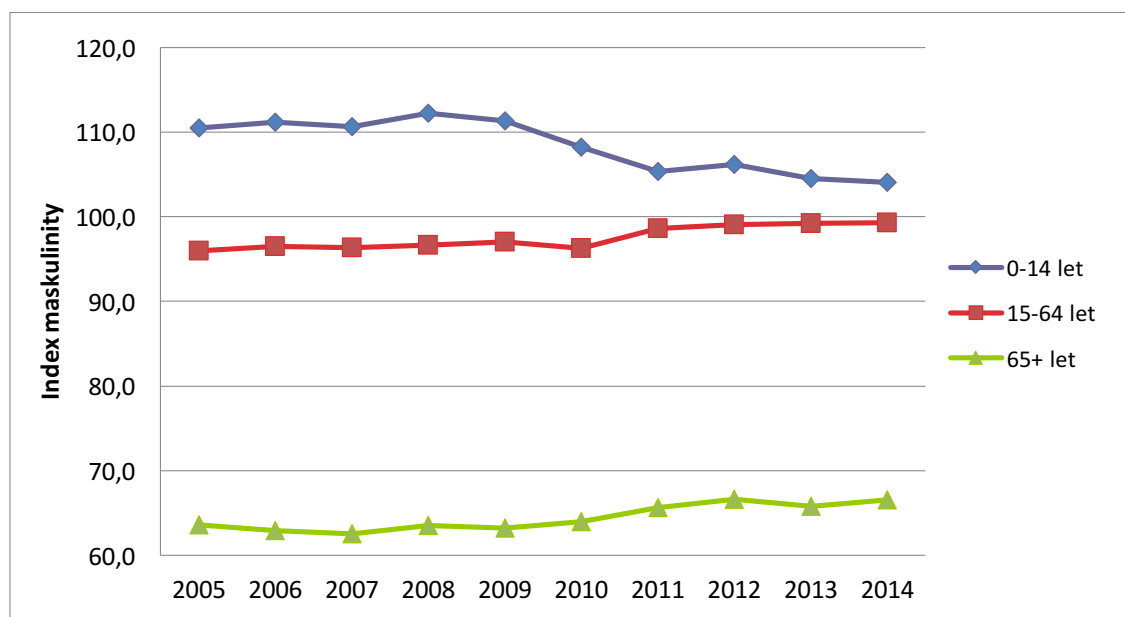
Index maskulinity města Břeclav u jednotlivých ekonomických generací za období 2005–2014 se lišil u generace předproduktivní a poproduktivní (Graf 8). Počet mužů se v I. ekonomické generaci na 100 žen od roku 2005 postupně snižoval z hodnoty 110,5 na hodnotu 104 osob. I přes tento mírný pokles byla předproduktivní generace na 100 žen početně nejsilnější (tab. 4).

Tab. 4 Ukazatele struktury podle pohlaví k 31. 12. města Břeclav v letech 2005–2014, index maskulinity a feminity pro ekonomické generace

Rok	Muži	Ženy	Muži (%)	Ženy (%)	Index maskulinity				Index feminity			
					0–14 let	15–64 let	65+ let	Σ	0–14 let	15–64 let	65+ let	Σ
2005	12 348	13 304	48,1	51,9	110,5	96,0	63,6	92,8	90,5	104,2	157,3	107,7
2006	12 330	13 273	48,2	51,8	111,2	96,5	62,9	92,9	90,0	103,7	159,0	107,6
2007	11 689	12 630	48,1	51,9	110,6	96,4	62,5	92,5	90,4	103,8	159,9	108,1
2008	11 676	12 566	48,2	51,8	112,2	96,6	63,5	92,9	89,1	103,5	157,4	107,6
2009	11 638	12 526	48,2	51,8	111,3	97,0	63,2	92,9	89,9	103,1	158,3	107,6
2010	11 531	12 521	47,9	52,1	108,2	96,3	64,0	92,1	92,4	103,9	156,4	108,6
2011	12 091	12 924	48,3	51,7	105,3	98,6	65,6	93,6	95,0	101,4	152,4	106,9
2012	12 064	12 861	48,4	51,6	106,2	99,0	66,6	93,8	94,2	101,0	150,2	106,6
2013	12 044	12 912	48,3	51,7	104,5	99,2	65,8	93,3	95,7	100,8	152,0	107,2
2014	12 041	12 908	48,3	51,7	104,1	99,3	66,6	93,3	96,1	100,7	150,2	107,2

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Naopak za desetileté období II. ekonomická generace mírně vzrostla z 96 na 99 mužů na 100 žen. Počet mužů III. ekonomické generace kopíroval mírně rostoucí trend II. ekonomické generace, kdy v roce 2014 připadalo na 100 žen 67 mužů. Index maskulinity populace města Břeclav za desetileté období mírně vzrostl na hodnotu 93 mužů na 100 žen.

Graf 8 Index maskulinity města Břeclav u ekonomických generací v letech 2005–2014

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

5.3.4 Vzdělanostní struktura obyvatelstva

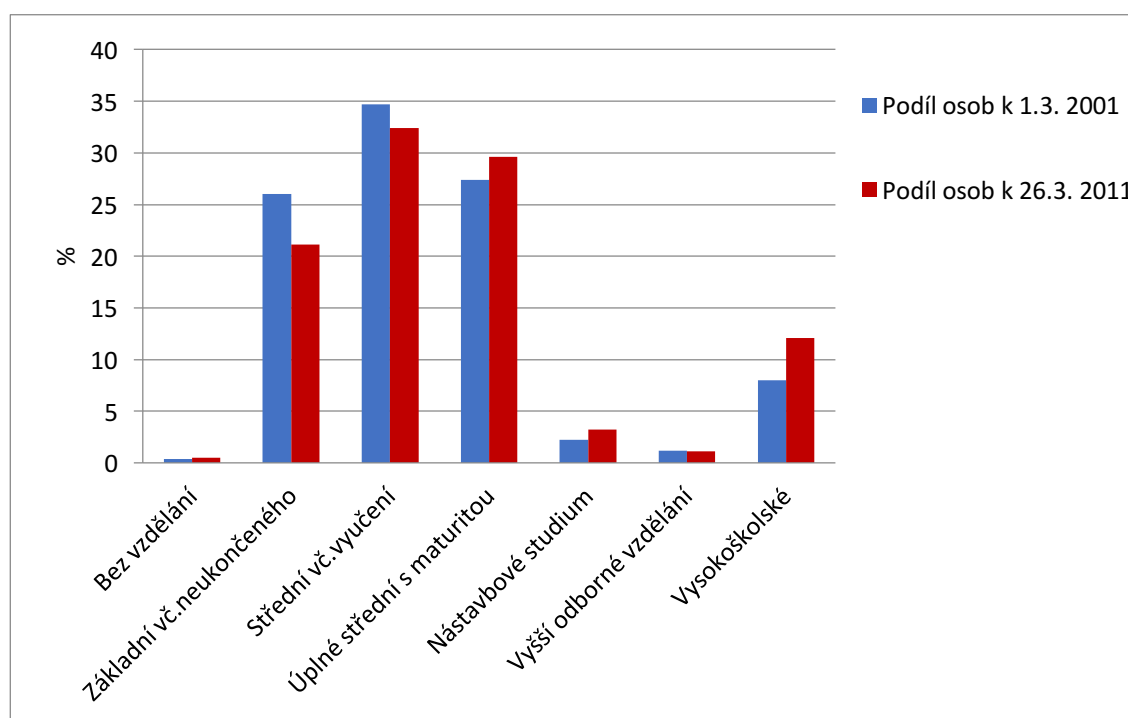
Za sledované desetiletí neexistují data podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Vzdělanostní struktura byla čerpána ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále SLDB) v roce 2001 a 2011.

Nejvyšší podíl počtu (34,7 %) obyvatel ve věku 15 a více let v městě Břeclav měly v roce 2001 osoby se středním odborným vzděláním včetně vyučení, po uplynutí desetiletého období měl opět nejvyšší podíl počet (32,4 %) obyvatel ve věku 15 a více let, kteří vystudovali střední vzdělání včetně vyučení. Druhým největším podílem počtu obyvatel ve věku 15 a více let, jak v roce 2001 (27,4 %), tak 2011 (29,6 %), byly osoby s úplným středním vzděláním s maturitou. Tato skutečnost potvrzuje, že i nadále je zájem, jednak o vyučení v odborném učebním oboru, ale i o úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou.

Mírný růst od roku 2001 do 2011 byl zaznamenán u podílu počtu obyvatel města Břeclav ve věku 15 a více let u osob s vysokoškolským vzděláním z hodnoty 8 % na 12,1 %. Lze tedy říci, že v městě Břeclav žil podprůměrný počet vysokoškolsky vzdělaných osob.

Beze změny za desetileté období byl podíl počtu obyvatel ve věku 15 a více let u osob bez vzdělání a u osob s vyšším odborným vzděláním (Graf 9).

Pouze k procentnímu nárůstu oproti roku 2001 došlo za deset let u podílu počtu obyvatel ve věku 15 a více let u osob s nástavbovým studiem

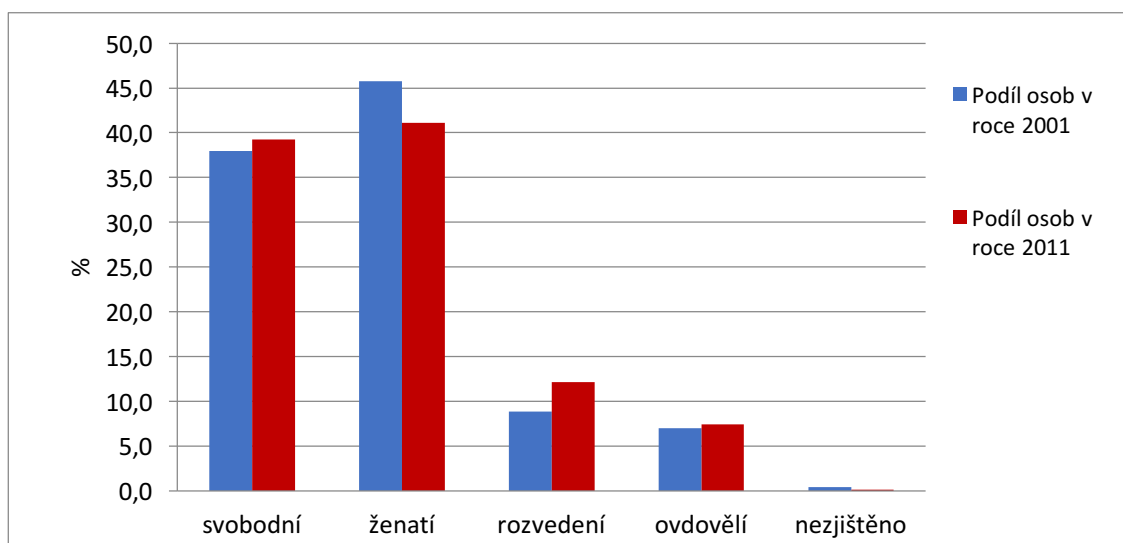
Graf 9 Podíl počtu osob s nejvyšším dokončeným vzděláním na počtu obyvatel města Břeclav ve věku 15 a více let (%) podle výsledků SLDB za rok 2001 a 2011

Zdroj: ČSÚ, 2016, (zpracování vlastní).

5.3.5 Struktura obyvatelstva podle rodinného stavu

Nejpočetnější skupinou podle rodinného stavu v roce 2001 a 2011 v městě Břeclav byly vdané ženy a ženatí muži. Podíl na celkové populaci města byl v roce 2001 45,8 % a v roce 2011 41,1 %. Tento klesající trend podílu počtu osob v manželství v městě Břeclav se vyvíjí podobně jako počet uzavřených manželství v ČR. V období 2001–2007 v rámci ČR se počet sňatků zvyšoval, a z hodnoty 52 374 na hodnotu 57 157 (ČSÚ, 2016). Od roku 2008 byl již zaznamenán pokles počtu sňatků především v důsledku mimomanželského soužití párů.

Graf 10 Struktura podle rodinného stavu města Břeclav podle výsledků SLDB za rok 2001 a 2011
Zdroj: ČSÚ, 2016 (zpracování vlastní)

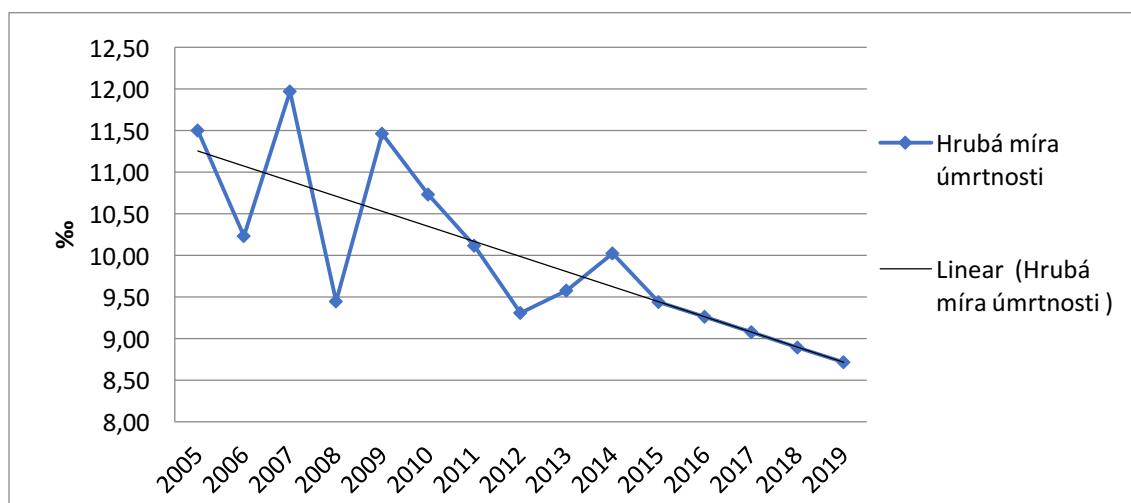
Druhou nejpočetnější skupinou podle rodinného stavu byly osoby svobodné žijících v městě Břeclav, u kterých byl mírný nárůst počtu osob během posledních SLDB. K mírnému nárůstu došlo také u podílu počtu osob rozvedených za období 2001–2011 (Graf 10).

5.4 Dynamika obyvatelstva města Břeclav

5.4.1 Míra úmrtnosti

Za vymezené desetileté období zemřelo v městě Břeclav 2586 osob. Průměrná hrubá míra úmrtnosti za město Břeclav byla 10,4 ‰, tento průměrný ukazatel byl tedy srovnatelný s celou ČR, kdy hodnota dosahovala 10,22% (ČSÚ, 2016a). Ukazatel hrubé míry úmrtnosti se pohyboval v rozmezí od 9,3 ‰ do 11,9 ‰ (Graf 11).

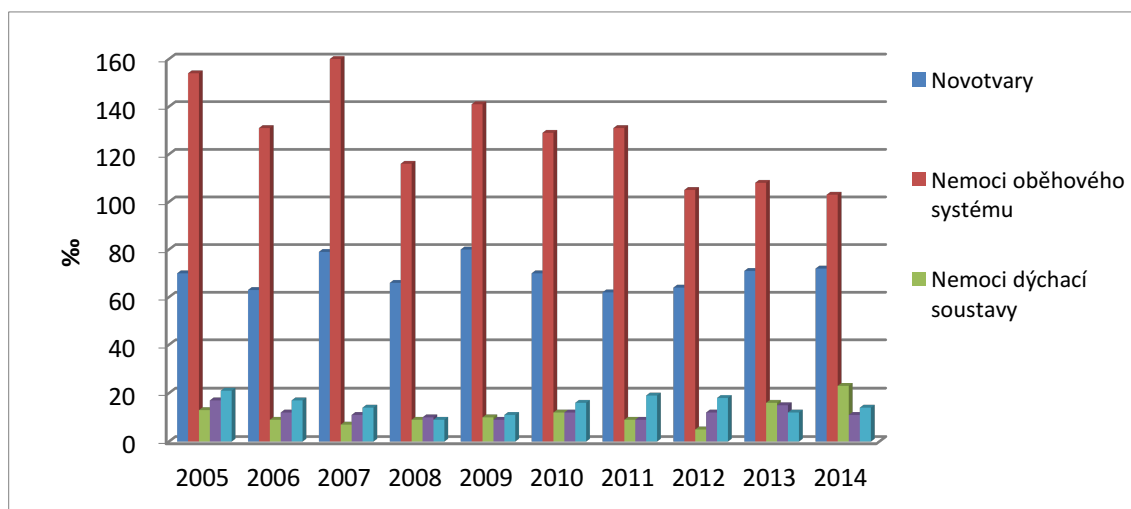
Celkem třikrát překročil ukazatel hrubé míry úmrtnosti hodnotu 11 ‰, v roce 2005, 2007, 2009. Nejnižší hodnota ukazatele byla vypočítána v roce 2012. Budoucí trend míry úmrtnosti byl stanoven pomocí metody extrapolace, klesající funkci nejlépe zobrazuje lineární funkce. Do roku 2011 byl spíše rostoucí trend ukazatele hrubé míry úmrtnosti, roky 2012 a 2013 značily pokles míry. Výjimku tvořil rok 2014, poté v predikci každým rokem došlo k mírnému poklesu míry.

Graf 11 Hrubá míra úmrtnosti v městě Břeclav v letech 2005–2014, predikce extrapolací – lineární trend

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Za nižšími hodnotami ukazatele hrubé míry úmrtnosti města Břeclav, ale i ČR mohou dobrá lékařská péče.

Graf 12 Počet zemřelých podle příčiny smrti ve městě Břeclav v letech 2005–2014

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

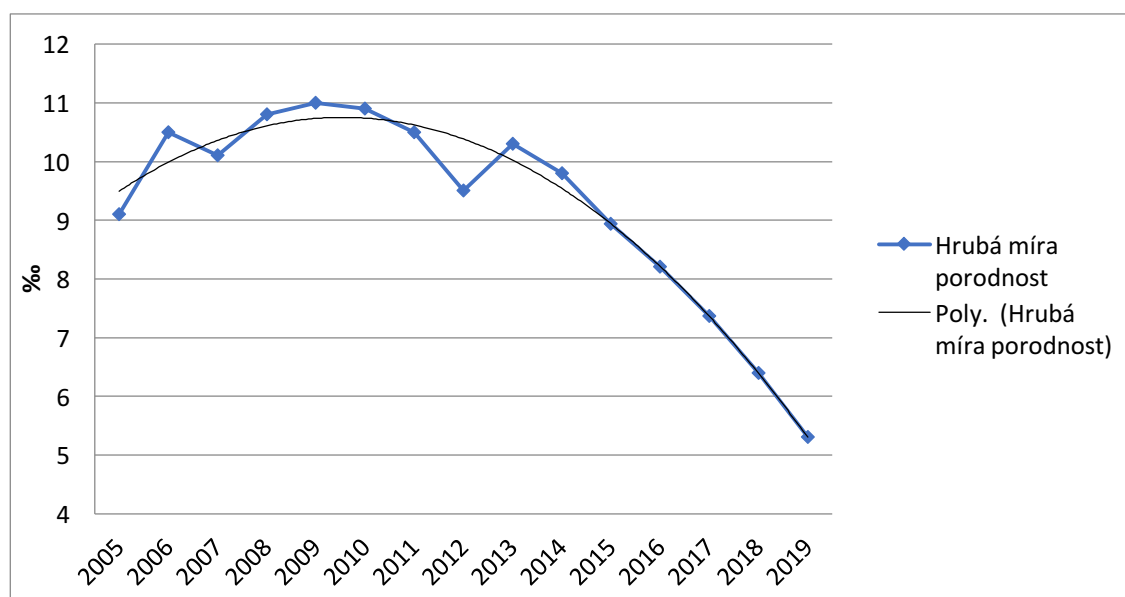
V Břeclavi je nutné zmínit Nemocnici Břeclav, která vykonává centrální lékařskou péči pro celý SO ORP. Pozitivní úroveň míry úmrtnosti je dána také stále se zvyšující nadějí dožití jak u mužů tak žen. U naděje dožití žen se jednalo o zvýšení za desetileté období o

2,3 let z hodnoty 79,1 let na 81,4 let, naděje dožití mužů vzrostla za stejné období o 2,9 let v ČR na hodnotu 75,8 let (ČSÚ, 2016a).

Nejvíce obyvatel města Břeclav v období 2005–2014 umíralo celkem na nemoci oběhového systému, potom na novotvary (Graf 12). Další uvedené příčiny smrti obyvatel města Břeclav nepřekročily hodnotu 17 ‰ za každý zkoumaný rok. Na nemoci dýchací soustavy zemřelo celkem 113 osob na 1 000 obyvatel, na vnější příčiny úmrtnosti a nemocnosti 151 osob z 1000 obyvatel a na nemoci trávicí soustavy 118 osob z 1 000 obyvatel města Břeclav.

5.4.2 Porodnost a plodnost

Hrubá míra porodnosti v městě Břeclav dosahovala v letech 2005–2014 hodnoty v intervalu 9,1 až 11 ‰. Za desetileté období analýzy se narodilo v městě Břeclav 2 541 dětí.

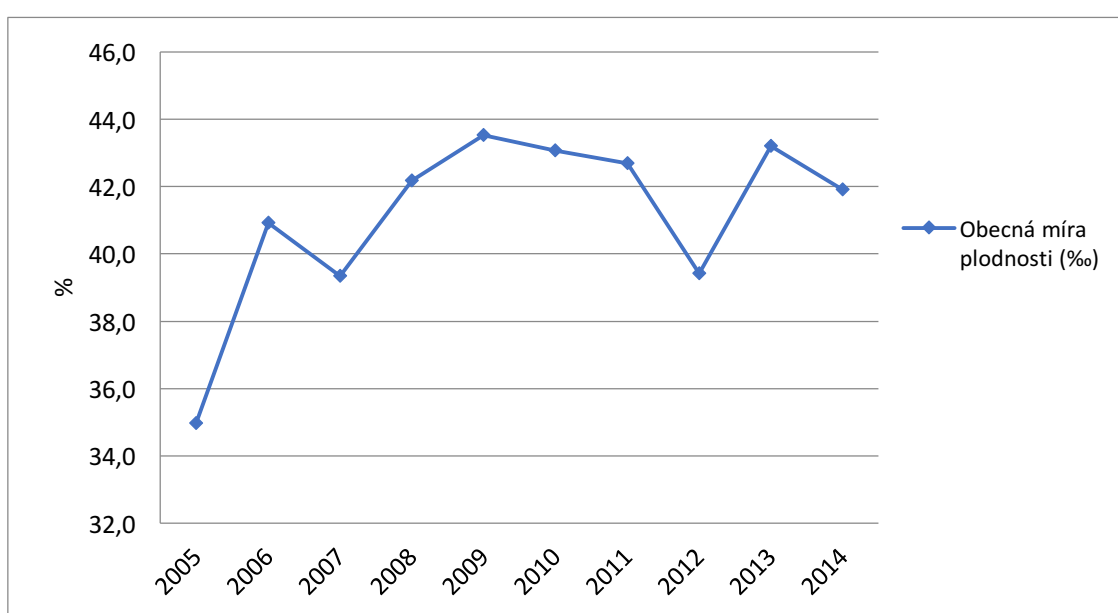

Graf 13 Hrubá míra porodnosti (‰) v městě Břeclav v letech 2005–2014, predikce extrapolací – parabolický trend
Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Nejvyšší hodnoty převyšující 10 ‰ byly zjištěny v letech 2006–2011 a v roce 2013. Tato vyšší míra hrubé míry porodnosti byla způsobena vyšším počtem mužů i žen v roce 2005 v reprodukčním věku 25–29 a 30–34 let. Vývoj hrubé míry porodnosti byl především ovlivněn změnami ve věkové struktuře obyvatel v roce 2014, kdy docházelo k migraci

věkových skupin 20–24 let, 25–29 let a 30–34 let (Graf 3) u obou pohlaví z města Břeclav do suburbii v ORP Břeclav nebo ORP Znojmo. Pro predikci budoucího vývoje demografického ukazatele byla zvolena parabolická trendová funkce, která dosahuje maxima v roce 2009 a poté již do roku 2019 zaznamenává klesající tendenci až do hodnoty 5,3 %.

Pomocí ukazatele hrubé (obecné) míry plodnosti byl vyjádřen počet narozených dětí na 1 000 střední stav pouze žen ve věku 15–49 let, který je věkem reprodukčním. Ukazatel hrubé míry plodnosti (Graf 14) přesně kopíruje vývoj hrubé míry porodnosti, který v roce 2009 dosahoval svého maxima a v letech 2007 a 2009 nejnižší úrovně ukazatele.

Graf 14 Obecné míry plodnosti v letech 2005–2014 města Břeclav
Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Specifické míry plodnosti podle jednotlivých věkových skupin za vymezené období byly sestaveny do tabulky (Tab. 5).

Druhá biologická generace byla rozdělena specifickými mírami plodnosti na pětileté věkové skupiny, výjimku tvoří poslední věková skupina, která čítá deset let. Tato skutečnost je dána především dostupností dat ke zpracování, protože ČSÚ udává data za obě věkové skupiny dohromady. Z důvodu malého počtu živě narozených dětí ženám v této věkové skupině. Toto tvrzení potvrzují i specifické míry plodnosti dané desetileté věkové skupiny, které jsou proti zbývajícím pěti věkovým skupinám nejnižší (4,6 ‰).

Tab. 5 Specifická míry plodnosti (‰) v období 2005–2014 města Břeclav

Rok	Specifická plodnost (‰)					
	15–19 let	20–24 let	25–29 let	30–34 let	35–39 let	40 a více let
2006	12,0	45,6	102,8	75,9	21,2	3,4
2007	7,6	42,2	82,1	82,6	23,2	1,2
2008	10,7	39,2	94,7	96,3	23,9	3,5
2009	6,9	38,4	90,8	100,7	37,0	4,7
2010	10,3	41,3	97,6	89,9	31,6	5,8
2011	12,5	27,9	86,8	97,5	46,6	6,7
2012	15,3	28,7	91,3	95,1	25,7	5,4
2013	19,3	41,3	90,8	104,6	30,3	6,4
2014	12,8	43,3	86,1	93,2	43,0	4,1
Průměr	11,9	38,7	91,5	92,9	31,4	4,6

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

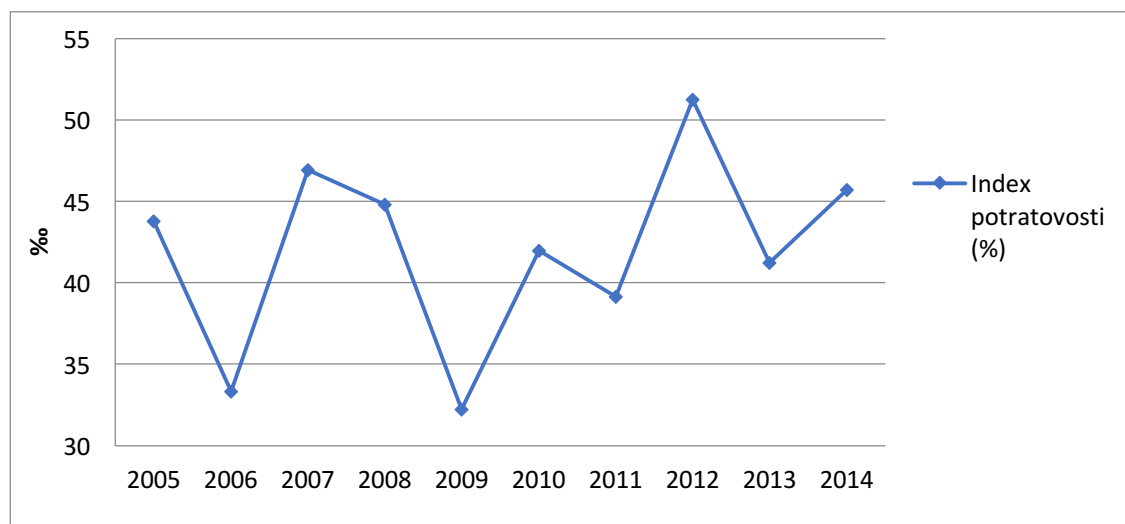
Druhou skupinou s nejnižšími specifickými mírami plodnosti zastupují ženy ve věku 15–19 let. Za touto nízkou průměrnou specifickou mírou (11,9 ‰) bezesporu stojí fakt, že dívky ještě nebyly plnoletými. Nejvyšší hodnotou specifické míry plodnosti v roce 2013 byla hodnota 104,6 ‰ ve věkové skupině 30–34 let. Při porovnání průměrných specifických měr plodnosti byla věková skupina 30–34 let neplodivější.

U věkové skupiny 30–34 let se během desetiletého období byly každý rok specifické míry nad průměrnou hodnotou 92,9 ‰, pouze tři roky (2006, 2007, 2010) tomu tak nebylo z důvodu vyšší hrubé míry migračního salda (-2,2 ‰; -1,9 ‰; -4,8 ‰) obyvatel, kteří se stěhovali mimo město Břeclav.

Průměrnou hodnotou specifické míry plodnosti nad 90 ‰ vykazovala i věková skupina 25–29 let. Specifická míra plodnosti věkové skupiny 20–24 let nedosahovala ani poloviny průměrné hodnoty ukazatele specifické míry plodnosti, které byly zjištěny u věkové skupiny 25–29 let a 30–34 let. Desetiletý vývoj specifické míry plodnosti věkových skupin II. biologické generace potvrzuje trend, který nastal již po změně politického režimu v roce 1989, že dochází k zvyšování věku ženy při narození dětí. Průměrný věk

matky při narození dítěte byl v roce 1989 v ČR 24,8 let, v roce 2014 již byl tento věk o 5,1 let vyšší (ČSÚ, 2016a).

5.4.3 Potratovost

Graf 15 Index potratovosti (%) ve městě Břeclav v letech 2005–2014
Zdroj: ČSÚ, 2016 (zpracování vlastní)

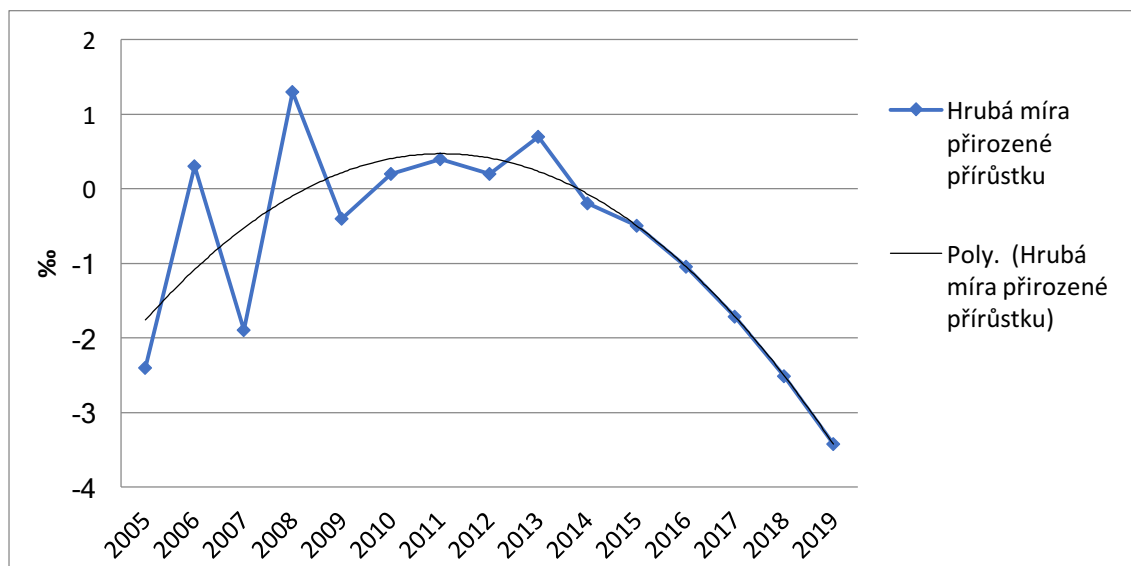
Celkem bylo provedeno 1063 potratů v letech 2005–2014 a průměrný index potratovost v těchto letech dosáhl 42 %. Nejnižší hodnota byla zaznamenána v roce 2009 (32 %) a k maximu došlo v roce 2012 (51 %). Ve vývoji indexu lze spatřit pouze dva poklesy hodnoty, a to v roce 2006 a 2009. Ve zbývajících letech index vždy vzrostl, což vyjadřuje, že na 100 živě narozených dětí připadal zvyšující se počet potratů.

5.4.4 Přirozený přírůstek

Saldo přirozeného přírůstku ve městě Břeclav bylo -45 osob v letech 2005–2014 a průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku za toto období byla -0,2 ‰.

Parabolická funkce nejlépe znázorňuje vývojový trend, který značí rostoucí hrubou míru přirozeného přírůstku a po dosažení maxima v roce 2013 měl ukazatel klesající trend. Při srovnávání relativních hodnot bylo zjištěno, že k nárůstu obyvatel přirozenou měnou došlo v roce 2006, 2008 a mezi lety 2010-2013. Roky 2005, 2007, 2009 a 2014 počet zemřelých převyšoval počet narozených, v letech, kdy došlo ke ztrátě obyvatelstva

přirozenou měnou, byl zaznamenán i pokles ukazatele hrubé míry plodnosti a porodnosti. Hrubá míra porodnosti v roce 2009 sice dosahovala maximální hodnoty ve sledovaném období, přesto počet narozených dětí nepřevýšil počet zemřelých daného roku.

Graf 16 Hrubá míra přirozeného přírůstku (‰) v městě Břeclav v letech 2005–2014, predikce extrapolací – parabolický trend
Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

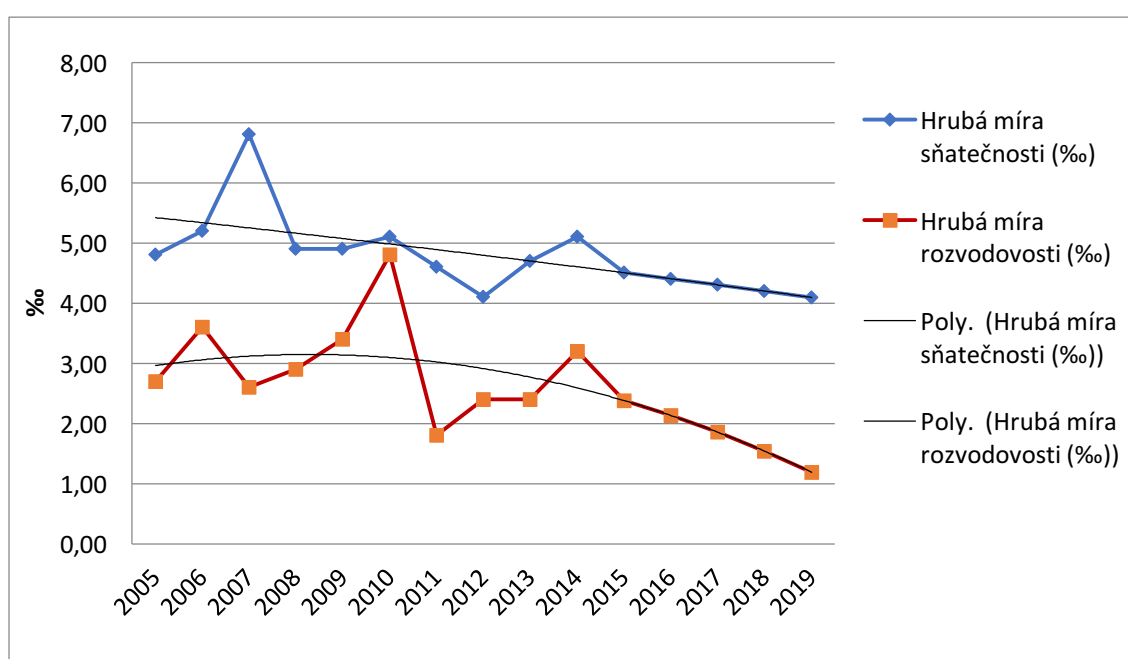
Při celkovém zhodnocení míry přirozeného přírůstku lze konstatovat, že hrubá míra přirozeného přírůstku byla převážně kladná v letech 2005–2014 (Graf 16), přesto ji ukazatel hrubé míry úmrtnosti převýšil.

Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku je ovlivněn migrací obyvatelstva do příměstských oblastí vlivem suburbanizace s dopadem na jádro města Břeclav. Index stárí se stále zvyšuje a vyjadřuje v roce 2014 hodnotu 125 osob ve věku 65 a více let na 100 dětí. Predikce dokonce poukazuje na 100 dětí ve věku 0–14 let 142 osob v poproduktivním věku (Graf 6). Město Břeclav tedy i v dalším pětiletém období bude své obyvatelstvo ztrácet.

5.4.5 Sňatečnost a rozvodovost

Ve vývoji hrubé míry sňatečnosti a rozvodovosti v městě Břeclav v 2005–2014 nebyl zaznamenán podobný vývojový trend. Počet uzavřených manželství za sledované období byl 1 249 a ukazatel průměrné hodnoty hrubé míry sňatečnosti byl 5 ‰.

Nejvyšší úroveň ukazatel dosáhl v roce 2007 (6,8 ‰) poté i v roce 2010 (5,1 ‰), tento nárůst byl nižší hodnoty než v roce 2007. Od 2008 měla hrubá míra sňatečnosti klesající tendenci. Při svém minimu byl ukazatel v roce 2012 (Graf 17).

Graf 17 Hrubá míra sňatečnosti a rozvodovosti ve městě Břeclav v období 2005–2014, extrapolace 2015–2019, parabolický trend
Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Pro predikci hrubé míry sňatečnosti byla použita parabolická trendová funkce. Klesající úroveň hrubé míry sňatečnosti potvrzuje i struktura podle rodinného stavu (Graf 10), která doložila klesající podíl osob, které v roce 2011 uzavřeli manželství oproti roku 2001. Logicky došlo k nárůstu podílu osob svobodných a rozvedených a menší nárůst byl i u podílu ovdovělých v roce 2011. Pokles hrubé míry sňatečnosti v městě Břeclav koresponduje i s daty za celou ČR, neboť narůstá podíl obyvatel upřednostňujících mimomanželské soužití párů, tzn. kohabitaci.

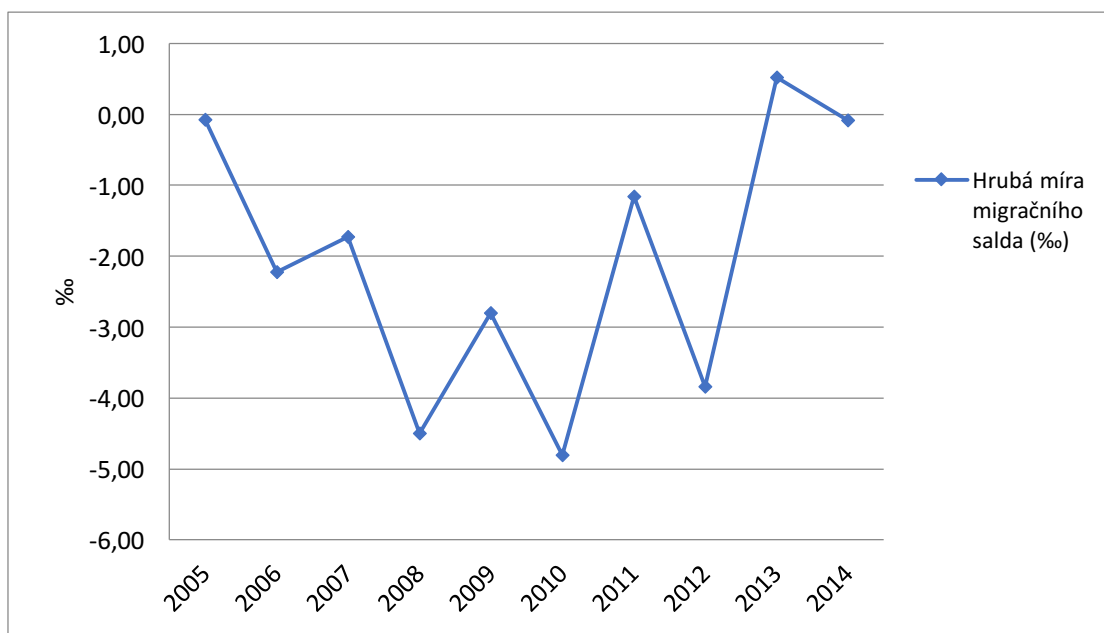

Počet rozvodů v období 2005–2014 byl 739 a průměrná hrubá míra rozvodovosti byla 3 ‰. Vývoj ukazatele kopíruje parabolická trendová funkce, která dosáhla svého maxima v roce 2010 (4,8 ‰) a další rok prudce klesla na své minimum (1,8 ‰). Hrubá míra rozvodovosti se po celé desetileté období vyvíjela přesně kolem své průměrné hodnoty na rozdíl od hrubé míry sňatečnosti, jež kolísala do roku 2015, další čtyři roky v predikci už byla úroveň klesající.

Hrubá míra sňatečnosti i rozvodovosti měli odlišný vývoj během let 2005–2014 a počet sňatků převýšil počet rozvodů v jednotlivých letech.

5.4.6 Migrace

Migrace jako mechanický pohyb obyvatelstva je procesem ovlivnitelným celou řadou faktorů, a proto hrubá míra migračního salda nebyla predikována metodou extrapolace trendu. Ve městě Břeclav z důvodu záporné migrace obyvatel v produktivním věku (Graf 3) ubylo 508 osob během let 2005–2014. Průměrná hodnota míry migračního salda byla za celé období záporná, a to -2 ‰.

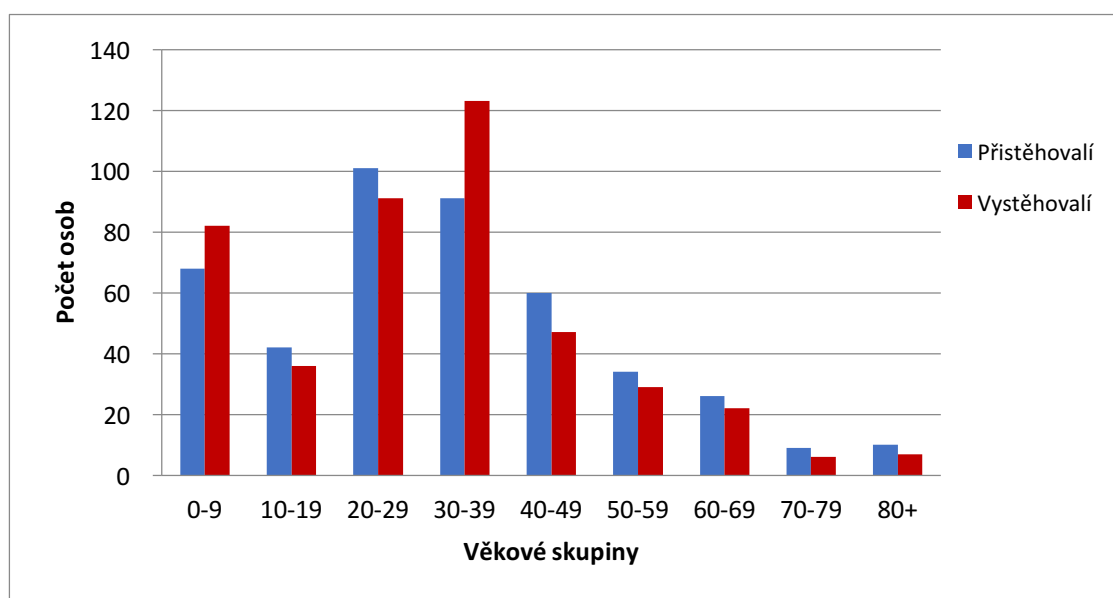

Graf 18 Hrubá míra migračního salda (%) ve městě Břeclav v letech 2005–2014
Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Úroveň ukazatele hrubé míry migračního salda během celého desetiletého období klesala, pouze v roce 2013 došlo ke kladné hodnotě hrubé míry migračního salda (0,52 ‰). Nejvýznamnější zápornou změnou v úrovni ukazatele byl rok 2008 a 2010, kdy hodnoty dosahovaly -4,5 ‰ a -4,81 ‰ (Graf 18). Hrubá míra migračního salda nebyla záměrně predikována, neboť hodnota tohoto ukazatel může být ovlivněna celou řadou vnějších vlivů (bytová výstavba, zlepšení dopravní infrastruktury, investiční programy aj.), které není možné do predikce objektivně zahrnout.

Znalost věkových skupin přistěhovalých a vystěhovalých je nápomocná pro vyjádření důsledků, jež migrace sebou přináší. U města Břeclav v roce 2014 došlo k záporné migraci, počet vystěhovalých byl o dvě osoby vyšší než počet přistěhovalých do města Břeclav.

Věkové skupiny jsou rozděleny po deseti letech tak, jak je dáno interní databází ČSÚ (Graf 19).

Graf 19 Počet přistěhovalých a vystěhovalých podle desetiletých věkových skupin v městě Břeclav k 31. 12. 2014

Zdroj: interní databáze ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Migrující osoby směřovali do jiných obcí ORP, především periferních obcí u města Břeclav, ležících na severu a východě od města Břeclav.

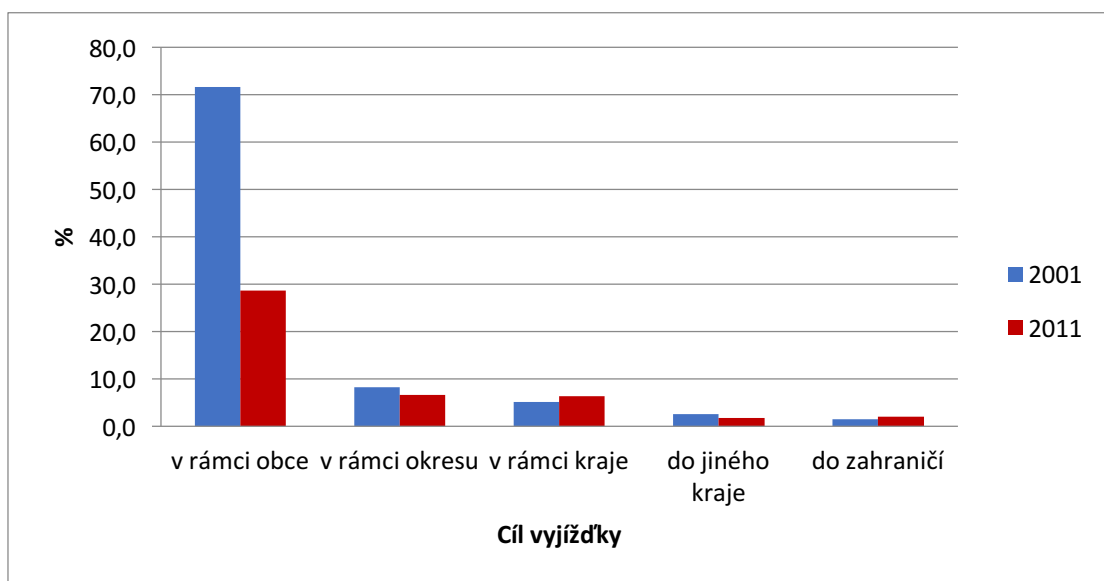
U města Břeclav došlo v roce 2014 vlivem migrace ke snížení jak hrubé míry porodnosti, tak i hrubé míry plodnosti. Protože bylo zaznamenáno vystěhování osob ve věkové struktuře 20–29 let a 30–39 let, mezi které patří ženy, jež jsou nejplodivější (Tab. 5). Druhou nejpočetnější vystěhovačskou věkovou skupinou byly v roce 2014 děti ve věkové skupině 0–9 let. Tato věková skupina svou migrací negativně ovlivnila index stáří, který v roce 2014 dosahoval maximální hodnoty za celé sledované období (Graf 6)

Nejvyšší počet přistěhovalých osob byl u věkové skupiny 20–29 let. Hrubé míry porodnosti a plodnosti, se ale nezvýšily. Očekávan byl tedy růst obou měr v roce 2015, protože se zvýšil počet osob v nejplodivější věkové skupině. Jak poukazuje budoucí predikce hrubé míry plodnosti a porodnosti, tak k růstu nedošlo a naopak do roku 2019 oba ukazatele klesaly (Graf 13 a Graf 14). Počet přistěhovalých dětí ve věkové skupině 0–9 let v roce 2014 nepřevýšil počty vystěhovalých dětí ve stejné věkové skupině. I vlivem tohoto negativního jevu byl index stáří města Břeclav tak vysoký (Graf 6).

5.4.7 Vyjíždka do zaměstnání a škol

Značný rozdíl je znát mezi rokem 2001 a 2011 (Graf 20) a jejich vyjíždkou do zaměstnání z dat ze SLDB ve stejných letech. Na celkovém počtu zaměstnaných osob byl podíl vyjíždějících v roce 2001 88,9 % a v roce 2011 to bylo 45,4 %. Došlo k poklesu podílu vyjíždějících osob až o polovinu hodnoty z roku 2001, možným důvodem byl zvyšující se počet ekonomických subjektů v obci Břeclav. Tuto skutečnost je lze zaznamenat u všech skupin vyjíždějících, až na vyjíždku do jiného kraje v roce 2011, která mírně vzrostla oproti roku 2001. Zvýšení podílů zaměstnaných do jiného kraje bylo proti roku 2001 pouze mírné, a to 1,3 %.

Nejpočetnější skupinou vyjíždějících byla skupina s vyjíždkou v rámci obce Břeclav. To znamená, že osoby pracovali v některé z firem v místě bydliště. Podíl těchto osob byl 71,6 % v roce 2001, v roce 2011 poklesl na hodnotu 28,6 %. Tento fakt potvrzuje zvyšující se trend vzniku ekonomických subjektů v rámci obce Břeclav. U ostatních skupin podíly vyjíždějících nepřesáhly hodnoty 10 %. Druhým nejpočetnějším podílem vyjíždějících za zaměstnáním byla skupina cestujícím s cílem zájmu v rámci okresu Břeclav, třetí skupinou v rámci kraje

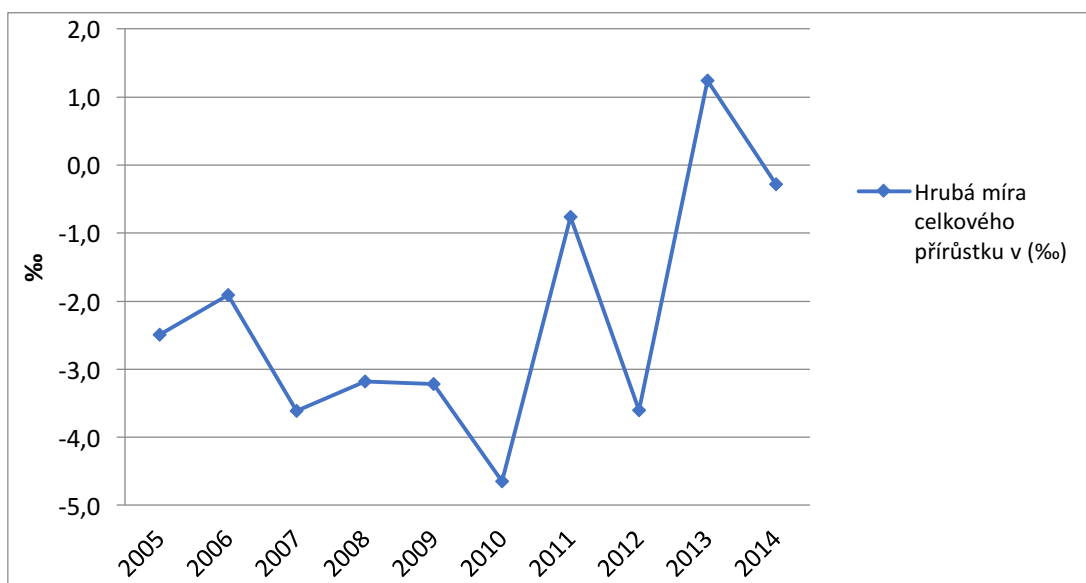
Graf 20 Podíl vyjíždějících na celkovém počtu zaměstnaných v Břeclavi v letech 2001 a 2011 podle místa vyjížděky

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Analyzována v období 2001 a 2011 byla i vyjížděka do škol v rámci SLDB v obci Břeclav. V roce 2001 vyjíždělo do škol 4 873 žáků, učňů a studentů, z toho počtu jich vyjíždělo mimo obec 999. V roce 2011 vyjíždělo 1 792 studentů, učňů a žáků a z toho 729 mimo obci Břeclav.

Město Břeclav díky tomu, že je centrem dojížděky do zaměstnání a do škol, mělo v letech 2001 a 2011 kladnou hodnotu salda dojížděky. Tato skutečnost je dána jednak širokou škálou zaměstnavatelů a velmi dobrou vybaveností vzdělávacích zařízení v městě Břeclav (5.1 Obecná charakteristika města Břeclav).

Celkem byl zaznamenán úbytek obyvatelstva ve sledovaném období o 553 osob, a z tohoto počtu se odstěhovalo 508 osob. Průměrná hrubá míra celkového přírůstku činila -2,2 ‰. Hodnoty hrubé míry celkového přírůstku byly záporné s výjimkou jedné kladné hodnoty (1,2 ‰) v roce 2013, stejný průběh byl i u hodnot ukazatele hrubé míry migračního salda. V roce 2013 totiž počet přistěhovalých byl o 13 osob vyšší než počet vystěhovalých osob, hrubá míra migračního salda byla 0,52 ‰ (Graf 21).

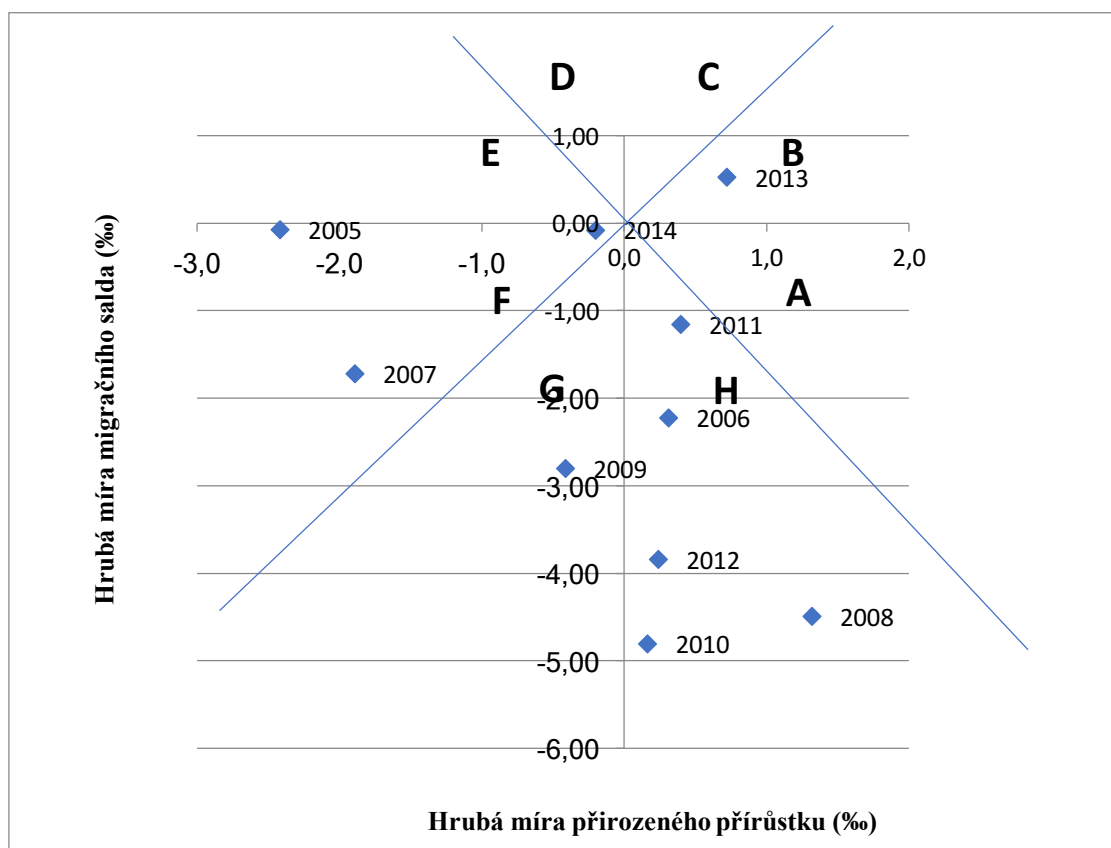
Graf 21 Hrubá míra celkového přírůstku (%) v městě Břeclav v letech 2005–2014

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Součástí hrubé míry celkového přírůstku je i hrubá míra migračního salda. Ve městě Břeclav v období 2005–2014 převládal trend klesajícího počtu obyvatel, obě průměrné hodnoty hrubé míry přirozeného přírůstku a migračního salda vykazovaly záporné hodnoty (-0,2 ‰ a -2 ‰).

Pro srovnání obou hrubých měr sloužících k výpočtu hrubého celkového přírůstku byl vybrán Webbův diagram.

Webbův diagram potvrdil skutečnost, že během celého zkoumaného období převyšovala hrubá míra migračního salda hrubou mírou přirozeného přírůstku, dominoval tedy migrační úbytek (sektory G a H). V letech 2005, 2007, 2014 převyšovala hrubá míra přirozený přírůstku, která byla v záporných hodnotách, nad ukazatelem hrubé míry migračního salda (sektor F). Naprostou výjimkou byl rok 2013, jenž jako jediný leží v sektoru B, protože hrubá míra přirozeného přírůstku byla vyšší než hrubá míra hrubého migračního salda (Graf 22).

Graf 22 Webbův diagram pro město Břeclav v období 2005–2014
Zdroj ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

5.5 Vybrané ukazatele ovlivňující demografický vývoj města Břeclav

5.5.1 Dopravní dostupnost

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 5.1 Obecná charakteristika města Břeclav, město se nachází z hlediska dopravních sítí na strategickém místě a zastává roli významného přestupního uzlu v rámci železniční dopravy.

Vzhledem k poloze, která je v blízkosti hranic s Rakouskem a Slovenskou republikou, se jedná o vytížený hraniční přechod pro zahraniční pracovní i osobní cesty. V Břeclavi tak existuje významný potenciál pro soukromé firmy poskytující osobní a nákladní automobilovou dopravu.

Pozitivním efektem je i poloha města Břeclav u dálnice D2, která byla postavena, aby propojila města Brno a Bratislava. Ze silnic I. třídy prochází přímo městem silnice

I/55, která je spojnici měst Olomouc – Přerov – Hulín – Otrokovice – Hodonín – Břeclav, která směřuje až k hranicím s Rakouskem. Na tuto silnici I. třídy navazuje čtyřproudá rychlostní silnice R55, která prochází hustě obydlenou oblastí podél řeky Moravy. Město protíná i silnice I. třídy č. 40 z Mikulova, která v Břeclavi navazuje na už zmíněnou I/55, jež projíždí přes Valtice a Sedlec (Profil města Břeclav, 2016).

V Modřicích u Brna se z R52 odpojuje silnice II. třídy č. 425, která spojuje Brno s Břeclaví a dále se Slovenskou republikou. Tato silnice, která je doprovodnou komunikací k dálnici D2, je v katastru Břeclavi přerušena, směrem od Brna je napojena na křížení dálnice D2 a I/55. Z centra města Břeclav pak dále pokračuje na jih ke slovenské hranici přes obec Lanžhot. Nejvytíženější silniční komunikací procházející zastavěnou částí města Břeclavi je I/55, ve svých úsecích 6-0861 a dále pak 6-0301 a 6-0307, kde se intenzita dopravy pohybuje zhruba 19 tisících vozidel za den. Tento počet je srovnatelný provozem na blízké dálnici D2 (Profil města Břeclav, 2016).

Autobusová doprava zajišťuje obslužnost města linkovou dopravou a městskou hromadnou dopravu (MHD). Na území města Břeclavi a v jeho okolí dominuje v oblasti autobusové dopravy společnost BORS, a.s., která mimo Integrovaný dopravní systém provozuje linku i Břeclav – Hodonín - Zlín. Linkovou dopravu také poskytuje společnost VYDOS BUS, a.s. V SO ORP Břeclav své služby v linkové dopravě nabízí také společnost ČSAD Hodonín, a.s. Do města Břeclav není zavedena jediná dálková nebo mezinárodní autobusová linka (Profil města Břeclav, 2016).

Obyvatelé a turisté mohou v městě Břeclav využít devět linek autobusů (č. 561 až 569). Linková doprava je zajištěna šesti autobusových linek, jež spojují město Břeclav se svým okolím, zapojených do Integrovaného dopravního systému JMK (IDS JMK). Tento dopravní systém byl rozdělen do šesti etap, přičemž integrace Kyjovska, Hodonínska a Břeclavska až do města Mikulov, byla dokončena 18. prosince 2008. Jednalo se o největší etapu rozšiřování autobusových linek, která byla podmíněna i výstavbou dvou přešupních terminálů v Hrušovanech a v Rajhradu u Brna (Čuma, 2014).

Neméně významnou je ve městě Břeclav i železniční doprava, jež má velmi dlouhou tradici. Již v roce 1839 tudy vůbec poprvé na území ČR jely vlaky, které byly taženy parní lokomotivou z Vídně do Brna.

„JMK prochází dva železniční tranzitní koridory, a to od státních hranic s Rakouskem a Slovenskem do Břeclavi, kde se větví do směrů Břeclav – Brno – Česká Třebová s pokračování přes Prahu a Děčín na hranice s Německem, a Břeclav – Hodonín – Přerov s pokračování na Ostravsko a k polským hranicím“ (Profil města Břeclav, 2016, s. 58). Břeclav a také Brno patří mezi důležité tranzitní uzly a stanice, jež jsou nejvytíženějšími v JMK.

5.5.2 Nezaměstnanost

Dopravní dostupnost jako taková významně ovlivňuje změnu zaměstnanosti v regionech, protože jen regiony s dobrou dopravní infrastrukturou disponují předpokladem pro růst a konkurenceschopnost. Jak bylo zmíněno výše, město Břeclav leží na páteřní komunikaci, přesto jeho poloha v periferii u hranic není, jak bylo v následující podkapitole komparováno, pro zaměstnanost příznivá.

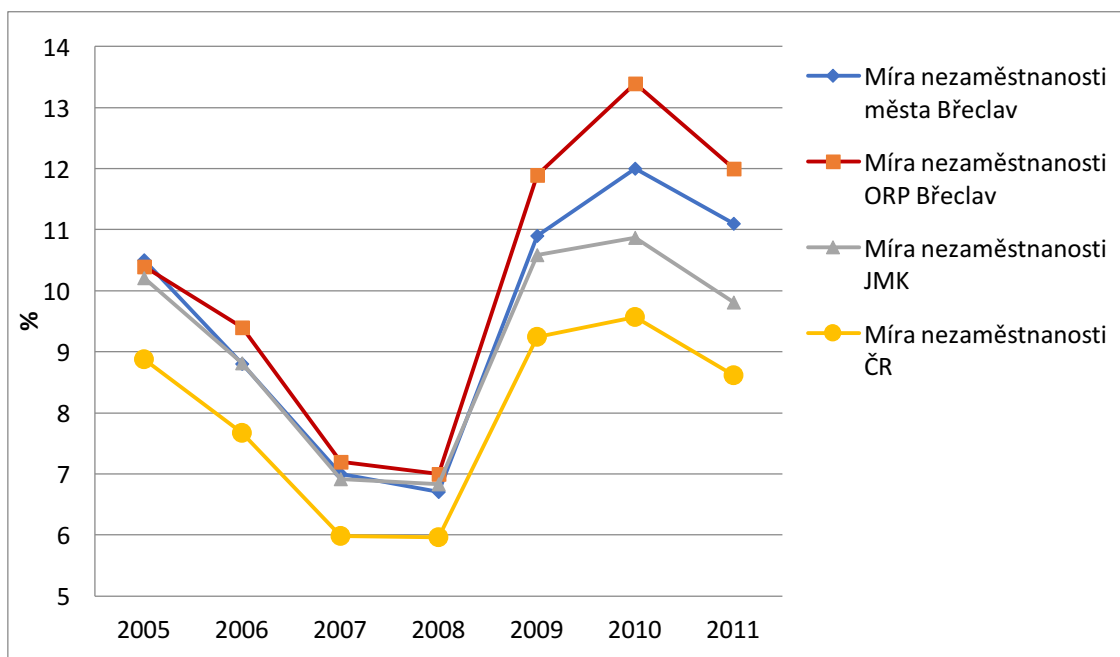
Míra nezaměstnanosti v městě Břeclav se pohybovala v letech 2005–2011 v intervalu od 6,7 do 11,1% (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016).

Míra nezaměstnanosti je ukazatel, jenž úzce souvisí s mechanickým pohybem – migrací. Města s nízkou nezaměstnaností jako např. Brno nebo Praha jsou mezi obyvateli preferovány více, než např. Ústí nad Labem a Ostrava, kde převládá strukturální nezaměstnanost již řadu let. Vyšší míra nezaměstnanosti může být i dána odchodem vysoce kvalifikovaných pracovníků do měst, kde nacházejí tito lidé vyšší uplatnění na trhu práce.

Nejnižších hodnot dosahovala míra nezaměstnanosti ČR po celou dobu sledovaného období 2005–2011. Především roky 2007 a 2008 vykazovaly vysokou zaměstnanost. Jednalo se o dva roky před ekonomickou krizí, která ovlivnila českou ekonomiku na několik následujících let. V JMK stejně jako v ČR došlo mezi lety 2004 až 2008 ke snižování míry nezaměstnanosti a v roce 2008 dosáhla svého minima 6,8 %. Již na konci roku 2008 se však začaly projevovat negativní dopady hospodářské krize, nezaměstnanost v roce 2009 stoupla v JMK na 10,6 % a v roce 2010 na 10,9 %. Nárůst míry nezaměstnanosti v JMK v letech 2008 až 2010 byl sice vyšší než v ČR, ale na druhou stranu nižší než v městě Břeclav. Míra nezaměstnanosti dosahovala nejvyšší hodnoty 13,4 % ve SO ORP Břeclav v roce 2010. U všech územních částí mezi lety 2010 až 2011 došlo k mírnému

poklesu míry nezaměstnanosti. Celkově můžeme zhodnotit, že míra nezaměstnanosti v městě Břeclav koresponduje s průběhem míry nezaměstnanosti jednak s JMK, ale i ČR (Graf 23).

Graf 23 Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2005–2011 města Břeclav, SO ORP Břeclav, JMK a ČR.

Zdroj: MPSV 2016 (vlastní zpracování)

5.6 Predikce populačního vývoje města Břeclav

Projekce budoucího populačního vývoje je bezesporu nejtěžší částí demografické analýzy, a to především v obcích s menším počtem obyvatel a nevýraznými výkyvy v demografické dynamice těchto populací. Pro predikci demografických ukazatelů byly zvoleny dvě různé metody – extrapolace trendu a kohortně komponentní metoda bez migrace. Ani jedna z výše uvedených metod nedokáže spolehlivě predikovat dopady a vlivy, které mohou jakýmkoliv způsobem ovlivnit demografické ukazatele. Může se jednat o důsledky vyvolané ekonomikou, politickou situací či sociálními opatřeními státu.

5.6.1 Extrapolace

Hlavním parametrem této metody je vypočítání trendové funkce z už analyzovaných demografických ukazatelů a prodloužením funkcí do následujících pěti let. Rovnice trendových funkcí jednotlivých demografických ukazatelů byla přehledně zapsána do Tab. 6, tabulka obsahuje i predikci populačního vývoje za roky 2015–2019. Grafy v podkapitole 5.3 Demografická analýza města Břeclav jsou doplněny o trendové funkce budoucího vývoje demografických ukazatelů města.

Tab. 6 Predikce populačního vývoje pomocí metody extrapolace v letech 2015–2019

Ukazatel	Rovnice trendové funkce	Typ trendu	2015	2016	2017	2018	2019
$\bar{S}_t$	$T = 24363,31 - 38,64t + 54,02t^2$	parabolický	25 785	26 395	27 112	27 937	28 872
is_t (%)	$T = 1,1099 + 0,0329t$	lineární	1,29	1,32	1,35	1,38	1,42
sn_t (‰)	$T = 5,02 - 0,0909t - 0,0008t^2$	parabolický	4,5	4,4	4,3	4,2	4,09
ro_t (‰)	$T = 3,12 - 0,04t - 0,0170t^2$	parabolický	2,38	2,13	1,85	1,54	1,19
hmp_t (‰)	$T = 10,75 + 0,0055t - 0,061t^2$	parabolický	8,94	8,21	7,36	6,39	5,3
hmu_t (‰)	$T = 10,43549 - 0,1814 * t$	lineární	9,44	9,26	9,07	8,89	8,71
$hmppt_t$ (‰)	$T = 0,3263 + 0,1879t - 0,0614t^2$	parabolický	-0,5	-1,05	-1,72	-2,51	-3,43

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Vývoj demografických ukazatelů byl pomocí metody extrapolace predikován pro období 2015–2019. Pro ukazatele střední stav obyvatelstva, index stáří a hrubá míra úmrtnosti byl vybrán jako nejvhodnější trend lineární. Ukazatele hrubé míry dynamiky obyvatelstva byly predikovány na základě parabolického trendu. V budoucích letech vzroste hodnota indexu stáří, v roce 2019 vzroste až hodnotu 1,42 %. V populaci tedy bude na 100 dětí ve věku 0–14 let 142 osob ve věku 65 a více.

Predikcí ukazatele středního stavu obyvatelstva bylo zjištěno, že počet osob ve městě Břeclav bude i nadále klesat, jako tomu je již od roku 2011. Tuto skutečnost potvrzuje i hrubá míra přirozeného přírůstku.

Hrubá míra plodnosti také poklesne na hodnotu 5,42 ‰ v roce 2019. Budoucí vývoj ukazatele hrubé míry plodnosti negativně ovlivní úroveň porodnosti. Hrubá míra porodnosti bude do roku 2019 přesně kopírovat vývoj hrubé míry plodnosti.

Nakonec i obě hrubé míry sňatečnost a rozvodovost zaznamenají pokles.

5.6.2 Kohortně komponentní metoda bez migrace

Základem pro predikci budoucího stavu obyvatel byla věková struktura obyvatelstva města Břeclav tvořená pětiletými věkovými skupinami a rozdělena podle pohlaví. Pro predikce bylo zvoleno datum 31. 12. 2014 a horizontem rok 2019. Pro stanovení výpočtu bylo nutné stanovit dílčí komponenty. První komponentou byl projekční koeficient, který byl součástí odhadu počtu žijících. Ukazatel specifické míry plodnosti žen ve věkových skupinách reprodukčního věku 15–49 let, jež byl nutný pro výpočet odhadu počtu narozených, vyjadřoval druhou komponentou. Zvolena byla metoda kohortně komponentní bez migrace, neboť migrační přírůstky v případě města Břeclav nehrají významnou roli.

Pro výpočet odhadu počtu žijících bylo nutné vycházet z úmrtnostních tabulek okresu Břeclav v letech 2011–2015, poněvadž predikce předpokládala, že město Břeclav dosahuje shodných úmrtnostních poměrů jako daný okres. Tento předpoklad byl základem pro predikci odhadu počtu žijících.

Tab. 7 Výpočet projekčních koeficientů pro muže a ženy v letech 2011–2015 v okrese Břeclav

Věkové skupiny	Projekční koeficient		Věkové skupiny	Projekční koeficient	
	Muži	Ženy		Muži	Ženy
0–4	0,9992678	0,99945	45–49	0,979328	0,991222
5–9	0,9991569	0,99963	50–54	0,964908	0,987929
10–14	0,9996886	0,999379	55–59	0,939864	0,979667
15–19	0,9974676	0,999278	60–64	0,917389	0,966943
20–24	0,9949526	0,998776	65–69	0,874151	0,945836
25–29	0,9961421	0,997282	70–74	0,823549	0,917103
30–34	0,9966761	0,99816	75–79	0,717386	0,835742
35–39	0,9929526	0,998197	80–84	0,563175	0,673151
40–44	0,9877773	0,99458	85+	0,363273	0,405721

Zdroj: ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

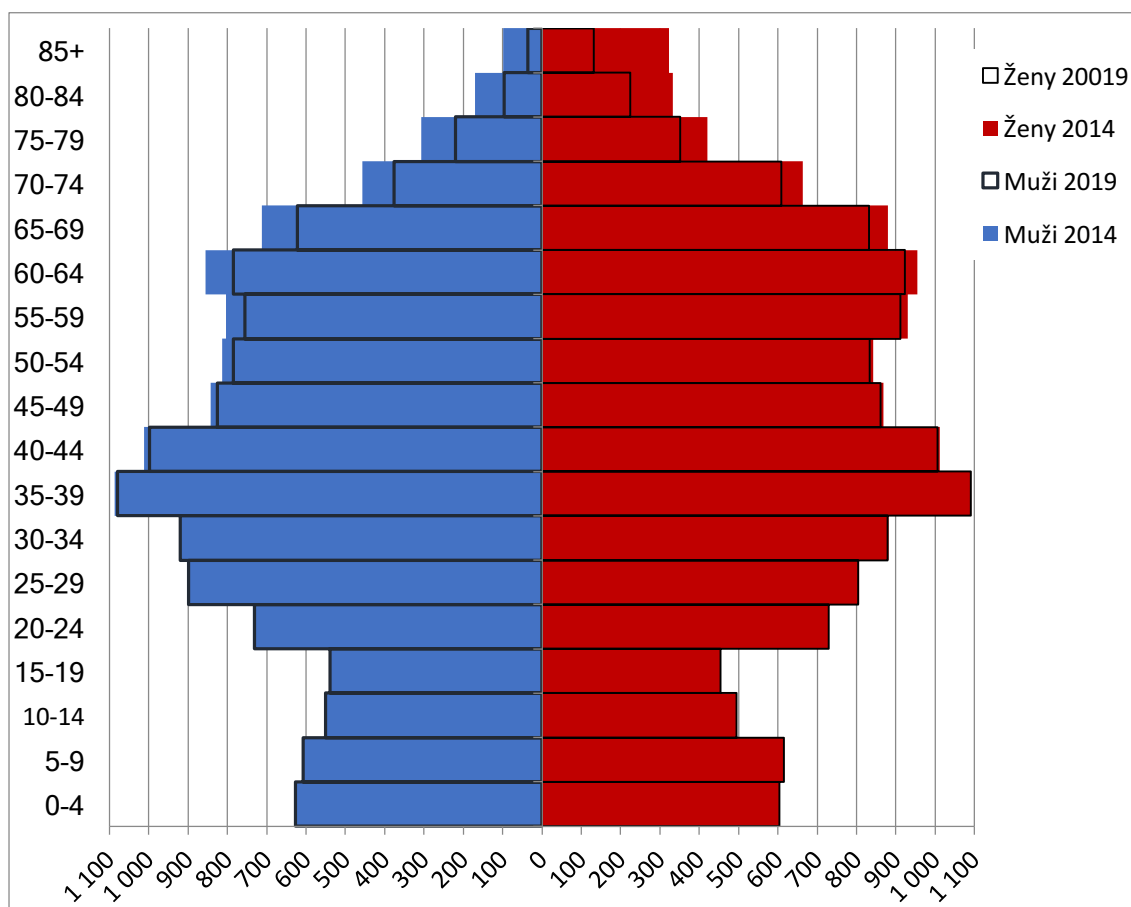
Při komparaci věkových skupin roku 2014 a roku 2019 lze pozorovat, počet osob v mladších věkových skupinách zůstává téměř neměnný. K rozdílům došlo až ve věkových skupin 60–64 let, kdy odhad počtu žijících byl dokonce nižší než počet obyvatel města Břeclav v roce 2014 (Graf 24).

Tab. 8 Odhad komponenty specifické míry plodnosti v městě Břeclav v letech 2006–2014

Věkové skupiny	15–19 let	20–24 let	25–29 let	30–34 let	35–39 let	40 a více let
Specifická plodnost (‰)	11,9	38,7	91,5	92,9	31,4	4,6

Zdroj: interní databáze ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

Predikce počtu narozených v roce 2019 vycházela ze specifické plodnosti z období 2006–2014. Ve vývoji specifické plodnosti byla zaznamenána změna u specifické plodnosti ve věkové skupině 25–29 let, která se oproti minulosti snížila, a naopak nejplodivější věkovou skupinou se stala věková skupina 30–34 let.

Graf 24 Odhad vývoje komponent do roku 2019

Zdroj: interní databáze ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

5.6.3 Výsledky predikce kohortně komponentní metody

Odhad počtu žijících pomocí metody kohortně komponentní v roce 2019 byl nižší (23 803 osob) než stav obyvatel v roce 2014 (24 376 osob). Odhad počtu narozených do roku 2019 bude téměř shodný jako počet narozených v letech 2010–2014. Z odhadu počtu narozených budou převažovat chlapci v počtu 647 osob a počet narozených dívek bude o 38 osob méně. Klesající hrubou mírou úmrtnosti, jež dosáhne hodnoty 5,2 %, potvrzuje i nadále trend stárnutí populace v městě Břeclav.

Tab. 9 Zvolené ukazatele stavu a dynamiky ve městě Břeclav v roce 2019 vypočítané pomocí kohortně komponentní metody

Ukazatele	Rok 2019
Stav obyvatel	23 803 osob
Počet narozených	1 256 osob
Počet zemřelých	1 829 osob
Přirozený přírůstek	-573 osob
Hrubá míra porodnosti (‰)	5,2

Zdroj: interní databáze ČSÚ, 2016 (vlastní zpracování)

5.6.4 Srovnání výsledků metod demografického vývoje

Při komparaci výstupů metody extrapolace a kohortně komponentní metody bez migrace je nutné říci, že výsledky jsou pouze odhady (resp. předpovědi) ukazatelů stavu a dynamiky obyvatelstva v roce 2019. Obě metody predikce totiž nedokážou ve svém prognózování zahrnout faktory a vlivy nedemografického charakteru, kterými jsou dopady vyvolané politickými, ekonomickými nebo sociálními změnami. Základním východiskem predikce je, že vývoj počtu obyvatel města Břeclav bude i nadále klesat. Tento jev byl vypočítán i metodou extrapolace a i metodou kohortně komponentní.

Shodným výsledkem obou metod predikce bylo zjištění, že populace bude i v nejbližší budoucnosti stárnout. Trend stárnutí populace dokládají také změny věkové struktury města Břeclav a hrubá míra porodnosti. Ta vykazovala klesající tendenci u obou metod a dosáhla hodnoty 5,2 ‰v roce 2019.

6 Diskuze

Populační vývoj každé země, ale i města je odrazem úrovně porodnosti, úmrtnosti a migrace v dané zemi. Mezi demografické události, které rovněž ovlivňují stav a počet obyvatel, patří sňatečnost, rozvodovost a potratovost. Míra těchto demografických ukazatelů mají přímý dopad na úroveň porodnosti a úmrtnosti populace.

Dle Klufové (2008, s. 108) od 1989 bylo v ČR naprosto nesrovnatelné období se všemi předešlými. „Dřívější uniformní způsob života, který se vyznačoval krátkým obdobím málo diferencovaných možností vzdělávání, sňatkem v mladém věku, narozením dvou dětí brzy po svatbě byla v podstatě jediná možná životní kariéra, byl vystřídán širokým spektrem životních i pracovních příležitostí“. Se změnou politického proměnou dochází po roce 1989 i ke změnám v demografickém chování obyvatelstva.

Nejradikálnější změnou v demografickém chování bylo snížení počtu narozených dětí snížením plodnosti mladších žen, tato skutečnost vedla k hlubokému poklesu úhrnné plodnosti. Pokles úhrnné plodnosti zapříčinil stagnaci počtu narozených dětí, naopak klesající hrubá míra úmrtnosti a přesun silných poválečných ročníků do poproduktivní generace zapříčinily trend stárnutí populace ČR.

Dle Kurkina Němečkové (2015) ukazatele věkové složení, jakými jsou průměrný věk a index stárí stárnutí populace jen potvrzují. V ČR došlo od roku 2004 ke zvýšení obou ukazatelů, průměrný věk byl v roce 2005 39,8 let a v roce 2014 41,7 let. Město Břeclav zaznamenalo stejné vývojové tendence i u ukazatele indexu stárí a průměrného věku. Průměrný věk v roce 2005 byl 39,6 let a v roce 2014 byl dokonce vyšší než za ČR (42,2 %). Index stárí pro ČR a město Břeclav v roce 2005 dosahoval hodnoty 94 %, během devítiletého období vzrostl index za ČR o 23,4 %, u města Břeclav dokonce o 30,7 %. Vyšší růst indexu stárí u města Břeclav je dán hlavně migrací mladých rodin s dětmi do suburbii v rámci ORP Břeclav.

Změnami dle Kurkina a Němečkové (2015) prochází i věková struktura obyvatelstva. Od roku 2009 se snižuje počet obyvatel produktivního věku 15–64 let, který je v ČR kompenzován zahraniční migrací. Při srovnání věkové pyramidy u města Břeclav v roce 2005 a 2014 lze říci, že i počet produktivních obyvatel ve věkové skupině 15–55 let klesá

i u města Břeclav. Dominující skupinou, jež migruje z města Břeclav je 0–9let a 30–39 let v ČR se stěhující věkové skupiny v rozmezí 15–34 let. Nejpočetnější věkovou skupinou v rámci ČR i města Břeclav byla v roce 2014 věková skupina 35–39 let, osoby této věkové skupiny se narodili během 70. let 20. století, kdy byla úroveň porodnosti podporována pronatalitními opatřeními.

Podle Bartoňové (2010) demografické změny v chování ovlivnily i strukturu podle rodinného stavu. Od roku 2001 do roku 2008 vzrostl počet svobodných žen i mužů, rozvedených, naopak počet vdaných, ženatých a ovdovělých měl každoročně klesající tendenci. U města Břeclav v letech 2001–2011 měl vývoj struktury podle rodinného stavu stejnou podobu, až na výjimku počtu ovdovělých, jejichž počet mírně vzrostl.

Dle Rychtařikové (2004) byl zaznamenán, náznak poklesu vyšší míry úmrtnosti v ČR již v 80. letech 20. století, který se ještě v 90. letech zintenzivnil a přetrvává dodnes“. V roce 1990 byla obecná míra úmrtnosti na hodnotě 12,5 ‰, poté postupně klesala, až v roce v roce 2011 dosáhla hodnoty 10,1 ‰. Stejný trend poklesu hrubé míry úmrtnosti se projevil u města Břeclav, kdy v roce 2011 ukazatel dosahoval hodnoty 10,1 ‰. Břeclav tedy přesně kopíruje ukazatel hrubé míry úmrtnosti za celou ČR. Za hlavní faktory, jež ovlivnily klesající hrubou míru úmrtnosti, lze určitě považovat lepší lékařskou péči, pravidelné preventivní prohlídky, široká nabídka potravin na trhu, změny ve stravovacích návycích obyvatel, přesun zaměstnaných obyvatel z primárního a sekundárního sektoru do služeb, kvalitnější životní prostředí aj. Dle Burcina a Kučery (2007) se také snižovala úmrtnost na nemoci oběhového systému. Podobný vývoj je znám i u města Břeclav, kdy od roku 2009 klesal počet zemřelých osob na nemoci oběhového systému. Jedná se o nejčastější příčinu smrti obyvatel jak města Břeclav, tak také obyvatel ČR.

Podle Válkové (2014) se ukazatel úrovně plodnosti mladých žen rapidně snížil v celém fertilitním období po roce 1990. Došlo k nárůstu mimomanželské plodnosti, která potvrdila skutečnost, že význam sňatku upadá a mladé páry žijí raději v mimomanželském soužití. Příčinami změn v demografickém chování jednotlivců jsou především upřednostnění osobních preferencí a rozhodnutí. Trendem posledních let je odsouvání založení rodiny do vyšších věkových skupin, než tomu bylo před rokem 1989. Dle Kurkina a Němečkové (2015) byly v letech 2004 a ještě i 2009 byly nejplodivější věkovou

skupinou ženy ve věku 25–29 let v ČR. Od roku 2011 se tento trend změnil a nejpłodivější věkovou skupinou jsou ženy ve věku 30–34 let nejen v rámci ČR, ale i města Břeclav.

Dle Rychtařikové (2010) je narození dítěte událostí v životě člověka, která lze naplánovat díky antikoncepčním prostředkům, jež se v ČR začaly masově používat po roce 1989. Úroveň porodnosti ovlivnila a stále ovlivňuje i zvyšující se životní úroveň obyvatel, která sebou přináší řadu možností a příležitostí jako například studovat vysokou školu, cestovat, podnikat. Tyto jiné volby, než je zakládání rodiny, způsobují pokles porodnosti a odkládání založení rodiny do vyššího věku. Celorepublikový rostoucí trend porodnosti do roku 2009 kopíruje i město Břeclav, od tohoto roku již úroveň porodnosti klesá.

Dle Kocourkové (2010) je hlavním trendem v posledních pětadvaceti letech snižování počtu interrupcí jednak podle věku, ale také podle rodinného stavu žen. Vývoj ukazatele po roce 1990 se vyznačoval snižováním hrubé míry potratovosti ve všech věkových skupinách, v roce 2000 byl pokles mírnější a v roce 2005 byl téměř zastaven. V městě Břeclav došlo k poklesu míry do roku 2007, kdy dosáhl maxima a poté zase pokles do roku 2012. Vývoj hrubé míry potratovosti v městě Břeclav byl spíše tvořen výkyvy mezi lety 2005–2014.

Pokles úrovně plodnosti a porodnosti u nižších věkových skupin byl dán poklesem úrovně sňatečnosti po roce 2000. Dle Klufové (2008) se totiž změnil pohled na manželství ze strany rodičů. Dříve velmi často před početím dítěte následoval sňatek a jen malé procento dětí se rodilo do nesezdaného svazku rodičů. V současné době se poměr obrátil. Více se rodí dětí, kdy jejich rodiče nebyli sezdáni ani v době porodu ani v době těhotenství ženy. Hrubé míry sňatečnosti dosahovaly jak pro ČR i pro město Břeclav maximum v roce 2007, poté byl v ČR trend klesající, v Břeclavi vzrostl ještě v roce 2010, v dalších letech měl spíše klesající tendenci.

Dle Rychtařikové (2010) se nůžky mezi mírami sňatečnosti a rozvodovosti se dlouhodobě uzavírají v důsledku snižování počtu sňatků, protože vývoj míry rozvodovosti za posledních deset let má spíše stagnující charakter. Výkyvy v hrubé míře rozvodovosti byly většinou způsobeny změny v legislativě, kdy docházelo k novelizacím zákona o rodině (č. 91/1998 Sb.). Hrubá míra rozvodovosti v městě Břeclav dosáhla maximální hod-

noty v roce 2010, během let 2005-2014 byla úroveň rozvodovosti nižší než míra sňatečnosti. V ČR dosáhl ukazatel úroveň rozvodovosti své maximum v roce 2008, pak následovala klesající tendence až do roku 2015.

Dle Hübelové (2014) docházelo od 90. let 20. století k suburbanizačním procesům, které po roce 2000 ovlivnily migrační vztahy v ČR. Trendem je migrace do suburbii v blízkosti velkých měst jako je Brno, Plzeň, Praha. Naopak k migračnímu úbytku došlo v městech, kde je více než 10 tisíc obyvatel a v obcích, které se nachází v periferních oblastech ČR, tedy v pohraničí. Tato skutečnost potvrzuje i migrační úbytek města Břeclav, ležícího v blízkosti hranic s Rakouskem. V roce 2014 se odstěhovala z města Břeclav věková skupina 0-9 let a 30-39 let, která je nejméně plodivější. Dle desetiletého vývoje hrubé míry přirozeného přírůstku a hrubého migračního salda byly všechny roky ovlivněny ztrátou obyvatelstva přirozenou měrou a záporným migračním saldem ve prospěch suburbii v ORP Břeclav a ORP Znojmo. Výjimku tvořil rok 2013, jež vykazoval kladné migrační saldo a kladnou hodnotu hrubé míry přirozeného přírůstku v městě Břeclav. Hrubá míra celkového přírůstku tento jediný rok zaznamenala nikoliv úbytek, ale přírůstek do města Břeclav. Lze tedy říci, že vnitřní migrace v ORP Břeclav byla pro město Břeclav negativním jevem, protože v rámci dekoncentračních procesů posilovalo zázemí města, obce Hrušku, Ladná, Moravský Žižkov. Naopak k migračním úbytkům v letech 2005–2014 docházelo u města Valtice, Lednice a Břeclav.

7 Závěr

Pro naplnění hlavního cíle diplomové práce byla provedena demografická analýza města Břeclav, která se zaměřila na vývoj hlavních demografických ukazatelů mezi lety 2005–2014 vhodných k predikci budoucího vývoje metodou extrapolace a kohortně komponentní metody bez migrace. Výstupy komplexní demografické charakteristiky města Břeclav mohou sloužit pro orgány města nástrojem, díky němuž mohou být priority a cíle rozvoje stanoveny účelněji.

Břeclav je obcí, která získala status města dle zákona o obcích č.128/2000, ve znění pozdějších předpisů, protože koncový stav obyvatelstva přesáhl počet 3 000 obyvatel. Jedná se o největší město v SO ORP Břeclav a okresu Břeclav. Vývoj ukazatele hrubé míry přirozeného přírůstku mezi lety 2005–2014 kopíruje záporný trend vývoje za celý SO ORP Břeclav. Břeclav a Valtice jsou jedinými městy ve SO ORP, u kterých dochází k migraci produktivního obyvatelstva a k zápornému přirozenému přírůstku. Tento stav je dán především polohami měst nacházejících se v periferních oblastech, tedy v těsné blízkosti u hranic ČR s Rakouskem. Další skutečnost, která dokresluje zápornou hodnotu hrubé míry přirozeného přírůstku města Břeclav, je ukazatel indexu stáří dosahující v porovnání s vývojem daného indikátoru s dalšími obcemi ve SO ORP jedné z nejvyšších hodnot. Při komparaci indexu stáří města Břeclav, JMK a ČR byla zaznamenána nejvyšší hodnota právě u města Břeclav.

Trend stárnutí populace je bezesporu tématem nejen pro samotné město Břeclav a přináší řadu otázek, na které je třeba reagovat, jelikož stále se zvyšující počet osob v poproduktivním věku nelze zastavit. Hlavními příčinami procesu stárnutí obyvatelstva jsou zejména nízká porodnost a tím související stagnující počet dětí, ale také prodlužující se naděje dožití. Na zvyšující se podíl obyvatelstva v populaci ve věku 65 a více je nutné reagovat vhodnými opatřeními a návrhy.

Návrhem, jenž by výrazně pomohl městu Břeclav v oblasti sociálních služeb, by bylo zvýšení nabídky pobytových služeb v domovech s pečovatelskou službou. V současné době rozhodně počet lůžek neodpovídá velikosti populace v městě Břeclav. V rámci

města je dostatečné množství soukromých ambulantních lékařů, přesto zatím nebyla vůbec řešena problematika paliativní péče seniorů. Terénní domácí zdravotní péče je poskytována Diecézní charitou a dalšími dvěma specializovanými centry, přesto je nutné zajistit i pobytová lůžka pro seniory, kteří už nemohou zůstat v domácím prostředí sami a spoléhat se na terénní sociální služby. Je nutné tedy nastavit taková opatření, která povedou ke vzniku domovů s paliativní péčí pro staré a nemocné pacienty.

Dalším segmentem služeb chybějícím v městě jsou spolky, kluby a volnočasové aktivity pro starší spoluobčany, kde by mohly probíhat kulturně-společenské akce.

Zkoumané demografické charakteristiky v období 2005–2014 zaznamenaly určité vývojové tendence. Střední stav obyvatelstva v roce 2014 poklesl v porovnání s rokem 2005 a v populaci převažoval počet žen než mužů. Nejen ukazatel indexu stáří se během desetiletého období zvyšoval, došlo i k mírnému růstu průměrného věku obyvatel města Břeclav. Tyto dva ukazatele potvrzující celorepublikový trend stárnutí populace. Změny nastaly i u vzdělanostní struktury obyvatelstva, nejpočetnější změnou byl nárůst počtu osob s vysokoškolským vzděláním. I přesto město Břeclav patří spíše k podprůměru v počtu žijících osob v městě Břeclav s vysokoškolským vzděláním. Pozitivní nárůst zaznamenal i počet osob s úplným středním vzděláním s maturitou. Pokles naopak nastal u počtu osob se středním odborným vzděláním včetně vyučení. Oproti roku 2001 se změnila také struktura podle rodinného stavu, kdy došlo k poklesu počtu ženatých a vdaných. Naopak vzrostl v roce 2011 počet osob svobodných, rozvedených a ovdovělých.

Ve vývoji ukazatelů dynamiky byly zjištěny následující změny. Hrubá míra úmrtnosti během let 2005–2014 vykazovala klesající trend. Oba ukazatele, jak hrubá míra porodnosti a plodnosti, se vyvíjely shodným způsobem, v predikovaných letech měly klesající tendenci. Index potratovosti za desetileté období měl převážně klesající vývoj.

Hrubá míra sňatečnosti byla predikována parabolickou trendovou funkcí. Podobného vývoje dosahoval ukazatel hrubé míry rozvodovosti. V roce 2010 byla dosažena nejvyšší hodnota počtu rozvodů a v predikovaných letech byl vývoj ukazatele klesající.

Vývoj hrubé míry migračního salda nebyl příznivý. Počet vystěhovalých v každém roce převyšoval počet přistěhovalých. Celkový záporný přírůstek obyvatelstva byl tedy

ovlivněn především výrazně klesajícím migračním saldem. Převahou v počtu vystěhovavých byly osoby v produktivním věku a osoby nejméně plodné dle specifické plodnosti.

Při demografické analýze města Břeclav byl prezentován také vývoj nezaměstnanosti, který byl komparován s ČR, JMK a městem Brno. Dalším faktorem ovlivňujícím demografické ukazatele byla i dopravní dostupnost města.

Pro výpočet predikce pomocí metody kohortně komponentní metody a metody extrapolace bylo nutné analyzovat ukazatele stavu a dynamiky obyvatelstva města Břeclav. První zvolenou metodou extrapolace byly vybrány trendové funkce k vyrovnání časových řad jednotlivých demografických ukazatelů v letech 2015–2019. Pro ukazatele počtu obyvatel, indexu stáří a hrubé míry úmrtnosti byla nevhodnější lineární trendová funkce. Parabolická trendová funkce popisovala vývojové tendence hrubé míry sňatečnosti, rozvodovosti, porodnosti plodnosti a hrubé míry přirozeného přírůstku.

Výsledky predikce poukázaly na snižující se počet obyvatel po celé období 2015–2019. Index stáří bude naopak rostoucí a výrazně převýší hodnotu indexu roku 2005. Stárnutí populace nezastaví ani nezpomalí porodnost a plodnost, neboť tyto ukazatele klesnou na ještě nižší hodnotu, než tomu bylo v roce 2005. Hrubá míra úmrtnosti by podle metody extrapolace i pomocí metody kohortně komponentní měla být klesající.

Řešení současné i budoucí situace některých negativních demografických trendů je věcí nelehkou. Návrhem pro město může být podpora výstavby rodinných domů nebo investice do předškolního zařízení pro malé děti. Před vložením finančních prostředků do nových opatření je třeba zvážit všechna rizika, která mohou nastat, jestliže nevznikne poptávka po nových službách. Nejen veřejný sektor může ovlivnit pozitivní migraci mladých rodin s dětmi do města Břeclav, neboť i soukromý sektor může rozšiřovat segment svých služeb a podpořit nezaměstnanost novými pracovními příležitostmi. A tímto ovlivňovat faktory, které mají vliv na změnu demografické situace v městě Břeclav. Potenciálem pro soukromé firmy je bezesporu poloha města a hustá dopravní síť.

Pozitivní změny demografického chování a věkové struktury, které by vznikly díky veřejnému a soukromému sektoru, by napomohly zpomalovat stárnutí obyvatelstva a sni-

---

žovat tak vysoký tlak na sociální, důchodový a zdravotní systém, potažmo na státní rozpočet ČR. Pozitivním dopadem by byli zasaženi nejen obyvatelé města, SO ORP, ale i JMK.

8 Literatura

Knižní zdroje

- BARTOŇOVÁ, Dagmar. 2010. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-024-7.
- BURCIN, Boris a Tomáš KUČERA. 2007. Vývoj úmrtnosti obyvatel České republiky v evropském kontextu. FIALOVÁ, Ludmila. *Populační vývoj České republiky 2001 - 2006*. Praha, s. 111-125. ISBN 9788086561776.
- ČELEDOVÁ, Libuše, Zdeněk KALVACH a Rostislav ČEVELA. 2016. *Úvod do gerontologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3404-3.
- ČUMA, Libor. 2014. *10 let IDS JMK: 2004-2014*. 2. vyd. Brno: Kordis JMK. ISBN 978-80-260-6885-3.
- HAŠKOVÁ, Hana. 2009. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-020-9.
- HINDLS, Richard, Stanislava HRONOVÁ a Jan SEGER. c2004. *Statistika pro ekonomy*. 5. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-864-1959-2.
- HINDLS, Richard, Ilja NOVÁK a Stanislava HRONOVÁ. 2000. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Management Press. ISBN 80-726-1013-9.
- HŮBELOVÁ, Dana. 2014. *Geodemografická analýza disparit kvality lidských zdrojů v České republice*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií. ISBN 978-80-7509-138-3.
- KALIBOVÁ, Květa, Zdeněk PAVLÍK a Alena VODÁKOVÁ, ed. 2009. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.

- KEŘKOVSKÝ, Miloslav a Oldřich VYKYPĚL. 2006. *Strategické řízení: teorie pro praxi*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck. C.H. Beck pro praxi. ISBN 80-717-9453-8.
- KLUFOVÁ, Renata. 2008. *Základy demografie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta. ISBN 978-80-7394-125-3.
- KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. 2010. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-546-5.
- KOCOURKOVÁ, Jiřina. 2008. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje: Současný „baby-boom“ v České republice a rodinná politika*. Praha: Český statistický úřad. ISSN 0011-8265.
- KOCOURKOVÁ, Jiřina. 2010. Plánované rodičovství a reprodukční ztráty. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), s. 157-167. ISBN 978-80-7419-024-7.
- KOCOURKOVÁ, Jiřina a Ladislav RABUŠIC, ed. 2006. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný? : proměny reprodukčního chování a možnosti rodinné politiky z hlediska postojů české veřejnosti*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 80-865-6193-3.
- KOLIBOVÁ, Helena. 2011. Jak psát kvalifikační (bakalářskou, diplomovou) práci. In: *Slezská univerzita: Fakulta veřejných politik v Opavě* [online]. Opava [cit. 2016-12-01]. Dostupné z: https://elearning.fvp.slu.cz/pluginfile.php/21656/mod_folder/content/0/Jak_psat_kvalifikacni_praci_Kolibova.pdf?forcedownload=1
- KOSCHIN, Felix. 2005. *Demografie poprvé*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0859-1.
- KRAFTOVÁ, Ivana, Martin MAŠTÁLKA, Zdeněk MATĚJA, Ondřej SVOBODA a Pavel ZDRAŽIL. 2016. *Bezpečný rozvoj regionu: základní koncept*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-261-0.
- KURKIN, Roman a Michaela NĚMEČKOVÁ. 2015. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje: Populační vývoj České republiky v roce 2014*. Praha: Český statistický úřad. ISSN 0011-8265.

- LORENC, Tomáš. 2014. *Demografická prognóza pro léta 2014-2035: obce Oldřiš*. Oldřiš. Dostupné také z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:P56jRSIHUycJ:www.oldris.cz/files/DEMOGRAFICKa%2520PRO-GNoZA%2520OL-Dris,%2520verze%25202.docx+&cd=30&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>
- LOUŽEK, Marek. 2004. *Populační ekonomie a její důsledky pro účinnost pronatalitních politik*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku. ISBN 80-865-4735-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. 2016. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9.
- MINAŘÍK, Bohumil. 2006. *Statistika I*. Vyd. 2., nezměn. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita. ISBN 80-715-7928-9.
- MOLNÁR, Zdeněk. 2012. *Pokročilé metody vědecké práce*. Zeleneč: Profess Consulting. Věda pro praxi (Profess Consulting). ISBN 978-80-7259-064-3.
- MOŽNÝ, Ivo. 2008. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.
- PALÁT, Milan, Jitka LANGHAMROVÁ a Lukáš NEVĚDĚL. 2013. *Socioekonomická demografie*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7375-857-8.
- PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. 2005. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-735-7052-1.
- POLÁŠEK, Vladimír. 2006. Nevdané matky a co je čeká. HAMPLOVÁ, Dana. *Mimomanželská plodnost v České republice po roce 1989: sociální a ekonomické souvislosti*. Praha: Sociologický ústav. Sociologické studie = Sociological studies, SS 06:5. ISBN 80-7330-093-1.
- ROUBÍČEK, Vladimír. 1997. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia. ISBN 80-859-6343-4.
- RUDA, Aleš. 2013. *GIS v regionálním rozvoji: klíčové aspekty a aplikace*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7375-853-0.

- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. 2007. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje: Dvacet let svobodného mateřství v České republice*. Praha: Český statistický úřad. ISSN 0011-8265.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. 2010. Pokles porodnosti – Hlavní faktor demografické změny. BARTOŇOVÁ, Dagmar. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), s. 47-63. ISBN 978-80-7419-024-7.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. 2004. The case of the Czech Republic: Determinants of the Recent Favourable in Mortality. *Demographic Research: Determinants of Diverging Trends in Mortality*. (2), 105-137.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka a Věra KUCHAROVÁ, ed. 2008. *Rodina, partnerství a demografické stárnutí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. ISBN 978-80-86561-52-3.
- SIMONOVÁ, Natalie. 2009. Proměny v mezigeneračním přenosu dosaženého vzdělání v České republice v historické perspektivě. *In Sociologický časopis* [online]. (2) [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/30e38613c2d0b21e9a72cf98380b158f2035b8c5_Simonova2009-2.pdf
- ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. 2012. *Prognostické metody a jejich aplikace*. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-174-4.
- ŠUBRTOVÁ, Alena. 2006. *Dějiny populačního myšlení v českých zemích*. Praha: Česká demografická společnost. Acta demographica. ISBN 80-239-8369-5.
- TOUŠEK, Václav, Josef KUNC a Jiří VYSTOUPIL. 2008. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-114-4.
- VÁLKOVÁ, Kateřina. 2014. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje: Vývoj plodnosti žen do 25 let v České republice*. Praha: Český statistický úřad. ISSN 0011-8265.

VOŽENÍLEK, Vít a Jaromír KAŇOK. 2011. *Metody tematické kartografie: vizualizace prostorových jevů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro katedru geoinformatiky. ISBN 978-80-244-2790-4.

YUSUF, Farhat. 2013. *Methods of demographic analysis*. New York: Springer. ISBN 978-940-0767-836.

Elektronické zdroje

Český statistický úřad: *Česká republika od roku 1989 do 2014 - v číslech* [online].

2016a. Praha [cit. 2016-10]. Dostupné z: Český statistický úřad [online]. [cit.

2016-12-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech>

Český statistický úřad: *Metodika - počet obyvatel* [online]. 2016b. Praha [cit. 2016-10-11]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/pocet_obyvatel_m

Český statistický úřad: *Demografická ročenka města Břeclav* [online]. 2016c. [cit.

2016-10-20]. Dostupné z: [https://www.czso.cz/docu-](https://www.czso.cz/documents/10180/20555155/13006615039.pdf/1b62609a-116d-4f44-8b6e-8a7ff05250bb?version=1.0)

[ments/10180/20555155/13006615039.pdf/1b62609a-116d-4f44-8b6e-8a7ff05250bb?version=1.0](https://www.czso.cz/documents/10180/20555155/13006615039.pdf/1b62609a-116d-4f44-8b6e-8a7ff05250bb?version=1.0)

Český statistický úřad: *Veřejná databáze* [online]. 2016d. Praha [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

Český statistický úřad: *SLDB2001* [online]. 2016e. Praha [cit. 2016-10-20]. Dostupné z:

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11280/26211698/4108-03-6204.pdf/1ff5b6e4-b2d3-457e-9998-ee26b9f7c487?version=1>.

Český statistický úřad: *SLDB 2011* [online]. 2016f. Praha [cit. 2016-15-210]. Dostupné

z: [https://www.czso.cz/csu/czso/otevrena_data_pro_vysledky_sci-](https://www.czso.cz/csu/czso/otevrena_data_pro_vysledky_sci-tani_lidu_domu_a_bytu_2011_-sldb_2011-)
[tani_lidu_domu_a_bytu_2011_-sldb_2011-](https://www.czso.cz/csu/czso/otevrena_data_pro_vysledky_sci-tani_lidu_domu_a_bytu_2011_-sldb_2011-)

Ministerstvo práce asociálních věcí: *Statistiky nezaměstnanosti* [online]. 2016. Praha [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz>

Podklady pro udržitelný rozbor udržitelného rozvoje území pro SO ORP Břeclav. 2014.

Břeclav. Dostupné také z: http://www.breclav.eu/file/23567_1_1/

Profil města Břeclav [online]. 2016. Břeclav, **2013**(3. aktualizované vydání) [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: http://breclav.eu/file/25091_1_1/

Regionální informační systém [online]. 2016. Praha [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?Zuj=584291>

Přílohy

Příloha 1. Stav obyvatelstva ORP Břeclav podle středního stavu a jeho vývoj mezi roky 2005 a 2014, index maskulinity a index stáří (%) v roce 2014

Obce v ORP Břeclav	Počet obyvatel k 1.7. 2014	Bazický index	Index maskulinity	Index stáří
Břeclav	24 949	97,2	93,3	124,7
Bulhary	780	98,9	98,0	111,7
Hlohovec	1 310	101,2	97,9	95,5
Hrušky	1 574	111,0	96,8	100,4
Kostice	1 845	99,1	95,0	133,7
Ladná	1 245	.	93,0	159,4
Lanžhot	3 731	100,4	94,2	128,5
Lednice	2 339	100,1	95,7	126,4
Moravská Nová Ves	2 590	102,5	93,4	115,2
Moravský Žižkov	1 440	103,4	99,7	103,3
Podivín	2 940	101,9	99,2	135,0
Přítluky	796	105,3	101,0	121,0
Rakvice	2 172	99,9	101,1	109,7
Tvrdonice	2 054	100,1	98,6	132,0
Týnec	1 071	104,1	102,5	128,3
Valtice	3 534	97,1	98,0	143,0
Velké Bílovice	3 863	103,2	94,9	115,4
Zaječí	1 435	100,6	98,2	96,8
ORP celkem	59 668	99,5	95,5	122,5
Jihomoravský kraj	1 170 678	103,6	95,8	121,0
Česká republika	10 524 783	102,8	96,5	117,4

Příloha 2. Hrubé míry ukazatelů dynamiky obyvatelstva (‰) v ORP Břeclav za období 2005–2014

Obce v ORP Břeclav	Průměrná hrubá míra přirozeného přírůstku (‰)	Průměrná hrubá míra migračního salda (‰)	Průměrná hrubá míra celkového přírůstku (‰)
Břeclav	-0,18	-2,07	-2,25
Bulhary	-0,18	0,78	0,60
Hlohovec	0,70	1,62	0,23
Hrušky	1,47	8,80	10,27
Kostice	-2,32	2,33	0,01
Ladná	-1,36	6,88	5,36
Lanžhot	-1,92	1,53	-0,40
Lednice	2,79	-3,26	-0,47
Moravská Nová Ves	-0,72	1,89	1,17
Moravský Žižkov	-1,00	5,53	4,53
Podivín	-0,06	3,01	2,96
Přítluky	0,77	2,49	3,27
Rakvice	1,46	1,25	2,71
Tvrdonice	-2,82	3,58	0,76
Týnec	0,93	2,80	3,73
Valtice	-2,11	-2,20	-4,31
Velké Bílovice	-0,63	3,84	3,20
Zaječí	1,33	0,41	1,74
ORP	-3,86	39,22	33,11

Příloha 3. Hustota zalidnění v ORP Břeclav k 31. 12. 2014

Název obce v ORP Břeclav	Počet obyvatel	Plocha území (km²)	Hustota zalidnění (obyv/km²)
Břeclav	24 949	77,2	323,2
Bulhary	784	15,2	51,7
Hlohovec	1 306	9,0	145,8
Hrušky	1 575	15,9	99,0
Kostice	1 860	12,4	149,5
Ladná	1 242	10,1	123,5
Lanžhot	3 750	54,8	68,4
Lednice	2 336	31,3	74,7
Moravská Nová Ves	2 593	23,4	110,8
Moravský Žižkov	1 450	13,5	107,1
Podivín	2 936	17,8	165,4
Přítluky	798	14,3	55,8
Rakvice	2 181	21,8	100,1
Tvrdonice	2 055	21,2	97,1
Týnec	1 082	11,6	93,3
Valtice	3 534	47,8	73,9
Velké Bílovice	3 853	25,7	149,7
Zaječí	1 438	15,9	90,7
ORP celkem	59 722	439	136,1
JMK	1 172 853	7 196	162,99
ČR	10 538 000	78 866	133,62